

VAN WEE EN VAN VREE

TWEE SCHETSEN UIT HET LEVEN DER ALFOEREN OP CERAM

DOOR

H. KRAYER VAN AALST

Schrijver van Liefde-Macht, Toïsa, Laka, Van een Ceramschen jongen, enz.

UITGEGEVEN DOOR DEN „BOEKHANDEL VAN DEN ZENDINGS-STUDIE-RAAD" TE DEN HAAG

Evenals het vroeger bij uitgever dezes verschenen „LIEFDE-MACHT" van denzelfden schrijver, zijn de beide schetsen welke hier worden aangeboden, GEHEEL OP FEITEN GEGROND. Alles is zelf-doorleefd :-: :-: :-:

De FOTO'S — deels opnamen van den schrijver, deels van Prof. Dr. H. DENINGER — sluiten ten nauwste bij den tekst aan :-: :-:

De BOEKVERSIERING is ontleend aan CERAMSCHE MOTIEVEN op kleeding, huisraad, geestenhuizen enz. :-: :-: :-: :-: :-: :-: :-:

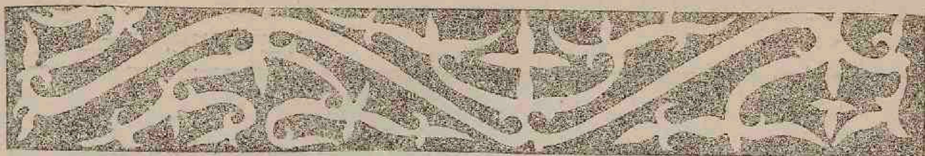
DE UITGEVER.

ALFOERENLEED

Ik zie mijn inlanders-Alfoeren, met een warm-kloppend hart en een liefdevol oog :·: :·: :·: :·: :·: :·: :·:

Idealiseeren doe ik hen niet; maar ik zoek bij hen het mooie en het schoone en ik vind het telkens weer, al is het menigmaal ook verscholen onder afstootende vormen en vreeselijke gewoonten :·: :·: :·: :·: :·: :·:

In het stille maanlicht stonden de palmen te droomen en zachtkens bewogen de pluimende kronen, buigend op en neer. Wiegelend schommelden zij in rythme, en het was alsof zij fluisterend vertelden van het riet langs de kant van den plas, dat slapend aan hun voeten, aan elkaar geleund, uit het water opgroeide.

Een witte nevel zweefde dun als een sluier over het stille water en nieuwsgierig keek een eenzame ster in den blanken spiegel die zoo ver beneden haar lag. Als een vonkje van wit licht tintelde dat sterretje en 't schitterde als een levende brillant.

Ineengedoken zaten eenige libellen in de oksels van de rietstengels. Hunne blauwe en violette manteltjes hadden zij dicht om zich heen geslagen. Hun oranje en purperen oogjes waren zonder glans en met hun kleine tengere vingertjes hielden zij zich vast aan de ranke rietstengels. Zij droomden van hun zonnedans en van het zweven om de vroolijk wuivende pluimen.

Hier kwamen bijna geen menschen en was het enkel rust. De groote vogels, die over dag jacht op hen maakten, konden hen niet volgen in de straten

der ruischende glanzende wanden. Een weinig betreden voetpad kwam uit op het strand, dat wit door het maanlicht, aan de zee lag.

Ook INA PAROENA [1]) sliep, want de golven bewogen nauwelijks op en neer en een smalle band van blinkend schuim vlijde zich als kantwerk zachtkens om het strand, als zij de witte kiezelsteentjes in rijen legden en die spelend heen en weer rolden. Het eentonig ruischen van de over elkaar heen glijdende golfjes en de tinkelende klank van de elkaar aanstootende steentjes, was een wonderbaarlijk lied, een slaapzang van kalmte en rust.

Langzaam kwam langs het strand, naar het voetpad, een jonge vrouw. Haar gang was als van iemand die draalt en een tocht maakt die moeilijk is te volbrengen.

Haar kleine bloote voeten, zochten de plekken waar de steentjes niet rolden; nu en dan trachtte het schuim van de zee hare fijne enkels met een band te omvatten, maar dan stapte zij weer naar boven, waar het witte zand in het maanlicht glansde.

Haar mooi lichaam, slank en volwassen, was gehuld in een doek en over de rondende schouders, droeg zij een kain, om in de avondkoelte warm te blijven. Toch voelde zij zich koud en rilde zij nu en dan. Maar dit was van zorg en vooral van vrees. Want

1) De Ceramsche Godin van de zee.

de eenzame plek bij de plas, waarheen het voetpad leidde, was de woonplaats van een geest.

Zij kwam met een offer van bloemen, van rijst en van kleine stukjes wit goed. In hare handen droeg zij het offer dat zij aan wilde bieden, met smeeking en bede voor het heil van haar kind. Hare donkere oogen keken schuw voor zich uit en droevig glansden zij, vochtig van tranen die zij niet kon tegenhouden.

Haar hart klopte zwaar en zij was in grooten nood. Zij boog haar hoofd en zag de steentjes niet meer en voelde niet dat de golfjes haar spelend omringden en lachend weer naar de zee terug gleden.

Bij den ingang van het pad naar de stille plaats waar de boomen droomden en de libellen in hunne manteltjes sliepen, bleef zij staan en bracht haar hand aan haar hart. Zij zuchtte diep en nog langzamer dan straks, ging zij het bosch in, waar de stilte geheimzinnig over alles lag en de maan door de bladeren heen, witte plekken op het pad tooverde.

„Ach, mijn kindje! ach, mijn kindje!" fluisterde zij.

Haar gang was sleepend en de voeten traden op het gras, dat zich verschrikt liet neerdrukken op den grond en klaagde over het ongewoon bezoek en zóó de sprinkhanen waarschuwde, die aan de stengels hingen.

„Waarom stoort die vrouw ons en jaagt ons van onzen toren", riepen zij verontwaardigd elkander toe.

„Pas op! hare groote voeten zullen ons dooden". Zij sprongen zoo ver als zij konden en redden zich haastig uit 't gevaar. Maar de boomen en de libellen bleven slapen en wisten niet dat een jonge moeder kwam, om te smeeken voor haar kind.

Aan den kant van de waterplas, waar straks als het aan de kust eb werd, de herten zouden komen om te drinken, opende zij hare mand en strooide de bloembladeren op het water en smeekte: „Ach, INA JUDANTE[1]) heb medelijden met mijn kind en laat het in mijn armen opgroeien".

Zij strooide de rijst over den grond en bad: „INA JUDANTE, ik wil rijst voor je planten, als ik voor mijn kind mag zorgen en het wiegen in mijn armen".

Zij legde de kleine stukjes wit goed op de angstig gebogen grashalmpjes en beloofde: „INA JUDANTE, ik zal je koude wegnemen en je kleeden in 't wit, als ik mijn kindje mag drukken aan mijn borst".

Zij richtte haar gebogen lichaam op; hare handen openden zich; hare beide armen strekte zij uit, alsof zij de komst verwachtte van het groote wonder waarnaar haar hart zoo dorstte, de genezing van haar kind. Zoo bleef zij eenige oogenblikken in ademloos zwijgen, met brandende oogen vol verwachtingen uit zien; maar zij zag alléén de heldere ster die zich spiegelde in het water en schitterde als een brillant.

1) Men zie de toelichting over INA JUDANTE op blz. 13—15.

„INA JUDANTE, ontneem mij mijn kindje niet, maar genees het, want het is het eenigst wat ik heb", smeekte zij in den angst van haar zielenood en haar hart werd als saamgeknepen en het klopte tot bij haar keel.

Maar de boomen droomden en het riet sliep met de libellen in zijn bladeren en zij bewogen zich niet.

Toen wierp zij zich op den kouden grond en boog haar hoofd, het verbergend in het gras dat vochtig was, want de nevels waren neergeslagen en lagen als een dauwlaken over het veld.

Het was zoo stil in het bosch en de arme moeder wachtte op een antwoord; alléén haar hart sprak en het was radeloos van droefheid.

De koude van den nacht kwam over haar en deed haar rillen, maar zij scheen het niet te voelen. De groote nood van haar leven maakte haar gevoelloos, zelfs voor haar eigen bestaan.

Maar antwoord kwam niet: het ruischen der boomen en rietpluimen hoorde zij niet. Toen dacht zij weer aan de oplaaiende koorts die het bloed van haar kindje verhitte en de hersentjes plaagde dat het ijlend en kreunend neerlag en krampachtig de handjes tot vuistjes balde.

Zij stond op en ging weer terug naar huis, waar sombere droefenis heerschte en het lijden van de kleine groot was.

Haar voeten gingen snel, omdat haar hart haar voort joeg en haar oogen keken terug naar de plaats

waar zij geofferd had. Zij zag niet waar zij ging en bekommerde zich niet om de steenen en het water.

Haar huis lag in het duister van boomenschaduw; vlug ging zij het trapje op, waar haar man bij een damar-pit [1]) zat. De kleine lag op zijn knieën met het hoofd in zijn arm.

Hij keek haar aan met groote oogen vol vragen; maar zij haalde diep adem, en boog zich zwijgend over de kleine die gloeide en kreunde van pijn.

Voorzichtig nam zij het kind over van haar man en vlèjde het aan hare jonge moederborst en met haar rechterhand streek zij over de voetjes, zoo zacht en zoo teer.

„Ach, neen! ach, neen! het kan niet zoo zijn", klaagde zij angstig.

Zij waren alléén, de man en de vrouw met hun kind. De anderen, vader, moeder, broers en zusters, de buren, allen bleven zij weg, niemand durfde nabij het huis te komen, waar de koorts woedde en de kleine in stuipen lag. Maar zachtkens kwam de Dood binnen en ging naar de kleine en keek naar het kind. Toen kreeg hij medelijden en legde zijn vinger op het wild kloppend hartje om het stil te doen staan. En het ging langzamer en kwam toen tot rust.

De moeder drukte het koud wordend kindje aan

1) Harsfakkel.

haar borst; tranen drupten langs hare wangen op het lijkje van haar kind.

INA JUDANTE, de oude, kinderloos gestorven vrouw, had het moederoffer niet aangenomen en de kleine aan den dood overgegeven om de ziel tot zich te roepen — zij was jaloersch op het geluk van het moedertje, als het haar kindje glimlachend wiegde in hare armen.

De jonge vader vloekte de oude heks aan de plas. Maar zijn vrouwtje zat zwijgend ter neer. Toen stond de jonge man op en ging naar buiten waar hij *gemoetoe*[1]) zocht en een pagaai van zijn boot haalde. Tegen den morgen wikkelde hij de kleine in de slaapmat en bond daar omheen de *gemoetoe* met koorden van lianen en droeg het naar een plek in het bosch.

Hier groef hij een graf met zijn pagaai en het was een zwaar en moeilijk werk. Het was alsof het voor hem zelven bestemd was, zoo bedroefd was hij en zoo langzaam werkte hij.

En zijn vrouw lag zwijgend op den vloer van zijn huis, met haar hoofd op de armen en weende het uit.

Juichend kwam de zon op met rooden gloed en gouden licht.

Snaterend vlogen de kleurige parkieten als roode en groene bloemen en bladeren door de lucht en in

1) De vezels van de arèn-palm.

zwermen zweefden de witte duiven van boom tot boom en huppelden vroolijk van tak tot tak.

In het dorp ontwaakten de menschen en rookwolkjes kringelden op. Schuw keek men naar het huis waar het kind nog steeds ziek lag, naar men dacht.

Toen kwam de jonge man terug van zijn werk en men zag aan zijn pagaai en aan de aarde op zijn lichaam, dat hij kwam van een pas gegraven graf. Fluisterend ging het bericht van vuur tot vuur, dat de kleine gestorven was en begraven. En het werd stil in het dorp negen dagen lang.

Het jonge vrouwtje liep eenzaam rond en treurde. Haar lang neervallend haar over den rug, was als een sluier van rouw.

Maar na den derden dag legde zij haar hoofd op den schouder van haar man en schreide het uit, al haar leed en verdriet. En hij sloeg zijn arm om haar heen en vertroostte haar met zoete woorden van liefde en bittere tranen van wee.

Samen gingen ze naar het kleine graf, de man en de vrouw, en bestrooiden het met bladeren van bloemen en bloesems van de *kenangan*, zoo welriekend van geur. Toen zij terug kwam in haar huis, bond zij hare haren weer op en deed haar werk als voorheen; maar met haar man sprak zij veel over de kleine, die haar zoo wreed werd ontrukt. En de ouders en broers en zusters en buren, vonden het heel gewoon dat zij weer naar haar tuin ging; want het sterven

van kleine kindertjes die pas over den grond kruipen was daar zéér gewoon.

De wijze vrouw van het dorp, zeide fluisterend tot hare vriendinnen: „Als ELITA maar geofferd had aan INA JUDANTE zou de kleine niet gestorven zijn en ik niet vergeefs geholpen hebben, eenige maanden geleden. Maar SOPAI, haar man, heeft geen medelijden met de kleine gehad".

Zij wendde zich tot ISOLÉ, het jonge meisje dat naast haar zat en nog geen sirih-pinang mocht eten, omdat zij nog niet getrouwd was en zeide: „Geloof dit van mij, als je kindje later ziek wordt, zoek dan INA JUDANTE en offer haar bloemen en rijst, en kleed haar met wit linnen opdat de kleine geneze".

ISOLÉ lachte en zeide: „Maar grootmoeder, ik denk nog niet aan trouwen en van INA JUDANTE weet ik nog niets".

De oude vrouw legde haar magere bevende hand op de knie van ISOLÉ en met mummelenden mond vertelde zij, dat INA JUDANTE eens een jonge vrouw was, die nooit haar eigen kindje wiegde in hare armen, want zij wilde jong blijven en speelde daarom met het hart van haar man. Toen zij oud was, had zij vele mannen boos gemaakt en was zij eenzaam in haar huis, waar de atap van het dak was weg gewaaid en waarvan de wanden waren losgeraakt. Geen mannenhand die haar hielp en geen vrouwenhand die haar iets gaf en geen kinderoog dat haar toelachte.

„Toen kreeg haar hart een groot begeeren naar kleine kinderen en zij wilde ze in hare armen houden en aan haar borst drukken. Maar de kinderen schreiden als zij ze omarmde en spartelden als zij ze op haar schoot hield. Als zij JUDANTE zagen aankomen renden zij weg en verscholen zich in de huizen of achter de struiken en de grootere jongens gooiden haar met steenen en riepen haar na. —

„Toen werd haar hart bitter. Het werd hard als een steen in haar borst en het klopte niet meer voor de kinderen, die haar scholden en haar nariepen met woorden van spot.

„Maar toen zij uwe jonge moeder zag, als zij haar kind baadde en met het naakte lichaampje van haar kleine speelde, toen ging zij naar de vrouw en zette zich bij haar neer en haar oude oogen glommen als vonkjes van vuur. Haar mond prevelde toen onverstaanbare woorden en hare bevende vingers speelden met de voetjes van het kind dat in moeders schoot lag.

„Menigmaal gebeurde het, dat kinderen ziek werden als zij bij hen geweest was en de moeders werden bang voor haar en zij werd een *Swangi*[1]) die ongeluk bracht waar zij kwam.

„Op zekeren dag kwam zij niet uit haar hut en een vrouw ging zien waar zij was, en vond haar stervend op haar mat.

1) Nachtspook, booze geest.

„Zij riep om water, want haar mond was zoo droog en toen zij het gedronken had uit een klapperdop, greep zij de hand van de vrouw die haar hielp en zeide: „Al de kleine kinderen van het dorp, geef ze aan mij; al de kinderen, àl de kinderen", en toen stierf zij. Zij werd begraven bij de plas, waar zelden iemand komt. Maar in haar graf vond zij geen rust. Als het maanlicht is, waart zij daar rond en in witte kleederen gehuld, zweeft zij over den grond en roept fluisterend: „Al de kinderen geef ze aan mij"! Als een kindje ziek is, roept zij de ziel van dat kind om het lichaam te verlaten en bij haar te komen. Maar nu en dan wil zij rijst hebben en witte doeken en bloemen en dan wil zij deze in ruil voor de ziel van een kind".

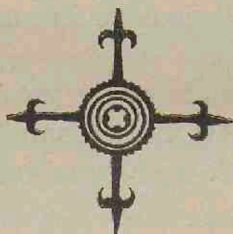
Zoo vertelde de oude wijze vrouw en zij voegde er nog aan toe: „Als ELITA aan haar geofferd had, zou INA JUDANTE de ziel van het kind niet genomen hebben".

PISA'A, die daar óók zat, in den kring van vrouwen zeide: „Grootmoeder, ELITA is wèl geweest naar de plas en zij heeft geofferd en gebeden".

„Zóó, is zij wèl geweest! Nu dan heeft zij geen bloemen en rijst en wit linnen genoeg geofferd en was haar smeeken niet met kracht en was haar vragen niet met oprechtheid".

ISOLÉ stond op en ging naar haar tuin en PISA'A naar haar huis, waar zij het eten klaar maakte voor

WAÏLÉ haar man. Maar de oude vrouw bleef met eenige vriendinnen praten en hield vól dat het de schuld van SOPAI en ELITA was, dat het kind in koorts-hitte stierf.

Eenige maanden later kwam de *Pendéta* van Piroe [1]) in het dorp en hij ging naar het huis van SOPAI, waar hij man en vrouw zag zitten onder het afdak van hun huis.

Haastig stond ELITA op, om voor den gast een mat te halen; SOPAI gaf lachend een hand.

De Pendéta keek rond. Hij zag de kleine niet en hij dacht dat zij in het huis sliep.

ELITA opende de mat en toen de Pendéta zat, vroeg hij: „Wel ELITA, hoe gaat het met je kindje; slaapt zij in het huis, dat ik haar niet zie?"

De moeder antwoordde niet; zij boog haar hoofd en raapte de *kain* op waaraan zij naaide en zweeg met dichtgeknepen mond.

SOPAI keek den Pendéta aan en deze begreep, dat een groot leed over deze jonge harten gekomen was en dat zij arm geworden waren door het verlies van hun kind.

1) De hulpprediker bij de inlandsche Christengemeente te Piroe op de Westkust van Ceram. De Inlanders noemen hem „Pendéta Piroe".

Neen, hij had niet moeten vragen naar de kleine; zijn vraag had een schrijnende wonde aangeraakt en sneed scherp in hun hart.

Zeker, hij had wèl moeten vragen naar de kleine, omdat hij vroeger het geluk van de ouders gezien had en niet wist van den dood van hun kind.

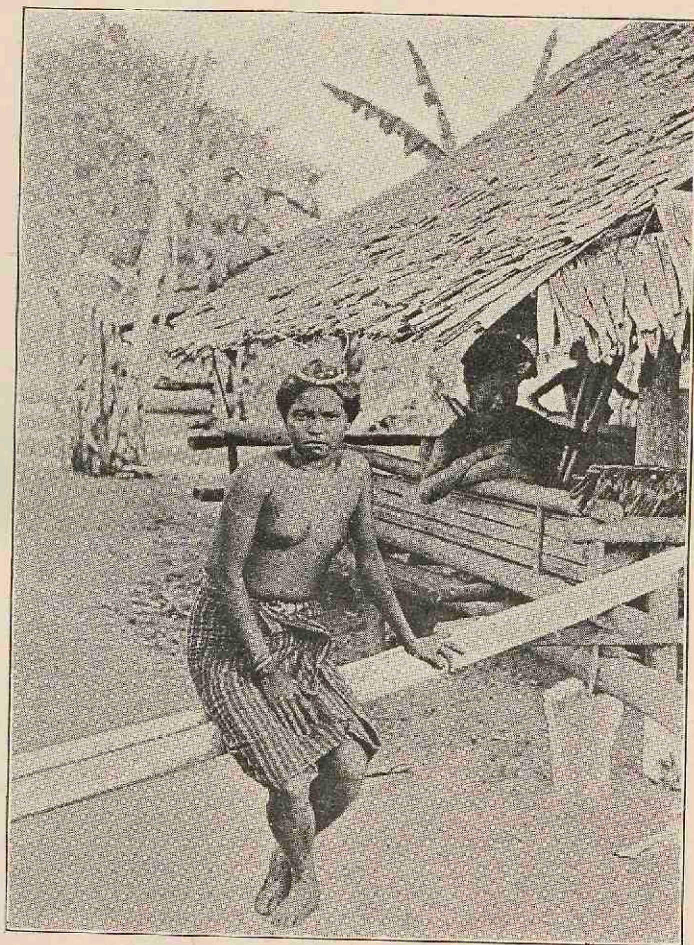
En het was goed dat hij vroeg, al was het ook dat weer droefheid kwam in het oog van ELITA, want haar mond begon te vertellen van de liefde voor haar kind en van het slapen en kijken en lachen en grijpen en kruipen der kleine.

Haar hart opende zich en haar liefde was als een bloem die straalde en geurde in het zonlicht van herinneringen.

En SOPAI luisterde mede, alsof alles nieuw voor hem was en het was alsof de kleine weer op zijn armen danste en kraaide van genot en van vreugd. Maar toen ELITA vertelde van het opkomen van de koorts, van die ijzige koude, van die kokende hitte in het bloed en het ijlen en kermen en steunen, toen was er weer droefheid in hun oogen en trilde haar stem.

De Pendéta dacht aan de angst die eens *hem* zoo deed trillen en aan de vrees die *zijn* vrouw eens deed lijden, toen *zijn* kleine jongen in *haar* armen lag en ijlde van koorts en schokte van stuipen. En hij voelde het lijden van de arme ouders mede.

Toen vertelde hij wat eens in zijn huis geschied was op een Zondagmorgen, toen hij uit de kerk gehaald

ELITA

werd en hij de leiding van de Godsdienstoefening aan den ouderling *Lambert Hoeka* over gaf, omdat zijn eenige zoon, in moeders armen dreigde te sterven.

ELITA en SOPAI luisterden en de Pendéta vertelde met zachte stem wat hij toen gedaan had.

En hij eindigde: „Toen ik dan de kleine vent na het baden aan zijn moeder terug gaf, bad ik tot den Heiland der wereld en Hij hoorde mijn klagen en de ziel keerde terug in het kind".

„Heer, vertel ons van Hem", vroeg ELITA en de Pendéta vertelde: „Jezus is de Zoon van God en kwam naar Seram om al de *Wemalé* en *Aloené*[1]) een grooten vrede te brengen. Hij is de groote Koningszoon die van het Westen komt en die alle menschen de liefde van Zijn Vader wil laten zien. Hij neemt ook de kinderen in zijn armen en zegent hen. En de kinderharten verstaan Hem en zijn niet bang voor Hem. Hij legt zijn zachte hand op hunne hoofdjes en de booze geest heeft geen macht meer over hen. Hij ziet het leed van een vader en moeder en Zijn hart is *vol* erbarming.

„Wanneer een kind krank is en de ouders Hem vragen om het te genezen, dan gaat Hij naar zijn Vader, den Grooten Koning der menschenzielen en vraagt: „Vader, wanneer het Uw wil is, geef mij dan dat kranke kind; ik wil het zoo gaarne gezond maken

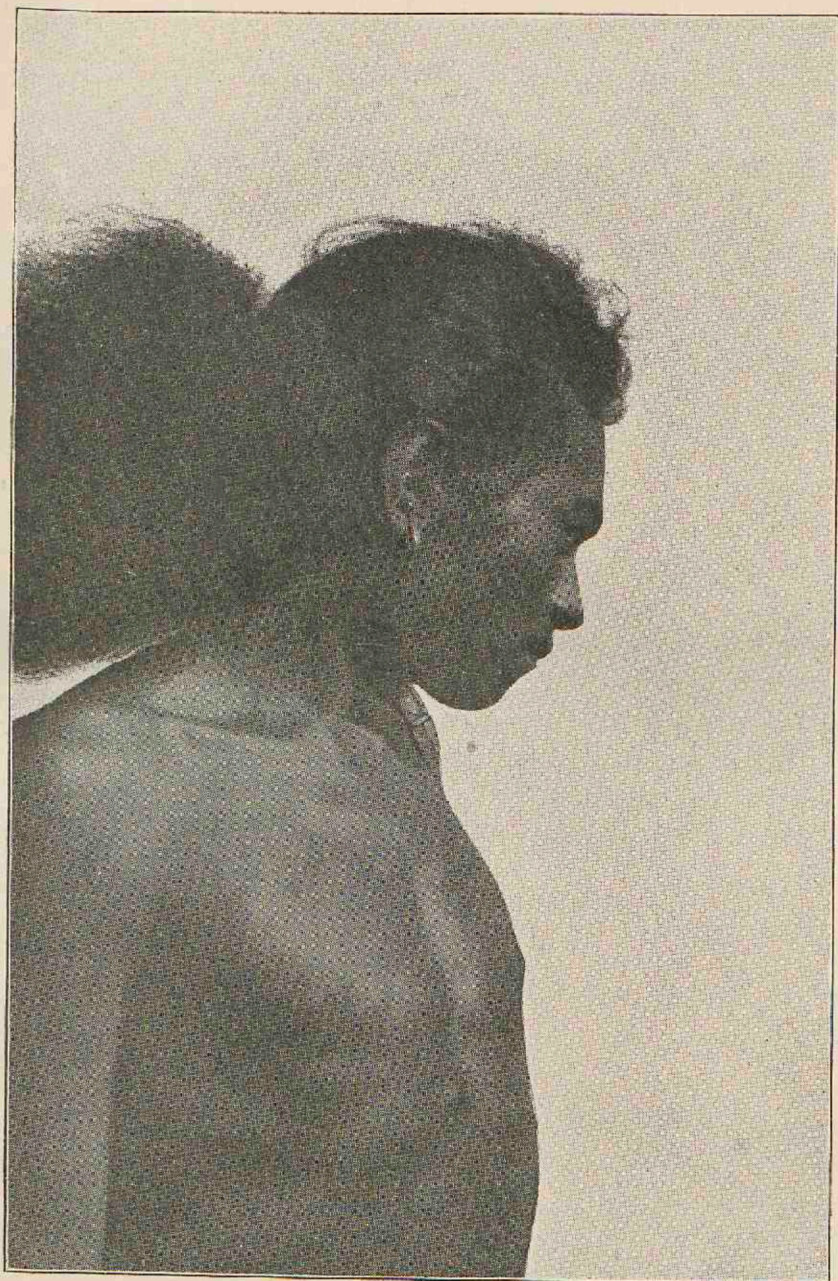
1) Het woord „Alfoer" is eigenlijk een scheldwoord; de Serammer wil gaarne „Tamata aloené" of „Tamata wemalé" genoemd worden, d. i. „Kain-dragend"- of „Schaamgordel-dragend"-mensch.

en het weer aan de ouders schenken die het zoo smeekend van mij vragen". En meestal knikt de Groote Koning vriendelijk met zijn hoofd en met zachte oogen vol liefde geeft Hij het kind aan den Heiland. Maar soms ook, ja, dan zien de oogen van den Grooten Koning vol weemoed en buigt Hij Zijn hoofd. Dan zegt Hij tot Zijn Zoon, „Ach, vraag mij niet om het kindje in het huis van de ouders te laten, maar breng het mij hierheen, want ik zie dat er zooveel leed voor het kind komen zal en dat groote gevaren de ziel van dat kind bedreigen". Dan gaat de Koningszoon naar de angstige en biddende ouders en ziet hen met teere liefde en droeve oogen aan. Zijn zachte handen omvatten de ziel van het kindje en Hij fluistert woorden van mededoogen tot de moeder en den vader. Als zachte balsem druppelen zijn liefdewoorden in de wonde van het schreiend hart en later verstaat het dat de Koningszoon de liefde is, die alles draagt".

„Maar heer, brengt de Koningszoon het kindje dan niet naar INA JUDANTE, die het bijt en krabt?" vroeg ELITA.

„Neen ELITA, de Koningszoon neemt dat kindje in zijn beide handen en Hij brengt het zoo voorzichtig naar den Grooten Koning, dat het uit zijn slaap niet wakker wordt. Daar wordt het verzorgd en groeit het op en wanneer gij en SOPAI vrienden wordt van dien Koningszoon, dan zult gij beiden ook daar komen en zal er geen scheiden meer zijn".

„Moet ik bloemen en rijst en wit linnen offeren aan

SOPAI

dien Koningszoon, heer, als ik met Hem bevriend wil worden?"

„ELITA, hebt ge bloemen en rijst en wit linnen aan *mij* gegeven, toen wij vrienden werden?"

„Neen, heer".

„Komt onze vriendschap met SOPAI en ELITA niet uit ons hart, dat liefheeft en van vreugde klopt als wij elkaar zien?"

„Ja, heer".

„Zoo komt ook de vriendschap met den Grooten Koningszoon. Ons hart gaat naar Hem verlangen en Hij komt tot ons en ons hart leert liefhebben en die liefde wordt zoo groot, dat wij daarin kunnen wegschuilen. Als een groot wit kleed omhult die liefde ons en zij warmt ons. Bloemen en rijst en wit linnen geven wij niet aan Hem, maar ons *hart* geven wij Hem. Dan gelooven wij in Hem; onze zonden neemt Hij weg. Ik heb je dat vroeger ook al eens verteld en ik weet dat je mij verstaat".

„Als gij hier geweest waart heer, zou het kind niet gestorven zijn", viel thans SOPAI in.

ELITA keek den Pendéta met haar reeën-oogen verlangend aan en zij spraken een taal die smeekten om een bevestigend antwoord.

„Als ik hier geweest was, zou ik mijn best hebben gedaan om de kleine te redden; maar gij zoudt de genezing van *mij* verwacht hebben en gij hadt haar van den Grooten Koningszoon moeten verwachten. Ik

zou wel tot Hem gebeden hebben en gij zoudt met mij gebeden hebben; maar ik weet niet of de Groote Koning van leven en dood, ons gebed zou hebben verhoord. Ik kan terugzien naar het verleden, en van het heden weet ik iets; maar de toekomst ligt in de hand van den Vader Koning. Ook Hij wist, wat het beste was voor je kind. Hij heeft het nu in Zijn armen genomen en het met zijn rechterhand gezegend om u te troosten en te leeren gelooven, dat Hij nog méér wil schenken dan wat Hij wegdroeg en Hij zond mij, zonder dat ik je leed kende, om je beiden de blijde boodschap te brengen van Zijn vrede en rust.

„Voor ons Christenen bestaat geen dood; bij ons leeft het vertrouwen van een weerzien in de heerlijkheid van den hemel. En daarom vraag ik je beiden, wanneer hier straks een Goeroe komt, wordt dan zijn vriend; hij zal je meer vertellen van den Heiland en hij zal je niet alleen laten in uren van droefheid en smart".

„Ons volk is steeds alléén in droefheid en smart", zuchtte ELITA, „en ook wij waren alleen".

„De Christenen niet, ELITA, want de Koningszoon komt steeds om te vertroosten. Hij is teeder als eene moeder en dapper als een kloek die haar kiekens verdedigt tegen den kiekendief".

Terwijl de Pendéta dit zeide, kwam ISOLÉ bij hen zitten en zij speelde met de klosjes garen in de naaimand van ELITA en wond de draden om en om haar vinger en maakte ze dan weer los.

Haar jong meisjeskopje met ravenzwart haar, dat in een zware wrong was saamgeknoopt, was iets voorover gebogen; de ronde polsen en slanke fijne vingers, versierd met zilveren ringetjes, waren geen oogenblik in rust; maar haar oogen staarden den Pendéta aan en haar ooren dronken zijn woorden in. Als de Pendéta haar aanzag, bloosde zij licht en sloeg zij hare oogleden met de zware zwarte lange wimpers neer, om ze dan weer op te slaan en naar ELITA te zien.

Zij was de jongere vriendin van ELITA en had met haar kindje gespeeld. De woorden van de oude vrouw uit het dorp was zij nog niet vergeten. Maar ze had ze niet aan haar vriendin overgebracht, want het geloof in INA JUDANTE vond zij vreeselijk; om van te rillen. De vertelling van den Pendéta was haar als een openbaring, als morgenlicht over een nacht van angstige vrees. Toen nam zij de hand van ELITA en beiden staarden stil voor zich uit. Dachten beiden aan het kind en den zegenenden Heer?

De Pendéta zweeg en SOPAI keek naar het blanke licht op den weg en naar de matrozen die eten kookten op het strand.

Het was zoo'n stille heldere dag. Hier en daar dreef een wolkje aan den hemel, voortgestuwd door een zachte bries die van zee kwam en koelte bracht. Nu en dan viel ruischend een groot blad neer van den broodboom. Dan zweefde het, zoekend naar een plaats op den grond. Als groote handen met uitgespreide vingers

lagen de bladeren op den weg en kleine jongens raapten ze op, maakten er een schuitje van en lieten ze drijven naar zee. Hunne ronde lichaampjes glommen van nog niet opgedroogd water en de haren hingen als natte draden in bundels in hun hals; hun buikjes waren als trommels gespannen en de beenen struikelden bijna van haast. Kleine meisjes speelden met scherven van gebroken borden, zorgvuldig vergaard en opgeborgen als een groote schat. Vier bikkels gooiden zij op. Zij zetten ze recht en de kleine scherven werden met vlugge vingertjes verlegd. Met vroolijke stemmen zongen zij hun bikkel-liedje en lachend streek een kleine nu en dan haar winst op of ruilde zij van haar schat, met scherven van mooier kleur of teekening [1]).

In het witte licht op den weg, kwam een oud man aanloopen. Zijn lange grijze haren waren met een rooden doek saamgebonden; in zijn ooren had hij groote ringen, om zijn hals een snoer van kralen, om den linkerpols een touwtje. Onder de rechter knie droeg hij een bandje van boomvezels, die naar hij meende hem zou bewaren voor opgezette beenen, want dat bandje zou het overtollig bloed naar zijn voeten tegen houden, terwijl het touwtje om den pols zijn zielestof zou verhinderen uit het lichaam te gaan. De maag hing uitpuilend over zijn schaamgordel en

1) Scherven nl. van een gebroken porceleinen bord.

. . . Zijn lange grijze haren waren met een rooden doek saamgebonden; in zijn ooren had hij groote ringen, om zijn hals een snoer van kralen, om den linkerpols een touwtje. Onder de rechterknie droeg hij een bandje van boomvezels . . . . (Blz. 24)

de gerimpelde huid om de knieën, was als van oud perkament. Goedig lachend kwam hij met slingerende armen. Hij trok zijn witte wenkbrauwen samen en zijn diep liggende oogen schitterden, toen hij den Pendéta zag.

De oude man was de vader van ELITA en hij hield veel van zijn kind. Toen hij thuis gehoord had dat de kleine „de ziekte" had, boog hij zijn hoofd en was zijn ziel met medelijden bewogen; maar de ellende van het „Alfoerenleed" deed hem berusten in hetgeen hij dagelijks om zich heen zag. Want de kinder-sterfte in het dorp was groot en de vrees voor den geest van die ziekte, had hem verre gehouden van het huis van zijn dochter en zoon.

Toen daarna de ernstige Dood kwam en de kleine naar het doodenland bracht op den berg der nevelen, staarde ELIPAI [1]) met de oude brandende oogen zonder tranen voor zich uit en troostte hij zich met de gedachte: daar is niets tegen te doen, dat land van den dood ligt in de duisternis van de nevelbergen en daar is de kleine ziel bij de voorvaderen die daar ook wonen. — Maar het gaf hem geen vrede, zooals een Christen vrede heeft, die weet dat zijn kindje bij den Heiland is.

Nu was de oude vader gekomen. Hij klom het trapje op, ging achter zijn zoon en dochter om

1) Letterlijk: „Vader van Elita".

en zette zich tusschen ISOLÉ en den Pendéta neer.

Het intieme denken van ELITA en ISOLÉ was verstoord; hunne handen lieten elkaar los en ELITA stond op om haar vader sirih-pinang aan te bieden. Rustig vouwde deze de bladeren en maakte zijn pruimpje gereed.

Toen de oude man een paar keer de tabak langs zijn boven-tanden gestreken had, vroeg de Pendéta: „Wel, Ama [1]), hoe gaat het?" —

„Zoo, zoo, heer; als gewoonlijk".

„Vader is nog sterk, heer, hij is nog met zijn vrienden op de jacht geweest en. zij brachten een hert mee naar huis, met acht takken op zijn gewei", viel SOPAI in.

„Neen, maar! dat is kranig! Maar de buidelrat zal hij wel niet meer najagen", glimlachte de Pendéta, terwijl hij den ouden man vriendelijk aanzag.

ELIPAI keek goedig op en schudde zijn grijs hoofd.

„Neen, de *koesoe* volg ik niet meer in de boomen; maar met pijl en boog schiet ik er toch nog wel eens een neer; mijn armen zijn nog sterk genoeg om de boog te spannen en mijn handen zijn nog sterk genoeg om de pijl te richten".

„Ja Ama, als je nu maar ophoudt met het drinken van de bittere *sagoeweer* [2]) dan zullen je armen nog lang sterk blijven en je oog helder zijn als een valkenoog".

1) Vader.
2) Gegiste palmwijn.

„Och, heer, nu en dan een enkel teugje hindert niet. Vroeger dronk ik veel meer; toen sliep ik wel eens dronken aan den kant van den weg in het bosch. Iedere keer als ik dan wakker werd, beloofde ik mij zelven om niet meer te drinken, want mijn vrouw was dan niet gemakkelijk. Maar hoe gaat het? Als het uurtje van drinken gekomen is, drinken wij toch weer".

„Maar waarom ben je dan minder gaan drinken, Ama?"

„Och, ik voelde dat mijn handen gingen beven en toen hield ik op. De Goeroe van het nabij gelegen Christendorp heeft mij gezegd, dat dit beven van de sagoeweer kwam en nu houd ik op met drinken".

„Ging je naar den Goeroe om raad?"

„Neen, heer! Maar hij ontmoette mij en wij aten samen sirih-pinang. Toen zeide hij: „Ama, als ge geen sagoeweer meer drinkt, zal je hand niet meer beven". En toen dacht ik, laat mij dit eens beproeven en ik probeerde het".

„Wist de Goeroe van de ziekte van je kleinkind?"

„Neen, heer! De ziekte kwam in den middag en 's morgens was de kleine begraven".

„Waarom hebt ge geen boodschap aan den Goeroe gezonden?"

„Kan de Goeroe dan die koorts tegen houden? Toen ik met mijn hoofd naar den wand gekeerd lag, sprak mijn vrouw: „Als INA JUDANTE niet helpt, dan moeten wij dien boozen geest tevreden stellen". Mijn

vrouw heeft het offer gebracht, maar 't gaf geen baat. Zij zeide: „Kom sta op, en kijk niet naar die wand; haal mij een schoone leege klapperdop; haal maar je eigen klapperdop waar je steeds uit drinkt". — Maar mijn klapperdop was met mooie figuren besneden en was zwart als gepolijst ebbenhout. Toen dacht ik, waarom moet ik mijn mooie klapperdop aan dien duivel geven? Maar mijn vrouw weet dat beter en ik haalde mijn drinknap en gaf haar dien: ik dacht, een gewone klapperdop is toch óók goed, maar ik deed wat mijn vrouw zeide".

„Ja, Ama! Wij mannen moeten maar steeds doen wat onze vrouwen zeggen".

„Zoo is het, heer! En toen ging mijn vrouw naar de stookplaats en schepte witte asch van de steenen. Zij brak negen eindjes van den bezem en bond negen roode lapjes aan de sprieten en zette ze als vlaggetjes in de asch in mijn drinknap. Al dien tijd sprak mijn vrouw niet en ik stond naar hare bewegingen te kijken, maar zij prevelde en mompelde; ik weet niet wat zij al zei. Zij ging ook naar mijn tasch en haalde daar een cent uit en legde deze op die witte asch. Daarna wenkte zij mij met haar hoofd en samen gingen wij naar het beekje. Daar boog zij zich, zette mijn mooie drinknap op het water en deze dobberde naar zee. Toen riep mijn vrouw den naam van INA JUDANTE, met een heel fijn stemmetje, alsof een kindje tot haar riep. Zij had mij gezegd dat ik zwijgen

moest, en niet links en niet rechts mocht kijken. Maar ik kon het bijna niet nalaten mijn mooie drinknap na te zien en weer op te halen en nu moet ik uit een gewone klapperdop drinken. Toen gingen wij weer naar huis en wij gingen liggen; maar slapen konden wij niet. Mijn vrouw keek mij aan en ik keek mijn vrouw aan en toen schreiden wij, want wij dachten aan ons kleinkind. Maar wij zeiden niets tegen elkaar".

„Waarom zijt gij beiden niet naar ELITA en SOPAI gegaan? Hun kindje was zoo ziek en hun nood was zoo groot?"

De oude man keek den Pendéta verbaasd aan en hij zweeg.

Weer woelde ISOLÉ in de naaimand, en ELITA keek voor zich neer. SOPAI bond zijn hoofddoek weer vast.

Eindelijk, vroeg de oude man: „Waarom ik niet naar huis ben gegaan?"

„Ja, Ama, waarom niet?"

„Maar daar was toch de ziekte. Daar lag het kind op den vloer; daar zat de moeder in een hoek, en zat de vader bij het kind. Daar zat de duivel bij de deur, en zat INA JUDANTE aan den haard!"

„Ama, zóó was het niet. Moederliefde overwon ziektevrees; zij droeg de kleine in hare armen; vader zat bij haar; maar de duivel was daar niet en JUDANTE was daar ook niet".

„Mijn vrouw heeft het gezegd en al de vrouwen zeggen dit en de vrouwen zien, wat wij mannen niet zien".

De oude man keek de een na de ander aan en boog toen zijn hoofd. Eindelijk vroeg hij: „Wist de Goeroe een middel tegen de ziekte?”

„Ama, waar sterven meer kinderen, in een Christendorp of in een Aloené-dorp?”.

„In een Aloené-dorp, heer”.

„Weet ge ook hoe dit komt?”

„Neen, heer!”

„Kijk, wij Christenen zijn niet bang voor den duivel en wij vreezen INA JUDANTE niet, omdat God onze harten vrij gemaakt heeft. God heeft ons lief en is onze Vader en Hij heeft ons geleerd om van den bast van boomen die op Java groeien een poeder te malen. Van dat poeder geven wij aan onze zieken, als wij denken dat de koorts komt om hen beurtelings koud en warm te maken. God heeft ons ook geleerd hoe wij onze kinderen moeten verzorgen en als de ziekte komt, dan blijven wij niet weg, maar helpen.

„Ik heb zoo even met je zoon en dochter gesproken en ISOLÉ heeft het gehoord. Laten zij je morgen maar eens vertellen wat ik tot hen sprak, en laat ELITA het ook aan hare moeder zeggen; want hetgeen de wijze vrouw van haar dorp zegt, is niet waar. — Door het verlies van hun kind lijden deze man en zijn vrouw. Nog is hun hart vol verdriet. Maar wanneer zij gelooven in God, die over leven en dood gebiedt, dan zal hij hun hart met nieuwe levensvreugd vullen”.

Wat schitterden de zachte oogen van ISOLÉ: als

sterretjes van een tooverland blonken zij, een gelukkig lachje kwam om haren mond en de witte rand van de blanke tanden glansde even tusschen haar lippen.

ELITA keek haar aan en beiden verstonden de oogentaal die zij spraken. Zij zagen een land van verwachtingen. Een zachte blos kleurde de wangen van ELITA en zij keek naar haar man en toen naar den Pendéta.

Maar de mannen verstonden haar niet, alléén ISOLÉ begreep. „De boomen ontspruiten en krijgen jong blad en het oude valt zwevend dan neer [1]) en voedt de wortels van de dragers van hun leven en als de zon ondergaat wordt „hij" [1]) gevolgd door een stoet van sterrendragers, vóórop de maan en in rijen en banen volgen de fonkelende lichten hem [2]) na.

„Verstaat ge mij *Ama* en SOPAI, ELITA en ISOLÉ?"

„Gij wilt zeggen, dat er eigenlijk geen dood is en geen duisternis", zeide ELITA.

„Juist, voor een Christen is er geen dood, want onze Heer zegt dat Hij is het leven en dat Hij is het licht en de kinderen die ons geboren worden, wijden wij aan Hem als een offer van dank en van lof. Onze liefde is dan ons lijden, maar zij is ook onze vrede en rust".

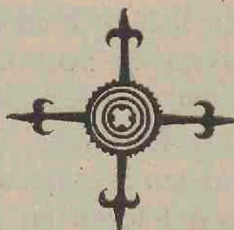
Toen zeide ELITA: „Als ik verlang, ben ik soms bevreesd".

„Ja ELITA! Alleen God kan je de rust geven, die

1) In Indië vallen de oude bladeren, nadat de jonge zich even ontplooid hebben.
2) De Serammer zegt „vader zon" en „moeder maan".

je hart begeert. Als Hij je later weer een kleine geeft in je armen, zal je geluk grooter zijn dan voorheen; maar dan moet ge ook Hem ook smeeken om heil".

Weer zagen ELITA en ISOLÉ elkaar aan en toen verstond de Pendéta wat de lichtende oogen en de glanzende blik vertelden en hij bad God in zijn hart voor de jonge vrouw en het kind dat zij wachtte.

Een ruwe Noordenwind was voorbij geraasd, vaak vergezeld van den Westerstorm, die de zee opzweepte tot lillend schuim en de golven bonzend neerwierp op het strand.

De droge rivierbeddingen werden gevuld door neerzwiepende regenbuien. En de beekjes zwollen aan tot machtige razende stroomen, meesleurend planten en boomen, modder en gras.

Heel wat atap 1) was van het hoogopstaand dak gewaaid en menige palm had zijn vroolijk wuivenden kroon voor altijd verloren.

Het was de Seram-„winter" van nevels en kou, met slechts nu en dan een zichtbare zon.

Zwaar waren de wolken over zee komen aanjagen en lang was de top van den *Hatoe Epoelé* omringd met de grijze wolken, die als wolven den berg aangrijnsden en vuur braakten uit hunne muilen.

Want grommende donder en flitsende bliksemstralen hadden de menschen doen beven, bang als zij waren

1) Dakbedekking.

voor de rollende keilen en het wit gloeiend vuur, dat zig-zag-springend de rotsen vaneen spleet.

Daarna was de maand Maart aangekomen. Uit de diamanten poort van de zon schoten stralen als blinkende speeren; over de aarde glansden de bladeren en bloemen; het zaad schoot uit met jeugdigen zang.

Uit hunne huizen daalden de menschen neer, niet meer bang voor den wind, niet meer rillend van kou.

Warmte trilde óveral boven de wegen en tuinen, en deed de ouders vroolijk lachen, als zij naar de spelende kinderen op de erven zagen.

In haar armen droeg ELITA haar kleine, die geboren werd toen regennevels de *Hatoe Epoelé* omhulden en de winden van zee aanstormden.

Vóór haar huis stond nog de lans, die SOPAI in den grond stak toen de kleine stamhouder verscheen.

Slapend lag hij in moeders wiegende armen, blozend lag hij aan moedertjes borst.

Met SOPAI ging ELITA naar den tuin en daar legde zij haar kind neer op een geel glanzende mat in het tuinhuisje dat hij had gebouwd. Beschut voor de gouden stralen van de zon en den zwakken wind die van de bergen neerstreek uit het Zuiden, lag de kleine in groeizamen slaap en ELITA wiedde het onkruid dat uitsproot tusschen het opkomend gewas.

Het kapmes van SOPAI klonk helder op, bij het kappen van bamboe en hout. Een vuurtje rookte dicht bij de hut.

De groote stilte rondom werd ook verstoord door het krijschen van vliegende parkieten en ruischende jaar-vogels [1]). Als de spreeuwen in Europa, vlogen de kleurige vogels in zwermen daar rond, om snaterend de pisangs te rooven die reeds rijpten aan hun tros.

Een zoete geur van Kenangan-bloemen bracht de wind mede en als vlokjes van wit duivendons en als veertjes zweefden kapok-pluisjes naar den grond.

Straks zou ELITA ze verzamelen en tot een zacht kussen maken voor de kleine, die met de vuistjes omhoog, sliep.

Het was alsof een vogeltje zong in het hart van ELITA en of haar verlangen de rust gevonden had in 't bezit van haar kind. Zij was rijk in haar man, maar de kleine was haar kroon.

In het besef van haar rijkdom stond zij op van het wieden en ging zij naar haar huisje. Haar oogen glansden zacht van moederweelde; de handen streken voorzichtig over de beentjes van haar slapenden zoon.

Zij boog zich langzaam voorover, beluisterde de zachte ademhaling, keek naar het borstje dat zoo

1) Buceros plicatus. — Mr. H. A. Lorentz zegt van deze vogels in zijn „Eenige maanden onder de Papoea's", blz. 80: „De jaar-vogel behoort tot het geslacht „der neushoornvogels; op den bovensnavel bevinden zich ringvormige uitwassen. „Volgens de jagers zou hij elk jaar één ring krijgen; vandaar zijn benaming. „Het is een glanzend zwarte vogel met witte staartpennen en goudgelen kop. „Bij het vliegen maakt hij door zijn vleugelslag een vreemdsoortig geluid, dat „doet denken aan een vertrekkende locomotief. De snavels worden als oorver-„siersel door de Papoea's gedragen". DE UITGEVER.

regelmatig bewoog: het kleine handje nam zij in hare hand, legde het weer neer, en drukte hare lippen daarop. „Lief kindje, lief kindje", fluisterde zij.

Toen ging zij naar SOPAI die warm werd van het werk, en haalde hem, om mede te komen zien naar hun kind.

Beiden zaten zij samen op de bank, in het midden het kind en zij keken en keken en vergaten den tijd.

Maar de kleine werd wakker en schreiend riep hij om voedsel. ELITA nam hem lachend op en voedde hem met den rijkdom van haar melk.

SOPAI keek naar hen beiden, de moeder en zijn kind naast hem op de bank, en zeide: „ELITA, als de Pendéta komt, gaat ge hem zeker tegemoet. Als hij dan ons kindje ziet, zullen wij dan niet zeggen, dat wij het voeden zooals *hij* het ons zei?"

„Als wij alléén met hem zijn, zal ik het hem zeggen; want de oude vrouw die mij hielp toen onze kleine geboren werd, is boos dat ik hem geen gewreven pisang en fijne rijstpap geef".

„Ja, zij is ook boos dat gij hem maar laat liggen als hij slaapt en het kind niet voortdurend in je handen draagt, zooals je vroeger wel deed". — „Ja, maar eens was ik toch bang dat hij ziek was en dat zijn zieltje naar den *Hatoe Epoelé* [1]) ging, want hij bleef zoo lang slapen. Maar ik maakte hem toch niet wakker,

1) De berg waar de geesten der afgestorvenen omdwalen.

ik bleef maar zitten kijken en toen de kleine de oogen open deed, lachte hij voor het eerst dat ik het zag".

Rustig lag de kleine en dronk aan moeders borst en zij keek op hem neer met gebogen hoofd, maar zag dan weer op naar haar man.

„Als moeder komt en hij slaapt, wil zij hem in de armen dragen en dan durf ik niet vertellen wat de Pendéta gezegd heeft dat een slapend kind niet rond gedragen mag worden, maar moet blijven liggen, rechtuit, op de mat in de schaduw en buiten de tocht".

„Moeder houdt zooveel van de kleine; ook *zij* was zoo bedroefd toen onze eerste stierf", antwoordde SOPAI.

„Ons meisje had nu al kunnen loopen en reeds wat kunnen praten".

Toen zwegen man en vrouw en dachten met weemoed aan 't geen voor hen verloren was en toch nog leefde in hun hart; want een gestorven kind verlaat het vader- en moederhart niet.

De schaduw van het verleden trok over hunne voorhoofden, maar de zon van het heden scheen over hun zoon en beloofde een voorjaar van lichtende vreugd.

En als menschen die veel zonneglansen zien op den weg, werden zij vroolijk en vergaten opnieuw weer hun leed.

De gloeiende lansenspitsen van de schitterende voorjaarszon schoten blinkend neer uit de vurige zonnepoort.

De man en de vrouw en het kind, lagen rustig op de bank in het tuinhuisje en waren dommelend in slaap gevallen.

Zij droomden en hunne zielen gingen naar de landen van het hooggebergte, waar de koelte zweefde op de wuivende bamboebladeren en op het trillende wildhoutgeboomte.

De groote stilte rondom, was de slaapzang van hun rusten en de vrede van den dag.

Maar voorzichtig bogen twee handen de takken en gluurden donkere oogen scherp naar de hut.

Nauwelijks hoorbaar bogen de twijgen, nauwelijks zichtbaar bewoog toen het blad.

Eenige mannen slopen als slangen en schuifelden als hagedissen over den grond, tot bij den wand van de hut, waar de man en de vrouw met hun kind rustten in slaap.

Toen stonden zij op, die mannen, en hun bruine gladde lichamen gleden dreigend naar de droomenden en hun kapmes flikkerde eenige keeren in 't licht. . . .

ELITA en SOPAI, ook hun kind, ontwaakten niet meer.

Bladeren lagen onder het huis van SOPAI; stof lag onder het afdak, waar hij gewoonlijk zat. Leeg was de woning toen de Pendéta daar kwam, en slingerplanten groeiden op tegen het dak.

Hij stond voor het huis en wist niet wat hij zag. Hij keek rond en het was alles zoo leeg. Schuw gingen de kinderen over den weg en in een boog gingen de ouderen voorbij.

Met een kalebas in haar arm kwam ISOLÉ daar aan. Haar houding was als van een prinses en de versierselen tooiden haar nog, als een wachtende bruid. Maar haar lach was verdwenen en haar droefheid was groot.

De Pendéta ging met haar mede en bij de moeder van ELITA zetten zij zich neer. Toen zag de Pendéta het jonge meisje weenen. De oude vrouw klaagde van leed; ELIPAI vouwde zijn handen en boog zwijgend zijn hoofd.

„Ach, Heer! mijn kinderen", klaagde hij, „zij zijn allen gedood!"

De Pendéta begreep en nam de hand van den ouden man en het was alsof hij met zijn eigen Vader sprak, toen zijn broeder gestorven was.

Als de dood komt met zijn rouw lijdt ook het Alfoerenhart en verstaat dit ook de woorden van God, omdat het Alfoerenhart en het Blankenhart beide scheppingen zijn van één God.

ELIPAI ging voort: „Het huis van mijne kinderen is mij vreemd geworden; de tuin van mijn kinderen

werd door sluipmoordenaars vertrapt; de rijstaanplant is vernield en het tabaksveld is een onkruidakker geworden. De lichamen van mijn kinderen werden niet meer aangeraakt, met stokken stootte men hen in den grooten grafkuil en verlaten ligt de tuin eenzaam in 't bosch. Op den *Hatoe Epoelé* zoeken hunne zielen klagend nu rond en ik kan hen niet helpen. Ach, was *ik* gestorven, want ik ben een oud man en in mijn ouden dag kan ik nu mijn kinderen en mijn kleinkind niet meer zien". — Zoo klaagde de oude, eens zoo goedmoedige man.

En de Pendéta zweeg nog en luisterde naar het natrillen van de gebroken snaren in het hart van den vader.

Het was het lied van hopelooze rouw en de stem van de weenende liefde, die alléén God kan veranderen in fluisteringen van stille berusting. Toen vertelde de Grootmoeder zonder tranen, als uit een dood hart dat niet meer weenen kan, van de geboorte der kleine, van de groote vreugd die daar was in het huis, van het gaan naar den tuin, van de liefde van man en van vrouw.

Zij zuchtte bij de herinnering aan de vreugd die zij eens smaakte; haar stem stokte daarbij.

Ook ISOLÉ moest spreken. Zij vertelde van ELITA's zorgen voor den kleine en hoe zij naar den doop in het andere dorp had willen gaan, als de Pendéta weer teruggekomen zou zijn.

En nu?

De Pendéta was als verslagen; hij klaagde in zijn hart: „Ach, Heer! hoe duister zijn Uwe wegen; waar Gij in donkerheid woont, daar is voor ons geen licht op Uw pad. Gij zijt geen noodlot dat raast, maar Onze Vader in de Hemelen; vertroost Gij dan deze arme treurenden, als Gij mijn bede hebt kunnen verhooren, toen ik bad voor de moeder en haar kind".

Arme ouders, arme vrienden! De Pendéta wilde hun wel geven de grootste schatten van Gods rijkdom, maar hij voelde zich zoo klein en zoo arm. Het „wee van Seram" kwam ook over hem en het vermoeide zijn ziel. Zijn hopen op vroolijk weerzien, was een treurlied geworden vol rouw. Door zijn liefde voor deze menschen voelde hij een bloedende wonde in zijn hart. Maar tevens gevoelde hij, dat hij nog niet in Gods weg berusten kon, al geloofde hij ook, dat straks het licht uit de angstige duisternis komen zou. Hij vroeg nog te veel naar het „waarom"!

En daarom luisterde hij zwijgend, met een traan in het oog.

Stil zaten ze samen. Hunne harten openden zich als eene wonde die naar balsem verlangt. Maar daar kwam geen engel met vertroostingen; daar kwam geen bode van God ..... Toen fluisterde een stem van 't verleden en sprak weer van Golgotha's kruis. — De liefde moet lijden en geven. — Gods zoon brengt ons allen naar huis ....

Aan de ouders en ISOLÉ, maar ook aan zich zelven, vertelde toen de Pendéta van den lijdenden Christus, wiens zoendood vrede bracht voor 't hart, wiens leven liefde bracht in 't leven en hulp op den weg, die zoo steil en scherp kan zijn als een pad van koraal en van rots.

Daar zag hij den medelijdenden, zegenenden Heer en hij vertelde van Hem met zachte stem. Het „waarom" was verdwenen en de vrede kwam met de vertroostingen en droppelde balsem in de schrijnende hartewond van de ouders en van ISOLÉ.

Zij luisterden naar de nieuwe klanken, als kinderen die zitten aan moeders knie als zij vertelt. „Uw zoon en Uw dochter, zij zochten den Heer en hun kind wilden zij aan Hem geven. Toen kwam het monster van Seram en het rukte hen allen in den dood. Zoudt gij nu denken dat God hen heeft verstooten en hun zielen laat lijden op den berg der nevelen, in de grijze wolken, en laat klagen van leed en van kou? Neen, toen hun ziel zou ontvlieden, is de Heiland gekomen en heeft hen gebracht naar het licht. Want zij hebben verlangd naar het Leven met hun zwakke geloof en met de zoekende liefde die hen hier samenbond. En als ook gij leert gelooven en je harten geeft, zal hij de vertroostingen schenken, die het land doen zien van de vrêe en de rust".

ELIPAI en zijn vrouw luisterden en werden vertroost door de droefheid, die zij bij den Pendéta zagen; maar zijn woorden begrepen zij niet.

Alléén ISOLÉ begreep. Want haar ziel dorstte naar den Heer die haar riep.

De oude man sprak van wraak en vergelding en bij zijn vrouw vlamde de haat in het oog, als zij van de snellers sprak die haar zoo arm gemaakt hadden in haar ouden dag.

Zij wist den naam van het dorp van die moorders, eenige dagreizen ver. De Pendéta zou daar over eenige dagen komen om er het Evangelie te brengen.

Zij had reeds gehoord van de mannen en vrouwen, die in het dorp met de hoofden van hare kinderen feestvierden, tot laat op den dag.

O, die haat in het oog van de moeder! Als een vuur van verwoesting laaide het plotseling op.

„Als onze mannen uitgaan op hun tocht en zij komen beladen met buit weer naar huis, dan zal ik de koppen beschimpen, dan zal ik zingen en jubelen van vreugd!" sprak zij met doffe stem. In hartbrekende opgewondenheid balde zij haar vuisten.

De Pendéta wees naar het bosch, waar onder de schaduw der boomen het geestenhuis stond en vroeg: „Moeder van ELITA! Vertel mij, van wie zijn de schedels die in het groote huis hangen, dat vreemden niet mogen betreden? Heb ik niet gehoord dat uit het dorp, van waar de snellers kwamen die je kinderen doodden, eenige mannen en vrouwen gesneld werden en dat *je eigen dorp* toen met de koppen deed, wat *zij* nu doen met de hoofden van je kinderen?

De wraak is uit dat dorp gekomen en heeft de liefde van je hart gebroken. Waarom wilt gij en je man opnieuw weer de haat doen oplaaien? Luister liever naar de woorden van vrede. De droefheid vindt geen vrede in vergelding. Mijn Heiland vergoldt het niet met woede, toen men Hem geeselde, Hem de doornenkroon op het hoofd drukte, en men Hem aan het kruis nagelde. *Hij* bad voor Zijn moordenaren, voor dat Hij stierf".

De oude stond boos op, en verliet haar huis.

Toen de Pendéta met liefde sprak over haar kinderen, toen hij vertelde van den zegenenden Heiland, vond de oude moeder vertroosting; maar toen hij sprak van de zonde van het dorp, toen hij verbood het nemen van wraak, het vergelden van leed, en sprak van een Heiland die bad voor Zijn moordenaars, toen werd de oude vrouw boos en liep weg.

Zwijgend keek de Pendéta de booze droeve moeder na.

Eindelijk zeide ELIPAI: „Als mijn vrouw boos is, moet U niets zeggen heer. Van avond zal zij weer rustig zijn; misschien hebt gij gelijk".

„Ama, de moeder van ELITA zal óók de woorden van God verstaan en straks in de eenzaamheid zal het weer rustig worden in haar hart. Dan zal haar boosheid weggaan en zullen de woorden van den Heer zacht klinken en spreken met klanken van vrêe".

„Gij zijt niet boos heer?" vroeg ISOLÉ.

„Neen, kindje! Ik ben niet boos, want ik heb lief.

Maar God heeft nog meer lief. Hij is ook niet boos. Hij zoekt en zoekt, ons allen. Ook de moeder van ELITA zal Hij troostwoorden toefluisteren en zij zal rust vinden in Hem".

Toen bad de Pendéta nog met den ouden man en het jonge meisje.

En hij geloofde in de macht van zijn God.

In het dorp van ISOLÉ was een Goeroe gekomen en met jeugdige liefde bracht hij het rijke Evangelie aan de daar wonende Alfoeren. Hij verkondigde de genade van God, maar predikte óók, dat de menschen met hun zonden de oorzaak waren van het leed en dat pas als het bloeddorstig hart wedergeboren was, men den waren vrede zou vinden.

ELIPAI had zijn vrouw met zachte woorden en met onuitputtelijk geduld eindelijk doen inzien, dat een aandringen op het nemen van bloedige wraak, weer zorgen zou doen komen over haar en haar dorp.

Ook de Goeroe liet man en vrouw niet los, maar zocht hen steeds op. Hij wekte vertrouwen en zijn woorden vonden hier en daar een plaats in de harten der menschen. Maar in het Kerkgebouwtje dat opgericht was, kwam men nog niet om te luisteren.

Alléén het huisgezin van den Goeroe kwam daar nog bijeen, terwijl nu en dan ISOLÉ meeging met de vrouw van den Inlandschen Evangelie-prediker.

Voor de geopende ramen stonden echter de dorpelingen te luisteren en voor de geopende deur zette men zich neer.

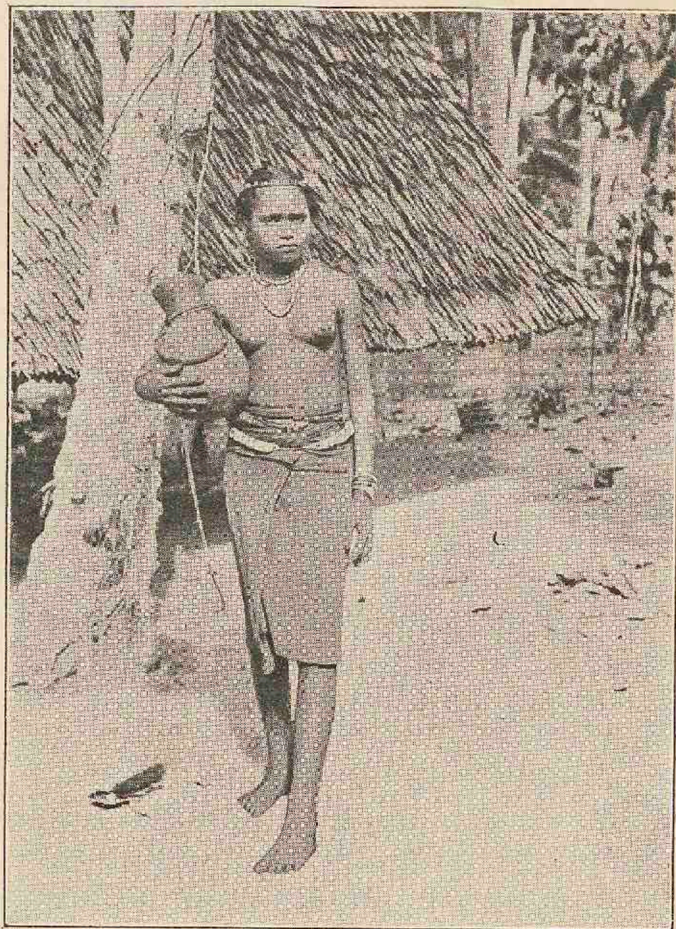
Dan vertelde de Goeroe de bekende geschiedenissen van het Oude en van het Nieuwe Testament, aan zijn huisgezin. Maar ze waren meer bestemd voor hen die buiten luisterden.

Iederen Zondag en iederen morgen zong men hetzelfde lied: het eerste vers van den twee- en veertigsten Psalm. En eindelijk na eenige maanden neuriede deze en gene daar buiten de melodie mede, van het vers dat sprak van een dorstend hart en van vrede in God.

Schuimend bruischte de haastige beek naar zee. De afgevallen blaadjes zeilden ronddraaiend en naar beide oevers drijvend, dobberend mee.

Kleurige vlinders van schitterend blauw en brandend oranje, tipten met hunne roltongetjes in de kelken der bonte geurige bloemen en zetten zich dan met de elegante pootjes op de glimmende zandplekken in den

ISOLÉ

stroom, waaromheen het water met haastigen gang voortsnelde.

Een watervalletje klaterde naar beneden en dichte struiken bedekten de oevers landwaarts; hoogerop begonnen de ondoordringbare wouden, somber en stil. De kleurige parkieten hadden het als steeds weer rumoerig en druk met hun gesnater en vlogen in groote vluchten van boom tot boom.

Een jonge man kwam langzaam langs het strand en bij het beekje gekomen bukte hij zich. Hij schepte een hand vol van het parelend water en bracht het aan zijn mond. Toen stapte hij door de beek. Tot aan zijn knieën kwam het koele nat. Dan ging hij naar het dorp, waar hij het huis van den Goeroe opzocht.

Hij bleef voor de woning staan en ging toen om het huis heen naar de keuken, waar de Goeroe misschien zou zijn.

Maar de vrouw van den Goeroe vertelde hem, dat haar man op huisbezoek was en straks wel komen zou.

Rustig zette hij zich neer en keek naar de *Njora* [1]) die bezig bleef aan haar werk. Maar onderwijl spraken zij samen over het dorp van waar de jonge man kwam.

„Hebt ge ook een brief van den Goeroe van je dorp, voor mijn man?" vroeg zij.

1) Zoo wordt de vrouw van een Goeroe genoemd.

„Ja, mama *Njora*, die heb ik. Maar ik moet hem aan uw man afgeven”.

„Zoo aanstonds zal hij komen; geef hem dan maar”.

Zij maakte een bakje gereed met sirih-pinang en bood hem dit aan. Maar hij was nog ongetrouwd en nam liever een weinig tabak voor een sigarette, die hij met vlugge vingers rolde en die hij aan een brandend stuk hout aanstak, dat de *Njora* hem van den haard aanbood.

Even later kwam de Goeroe en zette zich bij hen neer.

De jonge man vertelde het doel van zijn komst. Hij vroeg n.l. verlof aan den Goeroe of hij met zijn vrienden mocht komen, om een aanzoek te doen naar de hand van ISOLÉ.

„Maar daar kan ik niet in beslissen, want zij is nog geen Christin”, zeide de Goeroe; „en ook al was zij gedoopt, dan nog is het recht in haar handen en in dat van hare familie”.

„Ja, maar zij komt vaak in uw huis en gaat nu en dan mee naar de kerk. Mijn Goeroe heeft er niet op tegen dat ik haar vraag in het *Anaïte-spel* [1]) en haar

1) Het Anaïte-spel, is een spel van vragen en antwoorden tusschen huwbare jongens en meisjes.

Deze nemen daartoe tegenover elkander plaats en zetten vooraf tusschen hen in, een bakje met sirih-pinang, waarin een ring verborgen ligt.

Door een reeks vragen en antwoorden, tracht de jongeman zijn gevoelens jegens het door hem tot vrouw begeerde meisje uit te spreken, terwijl deze door haar wijze van antwoorden te kennen geeft, of zij het aanzoek aanneemt of afwijst. In het eerste geval biedt zij haar uitverkorene de gereedstaande sirih-pinang aan. De jongeman neemt dan de ring daaronder uit en steekt dien aan de vinger van het meisje.

als mijn vrouw naar mijn dorp breng. Mijn oom de regent, vindt het goed, al moet ik ook eerst een jaar hier blijven in het huis van haar familie als onderpand van mijn trouw".

Toen gaf hij het briefje van zijn Goeroe en dit bevestigde dat AKO wilde werven om ISOLÉ en dat de jonge man eerlijk was en trouw.

„Weet ge dat ISOLÉ reeds vele jonge mannen heeft afgewezen en het *Anaïte-spel* niet aannam?

„Dit weet ik niet heer Goeroe. Maar mag ik dan eenige versierde pinang-noten [1]) aan haar geven als zij hier komt en haar dan in de oogen zien?"

„Hebt ge dan noten bij je?"

„Ja, ik heb ze bij mij in de tasch".

„Blijf maar hier zitten; als zij komt ga ik even naar voren en dan roep ik mijne vrouw". De vrouw van den Goeroe keek haar man met verwonderde oogen en AKO met nieuwsgierigen blik aan en zij glimlachte om de afspraak van die twee. Zij schudde haar hoofd en boog zich over haar werk bij het vuur en rakelde de takken wat op.

Eindelijk vroeg zij: „Zeg AKO! zijn er dan geen meisjes in je eigen dorp, dat ge hier komt en gevaar loopt door de huwbare jongens met steenen geworpen te worden en uit het dorp met smaad te worden weggejaagd?"

1) De jongelieden bekrassen de harde groene schil van de pinang-noot met mooie figuren, maken deze daarna wit met kalk en bieden de noten dan hun uitverkorene aan.

„Neen, mama *Njora*! daar zijn geen meisjes in mijn dorp die ik als vrouw begeer of die mijn vrouw kunnen worden. — En dat ik *hier* ben: Ik kom naar het huis van den Goeroe en breng een brief naar uw man".

„Ja", zeide de Goeroe, „maar als de jongelui het bemerken, dat ge niet komt om den brief te brengen, maar om ISOLÉ te vragen?"

„Als ISOLÉ de pinang-noten aanneemt, zullen hare oogen mij vertellen dat ik niet bang behoef te wezen en ik vraag u om uw knecht te zijn, vele dagen lang".

„Ja, je kunt hier wel blijven", zei de Goeroe. Maar het is beter dat ge in het huis van ISOLÉ's familie gaat en dat haar vader je beschermt in haar huis".

„Och man! praat toch niet; je weet heelemaal niet of ISOLÉ wel wil", viel de *Njora* uit, boos om het voorbarige van haar man, alsof een meisje maar koopwaar was.

Toen lachte de Goeroe en zeide: „Vrouw, *ik* wist toch wel dat ik *jou* zou krijgen".

De *Njora* kreeg een roode kleur en antwoordde geprikkeld: „Ja, maar je stond duizend angsten uit dat ik „neen" zou zeggen. Als de Pendéta bemerkt dat je gaat koppelen, zal hij boos zijn."

De jonge man schuifelde wat op zijn bank heen en weer, en keek verlegen voor zich uit. Eindelijk hief hij zijn hoofd op naar de keuken, waar de *Njora* de potten en pannen hardhandig neerzette.

„Mama *Njora*! ik wil geen meisje koopen en ISOLÉ

heb ik reeds meermalen gezien en ik weet dat zij zacht is en ik wensch alléén *haar* als mijn vrouw. Zij leert zooveel van u en komt steeds in de kerk. Als zij mij wil trouwen, wordt zij gedoopt en even als ik Christen".

„Zeker, nu beslis je ook al over haar doop!" viel de *Njora* hem in de rede. — AKO wist niets meer te zeggen; hij bedoelde het toch zoo goed.

Dit wist de *Njora* ook wel. Maar zij kon het niet dulden dat *beide* mannen reeds over het jonge meisje spraken, alsof zij haar woord had gegeven.

„Denk je dat wij vrouwen ons maar overgeven, als wij een pinang-noot zien"? riep zij van haar vuur. Daar kookte het water over en een wolk van damp sloeg haar in het gezicht. Het water siste in het brandend vuur en de handen van de *Njora* kwamen druk in de weer.

„Als mijn eten bederft is het jou schuld met je praatjes", riep zij haar man toe, en deze zette een gezicht als de verdrukte onschuld en keek haar aan met groote oogen van spot en verbazen.

Toen keerde zij hun den rug toe en luisterde niet meer naar die twee. Maar de beide mannen zeiden niets meer tot elkaar.

Eindelijk vroeg de *Njora*: „Zeg man, wie schreef die brief?"

„De Goeroe en de Njora beiden; daar staat ook een woord in voor jou". De Goeroe bracht den brief aan zijn vrouw; zij las een paar regeltjes en keek

AKO aan, die zich verlegen achter de ooren krabde; en haar boosheid dreef over als een dreigende bui.

„Blijf maar bij ons eten. En slapen kun je hier ook. Maar je moet niet denken dat ISOLÉ dadelijk maar haar toestemming geeft, omdat de Goeroe van je dorp je aanbeveelt en zijn vrouw een vriendelijk woord over je schrijft. Jullie mannen denkt maar, dìt meisje wil ik niet en dàt meisje is niet goed genoeg voor mij, maar *dat* meisje wil ik hebben. Wie vraagt zich echter af: ben *ik* wel goed genoeg voor dat meisje".

De Goeroe lachte even en spotte: „Vrouwtje, *ik* heb 't mij afgevraagd; daarom beefde ik zoo, toen ik je vroeg en stond ik duizend angsten uit".

„Ga nu naar voren, zeg! Wie kan nu werken als vier mannen-oogen een vrouw op de handen zien", riep zij, oogenschijnlijk boos.

Gehoorzaam gingen beiden naar voren, en bleven daar praten tot de lamp opgestoken werd en het avondeten gebruikt zou worden.

In de voorkamer zaten zij samen en de vrouw van den Goeroe zat bij de vierkante tafel en haakte aan een kantje.

Op een rustbank zaten de mannen naast elkaar. Hunne bloote voeten hingen neer tot op den grond, en zij wisselden nu en dan een woord. Aan de wanden hingen in 't half duister, uit „Moderne Kunst" en andere tijdschriften, gekleurde platen; ook de „Uitvaart van Siegfried" van H. Hendrich en de „Burg van den Heiligen Graal" van H. Thoma, naast Verkade- en Driessen-

plaatjes, terwijl opgeprikte vlinders als een hand zoo groot en vleugels van duiven en parkieten, daar weer tusschen gestoken waren. Een wekkerklokje dat altijd vooruit rende en dat als de zon opkwam, reeds op negen uur stond, tikte haastig en was natuurlijk weer een paar uur voor. Maar dit was niets; want de Goeroe regelde zijn leven naar de zon en niet naar zoo'n dwaas eigenwijs ding.

ISOLÉ was nog niet gekomen. *Zou* zij nog komen?

Tegen negen uur in den avond, naar de stand van de maan, gaf de *Njora* aan haar gast een mat en een kussen en toen man en vrouw zich in hun slaapkamertje teruggetrokken hadden, wikkelde AKO zich in een kain, legde zich op de bank neer en sliep tot het krieken van den dag.

Als de zon opkomt ontwaken de menschen en dan komen al de zorgen weer terug, die zij den vorigen dag hadden. Zoo had ook AKO zijn zorgen, en zijn zoekende oogen speurden of zij ISOLÉ ook zagen.

Zij ging naar de beek in het vroege morgen-uur en op haar hoofd droeg zij een kan. Elegant was haar houding en zwevend haar gang. Haar jong lichaam bloeide en was het beeld van een heerlijke jeugd.

Toen kleurden de wangen van AKO en hij stond op en groette het jonge meisje, dat hij tot zijn vrouw begeerde.

ISOLÉ keek hem aan. Maar haastig sloeg zij toen haar blik neer; het bloed golfde haar naar de wangen en de hand bracht zij naar het vat op haar hoofd.

Daar kwamen wondere gedachten. Het was alsof een schrik haar om haar hart sloeg. Zij ging heen om water te scheppen, maar voelde de zachte oogen van den jongen man die haar verlangend nastaarden. Haar kloppend hartje wilde zingen en haar oogen wilden schreien van pijn. Zij begreep zich zelve niet en wist niet wat dit beduidde.

Hare vingers speelden aan den rand in het water en glinsterend vielen de droppels weer neer. De kan goot zij vol en weer ledig en dompelde haar zoo eenige keeren in, en op den terugweg plukte zij eenige knoppen van witte melati-bloemen en stak die in den wrong van haar ravenzwart haar.

Zij gluurde met zoekende glansende oogen. Met haar gevulde kruik stond ze even stil en wierp een blik op hem. Oogen spraken toen tot oogen, haar mondje mocht echter niet lachen en heel zedig ging zij hem voorbij. Het morgenwerk wilde goed vlotten en haar hart zong daarbij een lied.

Maar AKO doorleefde duizend angsten en wist niet hoe de morgenuren voorbij zouden gaan, want de zon ging zoo langzaam en de tijd duurde zoo lang.

De *Njora* begreep, nadat zij wist van zijn hopen

en vreezen, dat AKO zich verveelde en dat hij onrustig was in zijn hart. Maar een vreemde zou aan hem niets bemerkt hebben.

Hij drentelde naar de school van den Goeroe en leunde over het open raam. Hij hoorde de kinderen lezen en dacht steeds aan ISOLÉ's gang.

Het jonge meisje ging naar haar vriendin, de vrouw van den Goeroe en zij hielp haar als gewoonlijk iets bij het werk.

Thans wilde haar hartje iets vragen, maar haar mond kneep zij verraderlijk dicht.

En de *Njora* was druk aan het koken en boog haar hoofd over de pan; onderwijl vertelde zij van haar gast, die van het ander dorp gekomen was, en hoe de Goeroe geschreven had dat AKO over eenigen tijd Regent [1]) zou worden in de plaats van zijn oom en dat zijn moeder reeds gestorven was.

Toen kwam daar een vroolijk spel van vragen en zoeken en beide vrouwen deden alsof zij elkander niet verstonden en de oogen lachten elkander toe.

Onverwacht kwam AKO nog binnen en ISOLÉ had het toen druk. De *Njora* ging even naar voren, omdat zij iets zocht dat zij in de keuken niet kon vinden en de beide jongelieden waren verlegen, als twee kinderen die een vreemde ontmoeten.

1) Dorpshoofd.

Maar beider hart bonsde en 't bloed golfde stroomend naar 't hoofd. Met een oog vol liefde en met linksche en schuwe bewegingen bood AKO toen een pinangnoot aan, kunstig versierd en gesneden; en ISOLÉ staarde hem stil kijkend aan.

Zij wilde wel weenen en lachen tegelijk en heel langzaam opende zij hare blanke hand. AKO legde de noot in haar vingers; hunne handen bleven even elkaar vasthouden. Bevend vroeg hij of hij met zijn vrienden mocht komen, om haar te vragen zijn vrouw te worden. Toen vluchtte zij blozend naar buiten en zocht de *Njora* op; maar de noot verborg zij in de rotanbanden die rood glansden om haar leest.

Een oogenblik keek AKO nog rond in de keuken, toen ging hij weer naar de school, leunde in de geopende deur en keek naar het cijferen der kinderen; maar zijn oogen zagen nog ISOLÉ, die de noot wegborg in de kleurige banden en een lied van verwachting zong in zijn hart.

In de nieuw geopende school zongen de kinderen:

Ti-ta, ti-ta, ti-ta, toe!
Tra-la-la, la-la-la!
I-toe boe-nji soe-ling koe [1]),
Tra-la-la, la-la-la!

1) Zoo is het geluid van mijn fluitje.

Een oogenblik later gingen allen juichend naar buiten naar het heerlijk zonneveld en naar de donkere, beschaduwde wegen. De jongens voorop, vlug en haastig, springend en dansend; de meisjes kalm en statig, een jonger broertje of zusje aan de hand, hen na.

De Goeroe en AKO wandelden samen naar huis; deze laatste verheugde zich dat hij het wekkerklokje van den Goeroe mocht dragen. Het liep natuurlijk weer voor; maar de Goeroe had aan de schaduw van een in den grond gestoken stok gezien, dat het één uur was in den namiddag. Beide mannen liepen kalm langs den weg naar het huis, waar de tafel gereed stond met een wit katoenen kleed gedekt. Met graagte gebruikte men het middagmaal van rijst en groenten en gebakken visch.

Toen vertelde AKO met schuwe woorden dat ISOLÉ zijn pinang-noot had aangenomen en weggeborgen in de rotan-banden om haar middel. De Goeroe en zijn vrouw glimlachten en keken elkaar aan.

„Vindt ge goed, heer Goeroe, dat ik met mijn vrienden kom en het *Anaïte-spel* met ISOLÉ speel?"

„Is het niet beter", vroeg daarop de Goeroe, „dat ge naar je oom gaat en hem al deze dingen vertelt en dat je oom naar ISOLÉ's familie gaat en een aanzoek doet om haar hand?"

„Ja heer Goeroe, dit wil ik wel vragen. Maar mijn dorp is familie met het dorp dat hier eens snelde en ik weet niet of oom hier kan komen, al is hij ook

Regent. Wij zijn voor het meerendeel Christenen in ons dorp en wij snellen niet meer. De schedels die in ons geestenhuis hingen, hebben wij aan den Pendéta gegeven en deze heeft ze begraven in één groot graf. Maar de menschen van dit dorp hebben nog een bloedwraak met het dorp dat familie van ons is".

Is het dorp van je andere oom en je neven dan het dorp dat ELITA en haar man en haar kind overviel in hun tuin?

„Ja, heer Goeroe. Maar wij keurden dit af, omdat wij Christenen geworden zijn en oom werd boos op zijn broeder, die Regent is van dat dorp en zij zien elkander niet meer".

Toen kwam daar een wolk over het voorhoofd van den Goeroe en de vingers van zijn vrouw speelden met het tafelkleed.

„Je hebt wel moed dat ge hier durft komen", zei de Goeroe. „Ben je niet bang voor de jongelieden van dit dorp en voor een aanval op je leven?"

„Neen, heer Goeroe, want ons dorp snelt niet meer en ik ben in uw huis en nu zal men mij geen kwaad doen. Pas als ik terugkeer moet ik oppassen op den weg; maar ik vraag een brief van u en ik vraag u of u straks een eind met mij mee wilt gaan. Dan ziet men dat ik voor u kwam".

„Hoe wilt ge het dan maken met het aanzoek om ISOLÉ's hand? Want het *Anaïte-spel* van de vrienden van je dorp en van jou met ISOLÉ zal men hier niet

dulden en de vader van ISOLÉ zal je niet willen ontvangen en ISOLÉ is hare vriendin niet vergeten. Als ge haar wilt trouwen, moet ge haar ook brengen in het dorp van je andere oom en je neven en moet zij komen, waar de schedels bewaard worden van hare vriendin en haar man".

Toen kwam er weer een nieuwe zorg in AKO's hart en het lied dat daar zong verstomde en het zingend vogeltje in zijn hart vloog weg.

De vrouw van den Goeroe kreeg medelijden met den jongen man en zeide: „Het is beter dat AKO nog hier blijft en wij nog eens met ISOLÉ spreken. Want als zij de pinang-noot aannam, wil zij toch wel eens kennis met hem maken".

Toen was het de Goeroe die bang werd en vreesde dat de Pendéta hem beschuldigen zou van koppelen en van zich te bemoeien met zaken die eene verwijdering konden veroorzaken tusschen de bevolking en hem. Straks zouden de jongelingen van het dorp zeggen: „De Goeroe roept de Christenen hier en aan de vijanden van onzen stam verkoopt hij onze jonge meisjes".

Plotseling gaf de Goeroe een wenk aan zijn vrouw en aan AKO, om te zwijgen. Buiten langs den wand was een licht gerucht als van een sluipend mensch. Maar het was midden op den dag; geen schaduw die men bemerkte en op den grond zag men niemand liggen.

„Is daar iemand geweest die luisterde?" vroeg de *Njora* verbleekend.

„Ik weet het niet; wij zullen gáan zien".

Toen ging de Goeroe naar buiten en keek gaande langs het pad op het zand bij den wand en onder het geopende raam.

Daar had iemand gezeten; de teenen stonden nog ingedrukt in den grond. Wie kon dit geweest zijn?

„Als hij die hier luisterde naar den *Kapala Ngongaré* 1) gaat, dan komt hier een groote twist en zijt gij in levensgevaar. Ga daarom spoedig weer terug naar je dorp", zei de Goeroe tot AKO, „anders zullen de wanden van dit huis vanavond met steenen gebombardeerd worden en zal een lans door de wanden gestoken worden om je te treffen als je op de slaapbank ligt".

Dit verstond AKO zeer goed. Ook in zijn dorp was die gewoonte geweest en hij maakte zich gereed om te gaan.

Dreigend lagen over de bergen de zwart grijze wolken; donder gromde en rolde zwaar door de dalen; bliksem-flitsen gloeiden in de met electriciteit overladen lucht.

1) Hoofd der huwbare jongelingen, die verantwoordelijk is dat geen meisje kwaad geschiedt.

Angstig sloop ISOLÉ naar binnen. Zij beefde als een trillend bamboe-blad en hare hand greep de pols van de *Njora*. Met korte gebaren stootte zij haar angstige woorden uit; met trillenden mond vertelde zij van haar leed.

„Njora, hoor! Mijn vader wil mij verloven met den *Kapala Ngongaré*, Inané's bloeddorstigen zoon. Vóór al de familieleden heeft vader gezegd, mij aan hem te willen geven. Tien dagen geleden besprak men dit reeds. Maar ik weigerde, al wist ik nog niets van AKO. Nu verlang ik AKO tot man. Ik vrees voor de woede van mijn vrienden als zij hooren dat ik AKO's aanzoek aanneem en de wensch van mijn vader weerstreef.

„Vanmiddag is INANÉ's zoon hier geweest. Hij heeft beluisterd wat gij vertelde. Toen hij mij zag, greep hij mijn polsen en vroeg mij of ik hem nog tot man wilde. Toen rukte ik mij los uit zijn handen en vader zond mij naar boven in 't huis en nu zijn alle jongelieden uit het dorp en vader is ook weg. Waar zijn AKO en uw man?"

„Mijn man? Hij brengt AKO een eind op den weg en straks komt hij terug; maar ik hoor den donder reeds rommelen en het licht ook al. Een regenbui zal van de bergen komen; misschien schuilt hij onderweg. Ik denk dat AKO reeds in zijn dorp is".

„Wanneer ging AKO heen?" vroeg ISOLÉ dringend.

„Dadelijk na het eten, toen wij bemerkten dat iemand geluisterd had".

„Zouden de jongelieden hem nog hebben kunnen inhalen?" vroeg ISOLÉ nog angstig en toch verlicht.

Toen vermoedde de *Njora* waar de jongelieden heen gegaan waren en werd zij vol zorg over haar man.

Een groote duisternis kwam over het dorp en de regen gudste in zware stralen neer. Het water stroomde in groote plassen van het dak en spatte met zand tegen den wand van de Goeroe-woning op.

Beide vrouwen zaten te wachten; beider hart vol vrees.

Druipend-nat kwam de Goeroe toen binnen en beide vrouwen uitten een kreet. Verbaasd keek hij hen aan, en verwonderd vroeg hij: „Wat is er?"

Toen vertelde de *Njora* van den bloeddorstigen zoon van INANÉ. Ook de Goeroe sloeg de vrees om het hart. Hij had AKO half-weg verlaten en hem aangespoord om haastig te loopen, omdat de onweersbui hem wilde achterhalen. Maar hij wist niet of AKO reeds in zijn dorp was.

De Goeroe en Njora en ISOLÉ vouwden de handen toen samen en baden of AKO de jagers mocht ontkomen en of God hem wilde redden uit het gevaar.

ISOLÉ bleef dien nacht daar slapen; maar haar oogen gingen niet toe; zij zuchtte en deed niets dan vreezen en ieder geluid hoorde zij in dien angstigen nacht.

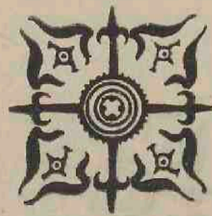
Toen in den lichtenden morgen de nevels optrokken,

werd in de verte het geloei van de *tahoeri* [1]) vernomen en keerden de jagers terug met hun bloedigen buit.

Het Alfoerenleed van Seram was óók over ISOLÉ gekomen.

1) De triton-schelp waarop geblazen wordt als een sneltocht gelukt is.

VAN WEE EN VAN VREE

De Zendingsliefde zal teerder voelen, als zij met het harteleven van den Inlander in aanraking komt :-: :-:

De rotsen aan de kust van het schiereiland *Hoea Moal*[1]) rijzen hier en daar loodrecht op uit zee. Grijs en bruin kleurt het gesteente; hier is 't gespleten en gescheurd, ginds massief als een onbeklimbare veste.

Het azuur-blauw zeewater golft in lange breede banen naar die ongenaakbare kust en klotst al maar door, in eentonige maat, tegen het gesteente dat roerloos is op zijn grondslagen.

Als het stil is, gaat het water kabbelend en spelend naar die rotsen en deint het geluidloos op en neer. Dan loopt het geheimzinnige grotten binnen en keert daarna terug naar de groote ruime zee.

Al maar op en neer, op en neer, deint het water, en de onbeweeglijke rotsen staan eenzaam en verlaten.

Maar als de wind met hevige vlagen, uit het Zuid-Westen, met stormkracht komt aangieren, dan heffen zich die golven vol woede op en komen schuimend aanrollen en bonken en ketsen hoog op tegen den

1) Zuid-Westelijk deel van het eiland Seram.

granieten wand, van waar zij uit elkaar spatten en kletterend neervallen.

De waterdroppels schitteren als parelmoer in zonneschijn, en lossen zich op in een nevel, die grijs de granietwanden omhult. Ook dan zijn de rotsen onbeweeglijk en staan zij eenzaam en verlaten.

Daar, waar twee stroomingen elkaar ontmoeten bij kaap *Sihél*, draaien diepe kolken en het blanke schuim van de zee glijdt haastig in groote kringen al maar rond.

Een stem van vele wateren zwelt aan als de stroomen sterk worden, neemt af en is nauwelijks waarneembaar, als de stroomen zwakker worden en zich keeren.

Aan die kust sloeg menige prauw te pletter; die rotsen wondden menigen schipbreukeling die zijn leven trachtte te redden; die stroom trok menigen man naar beneden, waar hij een buit werd van haaivisschen, die als tijgers aanvielen op hun prooi.

Aan den Oostkant van kaap *Sihél*, lag een kleine zeilboot, ongeveer een 15 meter lang. Zij zou den „Pendéta van Piroe" [1]) naar de Noordkust van het eiland Seram brengen en moest voorbij die gevaarlijke kust.

1) Prediker bij de Inlandsche Christen-gemeenten in dienst van de Indische Kerk, met standplaats te Piroe.

Reeds een dag lag zij geankerd in een inham, wachtend op goeden wind en kalme zee. Want het spookte aan den Westelijken kant; de golven bulderden en het schuim vloog in nevelen omhoog.

Zwaar gleden de dichte regenwolken over de heuvel- en bergenrijen en als een schip dreef de halve maansikkel in het diepe blauw van de lucht, die nu en dan zichtbaar was. Enkele sterren fonkelden als juweelen in den stormachtigen nacht, en de zee aan de Oostzijde van kaap *Sihél*, deinde op en neer en wiegde de „*Victoria*" die rustig voor haar ankers lag.

Lichtend nu en dan, met hun glans van fosfor, gleden geheimzinnig heel in de verte de golven voorbij, komend van het Westen, en gaande naar het Oosten, voortgestuwd door den wind.

Op de voorplecht van de boot, lagen in hun slaapkain gewikkeld, vier mannen; achter de kajuit, eveneens onder een afdak van doek, de overige matrozen met den stuurman. In de kajuit zat de Pendéta van Piroe bij een scheepslantaarn, die door de zachte deining een weinig met de boot meeslingerde.

Een dag of drie geleden was hij van huis gegaan, om de gemeenten aan de Noordkust van Seram te bezoeken en de scholen aldaar te inspecteeren.

Hij had gehoopt over een kalme zee voorbij kaap *Sihél* te komen en met een Westenwind door straat *Nassau* te gaan, maar het ging anders als hij wenschte en hij ankerde daar, waar hij dacht voorbij te varen.

Misschien zou de wind tegen den morgen zachter en de zee, als de stroom gekeerd was, kalmer zijn, zoodat hij met het krachtig roeien van zijn dozijn matrozen, voorbij de gevaarlijke plaatsen zou kunnen komen.

Bij het zacht lantaarnlicht, hield hij de wacht, om tegen den morgen den stuurman op te roepen en de reis te vervolgen. In een lagen vouwstoel gelegen, las hij uit de oude kronieken van het eenzaam en verlaten land, eens zoo dicht bewoond [1]) en destijds begroeid met zwaar gebogen rijsthalmen en beplant met dichte tuinen van nagel-, kokos- en notemuscaatboomen. Thans waren er niet meer dan vier dorpen en eenige nederzettingen van vreemdelingen te vinden.

Eentonig klonk de roep van den morgenvogel aan land. Over een paar uur zou de zon opkomen; de Pendéta ging uit zijn kajuit om uit te zien of de wind minder was geworden en men kaap *Sihél* zou durven omvaren.

Er scheen niet zooveel wind meer te staan; de wolken dreven langzamer en bij een naburige landtong wierp de zee geen schuimende golven meer op de kust.

De stuurman en matrozen werden gewekt en 't duurde nog ruim een half uur, vóórdat het anker uit den grond getrokken was en de matrozen aan de riemen en de stuurman aan het roer zaten. Want het is niet aangenaam zoo uit een rustigen slaap, aan een

1) Men zegt dat hier niet minder dan 99 dorpen gelegen hebben.

druipend anker-touw en aan de kille riemen gezet te worden.

Het was nog zoo donker en guur, en de lichamen, dun gekleed, rilden van koude; langzaam bogen de roeiers zich over de riemen. Zij trokken en bogen de lijven op en neer. Langzaam ook verdween de slaap. Men werd warm; er kwam een meer opgewekte geest, en men zag geen knorrepot meer die bromde en norsch keek.

De lijfjongen van den Pendéta kookte half slapend een ketel koffie voor de mannen buiten en de Pendéta ging weer in zijn kajuit, waar hij zich op de slaapbank legde, rillend van kou. Maar van slapen kwam niets, omdat de zorg in hem woonde. Hij wist zich nog niet veilig.

Op eenmaal wierp de stuurman het roer om. Suizend ruischte het water langs de boot, die in een stroomrafeling gekomen, met groote vaart werd meegesleept. De matrozen schreeuwden; zij trokken met kracht aan de riemen, en roeiden en roeiden om koers te houden, en niet naar de kaap gesleept te worden door den verraderlijken stroom. In het donker van den nanacht, tegen dat de zon opkwam, stond daar somber en dreigend de zwarte kaap, omgeven door oplichtend schuim van golven en snelstroomend water, dat opdrong tegen zijn voet.

De matrozen aan bakboord, haalden de riemen in, vlogen naar de kluivers en het zeil van de fokkemast, en haalden ze op. De roeiers aan stuurboord trokken en trokken aan de riemen.

De volle Westen-wind blies de zeilen bol; de „*Victoria*" legde zich over op het water en stoof voort, de golven klievend die hoog opspatten tot over den boeg.

Noordwaarts koerste de stuurman en dansend ging de boot voorbij het eenzaam land „waar eenmaal bloed langs scherpe zwaarden droop".

De Pendéta dacht te gaan slapen, nu hij de gevaarlijke kaap voorbij was; maar bij het lichter worden, zag hij dat in het Zuid-Westen de hemel grijs-zwart kleurde, met hooge bleeke wolken die dreigend waren opgestapeld.

Zij zonden ontelbare massa's dolle witte golven voor zich uit, die over elkaar heen aan kwamen rollen, zich haastend de „*Victoria*" in te halen, die door den stormwind voortgejaagd werd.

Het scheen een wedstrijd, een jacht, een aanval van witte wolven op een voorthollend ros.

Alle zeilen stonden bol; de boot slingerde heen en weder tot het water over de boorden spatte en de raampjes in de kajuit gegrendeld moesten worden.

Neen het was geen tijd van slapen gaan; daar was een morgen van waakzaamheid, van spanning en zorg gekomen.

Stampend en rollend ging de boot verder, het witte schuim vloog hoog op voor den boeg; hooge bleekgroene golven braken hun kruin dicht achter het roer.

De Pendéta keek naar den stuurman die krachtig de stuurpen hield, en met een hoofdbeweging wees hij

naar de donkere dreigende massa, die snel nader kwam.

Toen werden met vliegende haast, de groote zeilen ingehaald en geborgen. Met den gespannen kleinen kluiver, vluchtte de kleine boot als een meeuw naar de landtong, die aan stuurboord vooruit lag, om er achter te schuilen.

Berg u, kleine witte „*Victoria*", vóór dat die wolken, wind en water, over je heen storten en je in de diepte neerdrukken! — Gierend en loeiend stortte de wind zich op de boot. Zij stuwde het water tegen hare boorden op, en deed een groote witte golf breken over den stuurman en het achterschip, zoodat de boot schuin ging liggen . . .

Maar juist op dat oogenblik kwam zij achter „Batoe Lobang". Niet ver van „Amaholo" (goede vader) en „Séri Kombélo" [1]) was het scheepje buiten gevaar.

En de groen-grijze golven, hoog opgestuwd, tuimelden voort, bruisend vol kracht.

't Was op dien dag, dat vier booten met bruine zeilen, vergingen en van de bemanning slechts één man aan land kwam. 't Was op dien dag dat men te Ambon en te Loki vol zorg was en in vreeze voor de witte „*Victoria*".

1) Naam van een dorp dat daar vroeger bestond.

Eenige dagen later liep de „*Victoria*" met wapperende vlaggen en spelende tifa-gong, de reede van *Boano* op, waar het dorp van dien naam langs de blanke zandige kust ligt op rotsigen bodem, beschaduwd door slanke klapperboomen.

Te *Boano* is een oude gemeente uit de dagen van de Oost-Indische Compagnie. De vroegere piraten hebben zich niet door haar laten overweldigen en overbrengen naar 't schiereiland Leytimor op Ambon. Op een hooge rots staat blinkend in de zon naast een granieten paal een opgemetselde pyramide, met het opschrift:

16 O. V. C. 58
Insula Bonoa per societatem euro-indicam quisita
pro statibus confoederati Belgii [1]).

Weet ge? — zoo zegt de Inlander — als in den *Timoer*-tijd de Zuid-Oosten-winden waaien, ontwaakt in zijn graf de oude *Laksamana* [2]), de broeder van Seri Kombélo, de admiraal van de zee. Zwoegend gaat zijn adem op en neer. Met gevouwen handen houdt hij zijn gouden zwaard omvat, dat rust op zijn borst. Onder zijn hoofd ligt het schild, waarmede hij eens de vliegende pijlen opving die de krokodillenhuid wilden doorboren, waarmee het is bedekt.

„Een gouden voorhoofdband, ligt twee vinger breed om zijn grijze slapen en zijn haren zijn in een wrong saamgeknoopt. Hij ligt begraven in een neb van een

1) Eiland Bonoa (Boano) door de Oost-Indische Compagnie verkregen voor de Staten van het verbonden Belgium (de Vereenigde Nederlanden).

2) Vlootvoogd. Laksamana is in de Maleische literatuur de broeder van Sri Rama.

groote galei van zes *nadjoes*[1]) en hij poogt op te staan. Maar de zware steenen, die als een pyramide door de Vereenigde Oost-Indische Compagnie boven zijn graf zijn opgemetseld, verhinderen hem dit.

„Maar eens zal de zee den ouden vorst ter hulpe komen en de steenen met krachtige golven weg slaan. De boot zal hem dan weer brengen op de purperen wateren die hij eens beheerschte. Dan zal de verdwenen bron op nieuw hare koele wateren opspuiten en zal de bodem vruchtbaar zijn. Dan zal het moeras bij het dorp een binnenzee met helder water worden, waarin zich een vloot van honderden slanke masten zal spiegelen. Zijn dochters zullen in reien dansen en de jonge mannen rond het eiland Téja[2]) roeien en hun zang zal zijn een lied van overwinnen op de V. O. C.

„De zee zal schuimend tegen den boeg van zijn vaartuig opspringen en de dolfijnen zullen spelend voor zijn schip uitgaan, als om eere te bieden aan den grijzen zeekoning.

„De stem van den ouden vorst zal diep van klank zijn als een groote gong als daarop geslagen wordt, en het breed gouden zwaard zal glansen in de zon.

„Dan zal de admiraal van de Nederlanders voor hem vluchten en *hij* het eiland en de zee overheerschen.

1) Dekken, verdiepingen.

2) Een klein eilandje ten N. W. van Boano, vroeger schuilplaats van zeeroovers.

Aan het strand stonden de catechisanten om den Pendéta te ontvangen. Zij zongen het: „O schitterende kleuren van Nederlands vlag, hoe wappert gij fier en vol gloed", en zingend ging men voorbij het graf van den *Laksamana*, rechtsom naar de goeroewoning, waar de Pendéta zou logeeren.

Tegenover het huis van den godsdienst-leeraar, staat hoog en blank het ruime kerkgebouw met vele ramen, waar de godsdienstoefeningen gehouden worden, de kleine kinderen gedoopt, de catechisanten aangenomen, en den lidmaten het Heilig Avondmaal toegediend wordt.

Twee dagen lang was de Pendéta in deze oude gemeente, waar het verleden nog als een sage voortleeft, doch waar alle vijandschap tegen het Gouvernement verdwenen is.

Des avonds zat hij vertrouwelijk met de oude menschen van het dorp, waaronder ook MARIA, een oude vrouw, die veel voor zich uitstaart en peinst en uitziet naar de vervulling der beloften Gods.

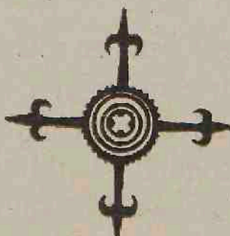
De oude zangen van haar volk bewegen nu en dan nog eens hare ziel, maar de snaren van haar hart zijn het hoogst gestemd, wanneer zij kan spreken over de wonderen, die God geopenbaard heeft aan Zijn kinderen, en die vol vrede en stilte zijn als het suizen van de morgenkoelte door de slanke palmenkronen, aan het strand.

„Heer, voor een dertigtal jaren kwam hier een jong Evangelie-prediker wonen, met zijn zuster. Hij

woonde in het spookhuis van het dorp en hij bezat veel moed. Hij was voor mij als een jongere broeder en als een Andreas greep hij mijn hand en bracht mij op den weg en liet mij Jezus zien.

„Toean SCHRÖDER was maar drie maanden bij ons, maar hij was gedurende dertig jaren als een licht dat mijn levensweg bestraalt en nu en dan hoor ik nog woorden vol liefde van hem. Als ik straks voor den Heere sta, om de kroon des levens uit Zijn hand te ontvangen, zal ik aan hem denken omdat hij mij den weg wees naar God".

Zoo sprak MARIA, toen de Pendéta haar het laatst ontmoette. En de Pendéta verheugde zich in haar geloof en in hare liefde; hij werd gesterkt ook nu weer door de hoop die in haar leefde en die uit ieder van haar woorden sprak.

Eenige dagen later kwam de Pendéta op de Noordkust van Seram.

De zee was rustig als een slapende, en de golfjes ruischten murmelend langs het strand, waar zij elkaar naliepen en spelend wegzonken in het zand.

Stil lag het Alfoeren-dorp onder de hooge ranke klapperboomen, waarvan de takken als pluimen opstonden en blauw glansden in de heete middagzon.

Boven de steile daken der huizen trilde de warme lucht en in de koele schaduwen op de erven zaten eenige mannen en keken rustig naar den komenden Pendéta.

Eenige kinderen, jongens en meisjes, naakte figuurtjes met kralen versierd, renden van het strand naar de huizen en van de huizen naar het strand. Jonge meisjes vlochten dun gesneden bamboebast tot manden en een oude vrouw weefde van ananas-vezels een kleurig, kort kleed, dat eens op feesten gebruikt zou worden. Zoekend liepen kippen rond om gevallen rijstkorrels te vinden en eenige honden lagen in het zand te slapen met den kop op de uitgestrekte voorpooten.

HENAI NOEROE'E

. . . Een witte baard groeide verward om zijn gezicht; zijn lange zilveren haren waren door een rooden doek saamgebonden . . .

(Blz. 79)

De Pendéta ging naar een groepje mannen en zag al dadelijk den ouden HENAI NOEROE'E, den priester van het dorp, op een omgehakten klapperstam zitten. Een witte baard groeide verward om zijn gezicht; zijn lange zilveren haren waren door een rooden doek saamgebonden. Donker, bijna dreigend, stonden zijn oogen; norsch keek hij voor zich uit van onder de overwelvende wenkbrauwen. Het was alsof een verborgen vuur in hem gloeide. Er spatten vonken uit zijn blik.

Maar waardig was zijn opstaan en trotsch zijn beweging, toen hij de aangeboden hand van den Pendéta aannam. Slank en rijzig stond de grijsaard als een jonge sterke man, en op een wenk bracht een jong meisje, een mooi gekleurde mat, om die voor den Pendéta open te rollen.

„Ga zitten heer, ik heb een mat voor u laten spreiden", zeide de priester met zware stem. „Ik ga weer op mijn boomstam zitten".

Toen zette zich de Pendéta neer en keek op naar den grijsaard, die nadenkend voor zich uitstaarde. Hij was ouder geworden en zijn gelaat was met meer rimpels doorploegd, sinds den laatsten keer dat de Pendéta hem ontmoette.

De macht van den ouden man was aanzienlijk en zijn invloed was groot. Hij was een hoogepriester van zijn volk, dat vreesde voor het *Kakéhan*-verbond [1]) evenals hun

1) Een politiek-godsdienstig verbond. Zie de uitvoerige noot op blz. 53, in: Krayer van Aalst, *Liefde-Macht.*

voorvaderen dat reeds gedaan hadden. Als jongeling was hij reeds op achttien-jarigen leeftijd mee op sneltocht gegaan en had hij bevend zijn *parang* [1]) gewijd in het bloed van een verslagene, een jong Christen van Serams Westkust.

Als jonge man had hij menigen sneltocht geleid. Toen was zijn invloed als erfelijk hoogepriester groot geworden. Naar den ouden man luisterden allen in het dorp, wanneer hij in de vergadering geheimzinnige en raadselachtige woorden sprak.

Menige kreet om erbarmen had zijn oor gehoord. Maar zijn gewapende handen hadden die kreet in bloed versmoord, en telkens was een gesnelde kop in de *Noenoeté* [2]) gelegd.

Daar sprak een groote vijandschap uit zijn gelaat en een verborgen woede smeulde als een verterend vuur in zijn hart.

Te Boano had de Pendéta reeds gehoord, dat HENAI NOEROE'E's eenige zoon, de erfgenaam, gesneld was op een tocht over de bergen.

De zonden van vader en zoon beiden, waren over hem gekomen en hadden wraak genomen; het bloed van de gesnelden had een wreker gevonden in het leed dat hem in den ouden dag bezocht en dat hij nu in machteloozen toorn droeg.

De zoekende liefde had den Pendéta moedig gemaakt

1) Koppensnellersmes.
2) Een gevlochten mand voor dit doel bestemd.

en hem aangespoord om den ouden man in zijn eenzaamheid op te zoeken. Zittend op zijn mat, wachtte hij geduldig het oogenblik af, dat de grijsaard het woord zou nemen.

Toen PISA'A, zijn gehuwde dochter, *sirih-pinang* [1]) aangeboden had, — waarvan de Pendéta alléén de *sirihboeah* [2]) nam — vroeg HENAI NOEROE'E stug: „Gaat ge weer naar het Oosten, Heer?"

Met vriendelijke stem antwoordde de Pendéta: „Ja HENAI, ik ga weer naar de gemeenten van de Christenen in het Oosten, om te zien of de kinderen op school goed vooruit zijn gekomen en om aan de ouden de woorden van liefde te brengen die God ons eens gaf. Ook zal ik de menschen het teeken van Gods trouw brengen in het Avondmaal, waarvan ik je eens vertelde; en kleine kinderen zal ik doopen en wijden aan den Vader van alle leven".

De oude man keek voor zich uit; zijn hoofd leunde op zijn hand.

„Hebt gij ook kinderen, Heer?"

„Ja, *Ama* [3]), ik heb drie kinderen; twee meisjes, die als jonge reeën onder den notemuscaatboom spelen bij de kabbelende beek, en een jongen. Ik hoop dat die jongen eens mijn erfgenaam zal zijn".

Toen zuchtte de oude man. Zijn hand balde zich tot een vuist en lag gesloten op zijn knie.

1) Ingrediënten bij het betel-kauwen.
2) De katjes (het bloemtrosje) van de Sirih.
3) Vader.

De Pendéta ging voort, en zeide: „De jongen is nog klein; tenger is zijn lichaam en fijn is zijn stem als van een meisje; maar over eenige jaren zal hij grooter zijn en flink. Dan zal hij sterk worden om het goede te doen, als het God belieft".

Toen keek de hoogepriester recht in de oogen van den Pendéta en zeide: „Die God van u is even zwak om uw zoon te bewaren als mijn God; waarom zult *gij* een erfgenaam hebben en *ik* niet? Is uw gouden gong even helder van klank als die van mij en zijt gij als ik, een zoon van *Poelané* [1]) en *Ihamatai* [2]), dat gij de vlucht van den vogel kent en de baan van *Toealé-rawik* [3]) weet aan te wijzen?"

Zijn stem was zwaar en dreigend als een zware wolk waarin de donder gromt; en zijn oogen flitsten, als een bliksemstraal, die neerschiet in donkeren nacht.

„HENAI NOEROE'E, ik weet niet welke storm je ziel in beweging brengt en welke gedachten achter je oogen zijn. Maar waarom dringt een vuur daaruit naar buiten dat verschroeien wil en is je stem zoo zwaar van geluid, als de val van een klapper op vochtigen grond? Wanneer menschen je niet boos gemaakt hebben, is daar zeker een leed over je gekomen dat ge niet dragen wilt. Waarom zijt ge vertoornd op *Lanité* [4]) en denkt ge dat mijn God aan hem gelijk is? Heeft mijn God ooit iemand leed gedaan of de menschen op een dwaalspoor gebracht? Belooft Hij niet een

1) De maan. — 2) De zon. — 3) De morgenster. — 4) De Heer van de Schepping.

zegen aan hen die wèl doen; dreigt hij niet met straffen, tot het derde en vierde gelid de kinderen, die kwaad doen? En als mijn God straft, dan is het om den ongehoorzame tot inkeer te brengen, en hem tot Zijn volgzaam kind te maken".

Pas op, blanke Pendéta, dat ge den dorstigen tijger niet wakker maakt en het met bloed gevlekt zwaard van den ouden sneller niet over je roept! . . . Is niet het „Wee van Seram" over hem gekomen?

Van het strand kwam de klank van matrozenstemmen die zongen: „Rust mijn ziel, uw God is Koning, heel de wereld zijn gebied" [1]), en kinderen en vrouwen zaten in het zand en luisterden naar den schoonen zang.

„Oude priester, hoort gij den zang van die mannen?" vroeg de Pendéta. „Weet ge wat zij zingen? Dat uw ziel rust moet vinden en dat God uw Koning is".

Was het de vrede-gevende melodie die HENAI NOEROE'E kalmer maakte of was het dat hij gevoelde onbeleefd te zijn geweest tegen zijn gast?

„Heer, vergeef mij ouden man mijn toorn. Maar mijn leed is groot, want een van je Christenen van de Zuidkust heeft mijn zoon gesneld. Nu ben ik eenzaam en ik vergat de vriendschap die vele jaren reeds tusschen ons is".

1) Dit lied (Gez. 22 in den Ned. Herv. bundel) luidt met de beginregels in 't Maleisch: Djiwa! diam: Toehan prentah; alam toeroet firmanuja.

Toen boog de Pendéta zijn hoofd en werd hij verlegen, dat het bloed zijn aangezicht rood kleurde.

„Een van mijn Christenen, *Ama*, heeft je zoon gesneld? Hoe is het mogelijk! Maar Christenen *mogen* niet snellen! — Wáár is hij gesneld, *Ama*?"

„Te Kairatoe, Heer!"

„*Ama*, wil je mij de geschiedenis vertellen, hoe je zoon over de rivieren en over de bergen ging en andere rivieren zag?"

Toen vertelde HENAI NOEROE'E, de hoogepriester van het Kakehan:

„Wij hadden een nieuwe *bailéo* [1]) gebouwd en de heilige teekenen deden mij zien, dat het de goede tijd was om een hoofd te zoeken [2]). Wij hadden een oude vete met de lieden van Kairatoe, die vroeger aan de bron van de Tala-rivier woonden, in 't gebied van Hoenoetétoe. Ik zond de *hongi* [3]) naar Kairatoe en mijn zoon ging mede. In 1897 was ik het laatst te Kairatoe geweest en in mijn *Noenoeté* [4]) droeg ik drie koppen mee van de Soa Akolo [5]).

De herinnering aan zijn „heldendaad" deed de oogen van den ouden man glansen; een lachje kwam om zijn mond.

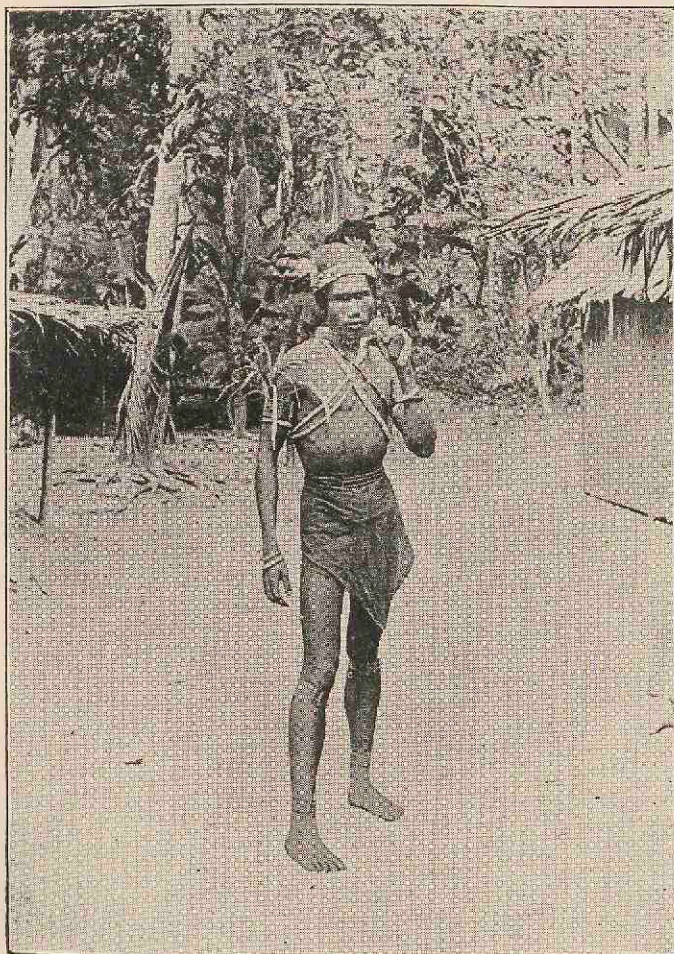
„Den weg duidde ik mijn zoon aan en hij was als

1) Geestenhuis; tevens huis voor het houden van vergaderingen.

2) D.w.z., om een kop te snellen. Deze werd dan opgehangen aan den nokbalk in de *bailéo*.

3) Een troep mannen op sneltocht. — 4) Mand. — 5) Akolo-stam.

DE ZOON VAN HENAI NOEROE'E

. . . Ik zond de *hongi* naar *Kairatoe* en mijn zoon ging mede . . . (Blz. 84)

de taling in de lucht; geen spoor dat hij achter liet waar hij ging. Hij ging voorzichtig als een slang en het geluid van zijn gaan werd niet gehoord".

De oude man vertelde met een trillende stem vol ontroering, alsof hij zelf bij de snellers op dien tocht geweest was.

„Bij Mompokor [1]) lagen zij in hinderlaag, toen zij een paar menschen hoorden komen. Een van hen was een vrouw, die niet kon zwijgen op haar pad, want haar stem was als het schetteren van een ekster. Op haar hoofd droeg zij een mand met aardvruchten; de eene hand was omhoog en hield de mand vast; met de andere hand zwaaide zij heen en weer. Maar haar gang was langzaam. Achter haar liep haar man, met het geweer op den schouder, zijn parang in de hand. Hij lachte, want de vrouw was vroolijk en speelde met hare oogen [2]). Zij keken elkaar aan, zoodat zij niet letten op den weg en niet zagen naar de struiken die even bewogen. Door zijn lachen en haar praten, hoorden zij niet dat een haan overgehaald werd. Mijn zoon schoot en was gehuld in een wolk van rook. De kogel had de vrouw neergeworpen en stervend lag zij aan de voeten van haar man".

De Pendéta luisterde; zijn ziel was bedroefd om de arme vrouw die zoo vroolijk was en speelde met hare oogen, maar niet lette op den weg.

1) Een sagoe-tuin bij Kairatoe.
2) In Nederland zegt men: „lonkte met de oogen".

Rustig vertelde de oude priester verder. En het vertellen scheen zijn droefheid en boosheid weg te nemen, want zijn oogen stonden helder en zijn blik was zachter.

„De makkers van mijn zoon schoten ook hun geweer af en een kogel vloog voorbij den man van Kairatoe, van de Soa [1]) Taniwel, en een ander wondde hem aan zijn hoofd, dat het bloed hem op zijn schouders droop. Toen sprong die man over het lijk van zijn vrouw en schoot zijn geweer af, eenmaal en nog eenmaal; het was het geweer van uw goeroe dat hij geleend had en twee der makkers van mijn zoon vielen gewond neer".

De oude man hield een oogenblik op met vertellen.

Een nieuwe wolk kwam over zijn gezicht, het zachte in zijn oogen verdween. Somber, en langzaam als in een droom, vervolgde hij: „Mijn zoon, sprong uit het struikgewas. Als een taling die op het water neerschiet, vloog hij op den man uit Kairatoe af en als een meeuwenvleugel blonk zijn zwaard in de zon. Maar die man van Kairatoe was als een afgeschoten pijl; zijn zwaard sloeg op den rechterarm van mijn zoon en diens arm viel krachteloos neer. Toen schreeuwde die man van Kairatoe: *„Jominé! Siwalété! Ména höi!* [2]) En mijn zoon vluchtte met zijn makkers, want vele lieden van Kairatoe kwamen aansnellen. Maar het bloed

1) Soa = stam. — 2) Vijand! Siwa is groot! Hij overwint!

liep mijn zoon uit de aderen en droop op den weg en gaf een spoor aan den vervolger".

De Pendéta luisterde zwijgend. Hij zag die haastige jacht door het bosch. Hij hoorde het gillen van de jagers, het angstig ademhalen van den vluchteling, die zocht te ontkomen aan den wreker.

„Mijn zoon zag geen weg van ontkomen; hij vluchtte aan den kant der rivier, de *Rioeapa*, die zoo haastig naar zee stroomt. Daar kroop hij in een groote kuil van afgestorte aarde, aan den hoogen oever, en de jagers renden hem haastig voorbij. Maar toen hadden zij het bloedspoor verloren. En zij zochten en zochten en . . . vonden . . . mijn . . . zoon".

Weer hield de grijsaard op met vertellen.

Na een poosje ging hij voort: „Men trok hem aan zijn voeten naar buiten; hij smeekte om zijn leven, maar zij hieuwen hem neer . . . Zijn hoofd namen zij mee. Twee van zijn makkers werden begraven door lieden van *Oerauer*, maar het lijk van mijn zoon wierpen zij in de rivier en weg dreef het, misschien wel naar zee".

Stil staarde de oude man voor zich uit en zacht zuchtte hij; zijn ziel weende en klaagde om zijn zoon.

De zon was achter de boomen gedaald en neigde ter kimme. De mannen en vrouwen, die naar den

tuin gegaan waren, keerden terug in hun dorp.

In een grooten boog gingen zij om den ouden priester en den Pendéta, die stil neerzaten en voor zich uit staarden. Hier en daar werd een rijstblok gevuld en jonge meisjes stampten de rijst met den stamper, die met doffen klank op de harde gele korrels stootte. Ginds werd een wan heen en weer geschud of werd een vuurtje aangelegd, waarvan de licht-blauwe rook, lustig opkronkelde.

Van zee kwam de lijfjongen van den Pendéta en vroeg hem namens den stuurman of men met den stroom verder zou gaan. Maar de Pendéta wilde eerst nog blijven bij den ouden man, wiens ziel bevlekt was met bloed en wiens hart weende om zijn zoon.

De vaderliefde van den priester bedekte de schuld van zijn jongen en door de onheilige macht van zijn heidenschen godsdienst, zag hij het verkeerde van zijn daad niet.

Toen hief de Pendéta zijn hoofd op, legde zijn hand op de knie van den droeven vader en zeide met zachte stem: „Ama! dat die Christenen van Kairatoe je zoon hebben gesneld bedroeft mij, want een Christen mag niet snellen. Maar de toorn kwam over dien man toen zijn vrouw aan zijn voeten neer zeeg en hij zelf in grooten nood was. Hij vocht voor zijn leven, toen zijn parang het zwaard van je zoon weg sloeg en diens arm verwondde. De mannen van

Kairatoe werden wild, toen zij het bloed van die vrouw zagen en den strijd van dien man. Toen verdween de geest van de Christenen van hen en de geest van Siwa werd sterk in hen en zij deden wat de oude *adat* 1) hun voorschrijft. Gij hebt naar de leer van den adat de teekenen geraadpleegd en een *hongi* uitgezonden en uw zoon zou als een held wederkeeren; maar hij bleef in den strijd. Wat *Lanité* 2) ons toezendt kan *Lanité* veranderen; maar aan de rampen die wij ons zelf op den hals halen is geen ontkomen. Gij treurt hier om uw zoon en de man van de Soa Taniwel, weent om zijn vrouw.... God doet geen kwaad, maar de menschen doen elkander kwaad en niet door God, maar door de menschen is er droefheid en rouw. Gij zijt een hoogepriester onder uw volk en voor uw volk moet gij recht spreken en ik geloof dat ge steeds rechtvaardig vonnis hebt geveld. Kunt ge geen rechtvaardig oordeel vellen over den man, wiens vrouw neerviel en die in grooten levensnood was?"

De priester wilde antwoorden, maar de Pendéta hief zijn hand op, als om zijn woorden tegen te houden en vroeg: „Weet gij den naam van die vrouw, die getrouwd was met den man uit de Soa Taniwel?"

„Heer, lieden van Noëi vertellen dat zij NAITÉOEN heette en van de Soa Akolo afkomstig was".

Toen werd het hart van den Pendéta als dicht

1) Overgeleverde gewoonte; het gewoonterecht. — 2) De Heer des Hemels.

geknepen en groot leed kwam over hem, zoodat zijn stem weifelde en hij weemoedig vroeg: „*Ama*, zal ik je iets vertellen en wilt gij naar mij luisteren? Die vrouw is een bekende van mij. Zij was een jonge Christen-vrouw en kort was zij van gestalte. Zij was steeds vroolijk; hare oogen waren als lichtende sterren en haar mond lachte voortdurend, toen ik haar het laatst zag. Hare kleine handen waren ijverig bezig en naaiden aan een heel klein baadje, zoo groot als een paar mannenhanden; want in haar zong een lied van verlangen. Onder het afdak van haar huis zat zij, en toen ik haar in de koele schaduw zag zitten, met haar blijde oogen en dat kleine baadje, dacht ik: hoe vroolijk zal deze jonge vrouw haar kindje brengen naar den doop in de kerk. Ik verblijdde mij in haar vreugd, want haar leven was vol droefheid geweest. Haar vader heette *Pai Séman Akolo*. Deze ging met zijn vrouw en kind eens naar zijn tuin. NAITÉOEN echter was in het dorp gebleven, bij den Goeroe op school. Zij was toen zeven jaar. Van het Noorden, kwam over de bergen een krachtig man met sterke armen. Zijn oogen zochten als de oogen van den havik, die scherp ziet. Zijn voeten waren snel, als de hoeven van het hert, dat over de velden rent. Toen die sterke man van over de bergen, *Pai Séman Akolo* met vrouw en kind in hun tuinhuisje zag slapen, spoedde hij zich naar zijn makkers die hem volgden. Samen vielen zij op de slapenden aan en hun zwaard

droop van bloed .... NAITÉOEN had geen ouders en geen zusje meer. Een oom moest haar opvoeden ... Het „Wee van Seram" was over haar gekomen".

De oude priester haalde diep adem; zijn hoofd boog over naar den Pendéta.

„Kent gij den man die zoo sterk was?" vroeg hij op dringenden toon.

De Pendéta deed alsof hij niets hoorde. Hij vervolgde langzaam: „En toen NAITÉOEN twintig jaar was, trouwde zij met den man uit de Soa Taniwel en zij waren gelukkig als menschen die elkander liefhebben. Zoo gelukkig als *gij* waart, *Ama*, toen gij uw bruid van haar ouders ontvingt. Ik heb hun huwelijk ingezegend, *Ama*, en ik hoopte hun kind als het geboren was den voor ons heiligen doop toe te dienen. Dertien jaar na den dood van hare ouders is het blinkend zwaard, snel als de vlucht van de blanke meeuw, weer over de bergen naar Kairatoe gekomen. Weet ge welk zwaard dit was, *Ama*? Is het nooit in je handen geweest en is het niet tot je teruggekomen?"

De priester keek strak voor zich uit. Hoe oud was die man! — Wat zagen zijn starre oogen? Waarom beefden zijn handen en legde de linker zich op de hand van den Pendéta en drukte haar met kracht?

Eentonig werd de stem van den Pendéta, en als droppels water op zandigen bodem, vielen langzaam zijn woorden dof en klankloos:

„Toen werd die jonge vrouw, die een heel klein

baadje genaaid had en zoo verlangend was, gedood. Aan de voet van haar man viel zij neer .... — *Ama*, ik ben geen zoon van *Poelané*[1]) en van *Ihamatai*[2]); de vlucht van den vogel ken ik niet en de baan van *Toealé-rawik*[3]) weet ik niet aan te wijzen. Maar ik weet dat het blanke zwaard den zoon doodde van den vader, die rampen deed komen over het huis van *Pai Séman Akolo*. Dit is de vergelding van God. Nu is God over je gekomen. Hij wil dat ge zult ophouden met kwaad doen en dat ge uw volk zult verlossen van den ban waaronder het leeft. Gij klaagt over uw zoon en ik klaag over mijn Christenen. Zeventig van mijn Christenen zijn in *zeven* jaren tijds gesneld en daarenboven, zijn velen zwaar gewond nauwelijks aan de hongi's[4]) ontkomen. Waarom zullen wij elkander nog kwaad doen? Heeft er niet reeds bloed genoeg gevloeid? Is er door de menschen geen droefheid en rouw genoeg? Waarom zullen de zonen van *Noesa Ina*[5]) en de kinderen van *Siwa* elkaar dooden? Laat er toch vrede komen en keer terug van je dwalingen, want menschenbloed kan geen vrede geven; dit kan alléén het bloed van Jezus".

De oude man stond op en zeide met trillende lippen: „Heer, uw verhaal is scherp als de spits van mijn lans, maar uw woorden vertellen mij van uw medelijden. Ik zal alles overleggen, want ik moet vele

1) De Maan. — 2) De Zon. — 3) De Morgenster. — 4) Sneltochten.
5) Noesa = eiland; Ina = moeder. Seram wordt „moeder-eiland" genoemd; maar Noesa Ina wordt ook gepersonifierd als eene vrouw.

jaren overzien omdat ik een oud man ben geworden".

Toen wenkte hij zijn dochter PISA'A en deze noodigde den Pendéta om dien avond in het dorp te blijven en de boot voor de kust te laten ankeren.

De oude man ging langzaam naar zijn huis. Zijn lichaam ging rechtop, maar zijn oogen peinsden en zijn lippen waren op elkaar geklemd.

In het hart van den Pendéta was een stille bede tot God, die de harten neigt, de stormen stilt, en den menschen vrede kan geven in de wedergeboorte der ziel.

De oude priester was een vriend van den Pendéta, maar nog geen vriend van diens God. „Al zijn uwe zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al zijn zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol", dacht de Pendéta, terwijl hij den grijsaard nakeek.

PISA'A stond nog bij den Pendéta en zeide zachtkens: „Vader is oud geworden. Toen mijn man hem moest zeggen, dat zijn zoon niet weer terug kwam en zijn gewijd zwaard verloren was, greep hij met beide handen naar zijn hoofd en het was alsof zijn hart stil stond en zijn oogen hadden hun glans verloren".

„Ja, PISA'A, hij is zwaar gewond en het zwaard is door zijn ziel gegaan; daar is nu een groote strijd in hem, omdat hij nu zelf het bittere smaakt van den geestendienst; moge God hem uit deze duisternis brengen naar het licht der omkeering, op den weg dien Jezus aanwees".

„Heer, mijn man en ik, durven hem niet zeggen dat hij schuld heeft en in het dorp zijn allen vol vrees voor hem; want zijn hand was steeds zwaar en het geluid van zijn stem is krachtig als hij toornt".

„PISA'A, ik blijf hier van avond; zeg dit ook aan je man. Tegen den morgenstond zal ik verder gaan; ik wil van avond nog meer met je vader spreken".

De dochter van den priester rolde de mat weer op, en ging ermee naar binnen. Maar de Pendéta wandelde naar het strand en keek naar de zee en de drijvende wolkjes, overgoten met den glans van de zilveren maan

Toen kwam de stuurman bij hem zitten en beiden spraken over de arme jonge vrouw van Kairatoe en haar man.

„Sioh[1]", zeide de stuurman, „is het NAITÉOEN, die gesneld werd. Dan is PATIHORIT haar man".

Toen herinnerde de Pendéta het zich, dat het PATIHORIT TANIWEL was, dien hij in het huwelijk verbond een maand of tien geleden.

PATIHORIT! Hoe trotsch was hij, hoe groot en forsch; hoog uitstekend boven zijn klein bruidje, wier kleine slanke hand hij in groote breede mannenhand verborgen had gehouden.

PATIHORIT! Hoe zacht was hij voor zijn kind-vrouwtje; hoe vreeselijk was zijn oplaaiende toorn; zoo goedig en onhandig deed hij toen hij de ringen wisselde;

1) Uitroep van wee en medelijden.

en nu . . . als een jonge held streed hij voor zijn leven en nam bloedige wraak voor zijn doode vrouw.

Arme PATIHORIT! Ook over hem was het „Wee van Seram" gekomen.

De Pendéta sprak niet meer met zijn stuurman; zwijgend zaten zij samen en keken naar de ruischende zee, en luisterden naar haar melodie van komen en gaan.

Een uur later ongeveer kwam PISA'A naar het strand en zocht den Pendéta, en zeide: „Heer, vader wil u nog spreken. Wilt gij medegaan naar hem?"

De Pendéta wikkelde zich in een wollen mantel, want de landwind kwam van de bergen. Toen volgde hij de flinke vrouw, die hem naar het erf van HENAI NOEROE'E bracht.

„Ik weet niet wat vader wil", sprak zij, „maar er is een vriendelijk woord uit zijn mond gekomen, en mij streek hij over de hand. Den *Maoewen pari* [1]) snauwde hij echter af, toen deze hem wilde afhalen, om mee naar het geestenhuis te gaan".

Bij een vuurtje zat de oude man. Toen de Pendéta kwam, stond hij op en ging naast hem zitten op een mat. Het was stil in het dorp, dat glansde in het zilveren licht van de maan; wuivend ruischten de takken der palmen; het was een zang van rust en van vreê.

De grijsaard keek den Pendéta ernstig aan en zeide: „Heer, zooeven hebt gij gevraagd: waarom zullen

1) Een der priesters van den eersten rang.

de zonen van Noesa Ina en de kinderen van Siwa elkander dooden?"

„Ja, Ama, dit heb ik je gevraagd".

„Kent gij het verhaal van deze stammoeder en hare drie kinderen?"

„*Ama*, ik zou het gaarne uit uw mond hooren, want gij zijt een oud man en de zangen van uw volk kent gij beter dan ik".

„Wilt gij dan naar mij luisteren, Heer, en niet letten op den gang der maan? Want de geschiedenis is lang en eentonig".

„*Ama*, mijn oor zal luisteren en mijn oog zal uw stammoeder zien met hare drie kinderen en niet letten op den zwevenden gang van de maan".

Toen vertelde de hoogepriester van het Kakehan, met zachte stem:

„Van het Westen dreef op hooge golven naar Serams kust een *boeah kelapa* 1). De storm kwam van het eiland Téjà en ging naar de Pijlen-kaap. Deze keek met gefronst gelaat op de zee neer en stootte den golvenden stroom boos van zich en het schuim vloog lachend tegen zijn voeten op en besprenkelde met zoutdroppen zijn gezicht. In een rondedans en zingend, rafelde de stroom verder en de *boeah kelapa* droeg hij in zijn armen en speelde er mee. De nieuwe maan riep het levend water, om getuige te zijn van

1) Cocosnoot.

haar ontwaken en het rende met haast, als een jonge man, die voor het eerst tot een sneltocht wordt opgeroepen.

„Maar van de bergen kwam een breede stroom, en deze was gehuld in een kleed van gele kleuren, als de schaamgordel wanneer die voor het eerst aangelegd wordt. Grijze kleideeltjes zweefden in dien breeden stroom. Die rivierstroom kwam in botsing met den golvenden zeestroom en vocht met haar om de *boeah kelapa.*

„De *boeah kelapa* vond die zwevende kleideeltjes zoet. Zij rukte zich los uit de bleekgroene armen van den zeestroom, die haar omstrengelden, en dreef naar het strand. Daar stond een jonge sterke vrouw. Hoog was haar lichaam opgericht en rank en slank was zij, als de stam van den pisangpalm. Het water kabbelde aan hare voeten. Zij was breed van borst en de sterke armen lagen gevouwen op haar rug. Het ravenzwart haar was in een dikke wrong saamgeknoopt en werd bijeen gehouden door een band van gekleurde pandanbladeren. Om hare heupen droeg zij negen rijen roode gekleurde rotanbanden en om haar hals vijf rijen roode kralen. Meer kleeding droeg zij niet.

„Haar levendig, bruin oog, keek zoekend naar het water. Daar boog zich haar rank bovenlijf en met een kreet van verrukking nam zij de *boeah kelapa* in haar beide kleine handen.

„In het Westen stond even boven den horizon de kleine sikkel van de nieuwe maan.

„Als een offer hief de jonge vrouw de *boeah kelapa*

in hare handen op, naar het zilveren licht, en met een zachte stem fluisterde zij: „Moeder *Poelané*, ge hebt mijn zuchten gehoord; in verlangen zal ik wachten".

„Als een hinde rende zij landwaarts, door de struiken en het bosch, over de heuvels en de bergen, tot de morgenzon opkwam en „zijn" glansend licht de nevels rood ging kleuren.

„Op den *Noenoe sakoe* [1]) stond de jonge vrouw en boog zich diep ter aarde.

„Vader zon", fluisterde zij, „uw brand schroeit mij van binnen; heb medelijden met de jonge spruiten, wanneer zij uit de *boeah kelapa* komen. Verschroei ze niet, want zij zijn mijne kinderen, door moeder *Poelané* mij beloofd".

„Toen plantte zij, op den top van den *Noenoesakoe*, die *boeah kelapa*, legde zich neer in de schaduw van den grooten en heiligen waringinboom, en sliep een langen zoeten droom. Over dag zocht de zon met scherpe stralen, die als blinkende lansen staken, haar te wonden. Maar de bladeren der waringin verborgen haar en dekten haar als een schild. Des nachts zocht de maan haar en keek stil-lachend op haar neer. Dan wuifden de bladeren van de waringin. Dan openden zij zich, en keken ernstig neer op de slapende vrouw en bestrooiden haar met de roode fijne vruchtjes.

„Rustig ging haar borst op en neer, en de droom

1) Een legendarische berg.

bracht haar in landen van groot verlangen en heilig blank licht. Negen maanden en vijf dagen[1]) had zij geslapen en gedroomd, toen een witte duif[2]) op haar neerstreek, gelokt door de roode rijpe vruchten van den waringinboom. Zacht kirrend zat zij op haar ronden schouder, en met de blanke wieken klepte zij van vreugd.

Toen kwamen, als vlokjes van de kapok-vrucht, een schaar van witte duiven aanzweven. Zij zetten zich om de slapende en allen kirden het lied van den morgenstond, dat zij steeds zongen bij het ontwaken.

„En met groote oogen van verbazen, keek de jonge vrouw op uit haar slaap.

„Toen vlogen alle duiven met schrik op en het geluid van hun wiekenslag, was als het fluiten van een stormwind, wanneer hij van de bergen komt.

„De jonge vrouw, kreet in pijnlijk ontwaken en was beangst en vol zorgen. Zij viel op haar knieën, en hief hare armen op naar de zon, die de morgenwolken kleurde, en haar oogen stonden vol tranen, en haar ledematen beefden. „O, moeder *Poelané*! ik ben in grooten nood", klaagde zij, met neergebogen hoofd. Haar wrong was losgegaan en in lange breede bundels vielen de haren over haar rug en haar borst. — Koel wuifden dicht bij haar drie klapperboomen op de plek waar zij die *boeah kelapa* geplant had en aan den voet daarvan, zaten drie kleine knaapjes.

1) De getallen negen en vijf, *siwa* en *lima*, zijn heilige getallen.
2) Symbool van geluk.

„*Noesa Ina! Noesa Ina!* neem ons in je sterke armen", smeekten zij. „*Noesa Ina! Noesa Ina!* draag ons aan uw borst", klaagden zij.

„Toen kwam daar een teere liefde in haar en deze nam haar angst en zorgen weg. Gelukkig lachend, stond de jonge vrouw op en nam de kinderen in hare armen en drukte ze vol liefde aan hare borst.

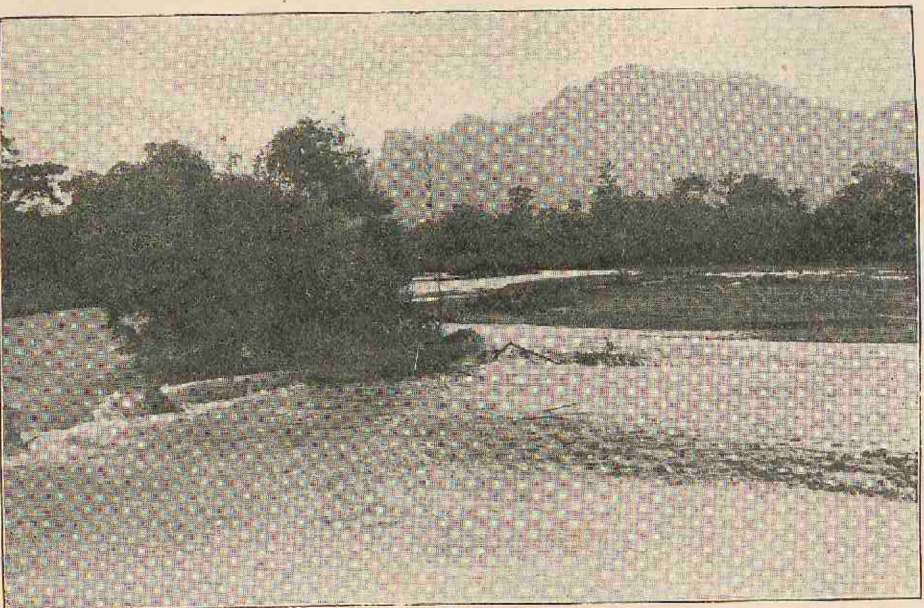
„Den eersten, noemde zij *Oeli Asa*; den tweeden, den slanken en ranken, *Oeli Siwa* en den derden, den kleinsten en teersten, *Oeli Lima*.

„Van blijdschap schreide zij vele tranen en, als een zilveren band zich slingerend, huppelden toen drie beekjes naar de zee. Die beekjes werden groote, bruisende rivieren, de *Sopaléwa*, de *Waêla Eti*, en de *Waêla Tala*, stroomend naar het Westen, Zuiden en Oosten, waar zij het land vruchtbaar maakten en besproeiden. En als de zon hen beschijnt, spatten zij vonken van brillant, maar als de maan hen bestraalt, hullen zij de oevers in lange nevelsluiers. Opgaand naar een feest, kabbelen de golfjes met parelmoerglans.

„Op den *Noenoesakoe*, onder de schaduw van den heiligen waringin, ligt de stammoeder van de Serammers begraven en na haren dood, scheidden zich hare kinderen. *Oeli Asa*, de oudste, ging naar de eilanden die beneden Seram liggen; vandaar dat die eilanden genoemd worden de *Oeliassers*.

De beide andere kinderen waren als gebroken van droefheid, toen hun oudste broeder van hen scheidde. Zij

DE SOPALÉWA-RIVIER

De Sopaléwa - rivier bij Sisioelo op Serams Noordkust . . . (Blz. 100)

noemden zich daarom *Patah*[1]) *Siwa* en *Patah* [1]) *Lima*.

Patah Siwa bleef het graf van de stammoeder bewaken en hield de wacht op den *Noenoesakoe*, dat een heilig land werd en door geen vreemden mag worden gezien.

De tweede, *Patah Lima*, ging over de bergen naar het Oosten en beklom den steilen *Pinaja*, wiens kruin hooger is dan de wolken, waar des nachts zich de ijzel legt op de dwergboompjes en de rhododendrons des daags schitteren in kleurenpracht, en de wilde viooltjes laag bij den grond groeien.

Maar op de bergen was het hun te koud en te kil en zij daalden naar beneden en bewonen tot heden het Oosten van het land, waar groote valleien bedekt zijn met oeroude bosschen. Daar jagen zij op het snelloopend hert en het met slagtanden gewapend zwijn".

Dit was het verhaal van den ouden priester.

Lang bleven zoowel hij, als de Pendéta, zwijgend zitten.

Neen, de Pendéta dacht niet aan den gang der maan en aan den tijd, want de oude man had een lied gezongen als een bard en in de ziel van den Pendéta klonken nog de melodieën na. Als droomend zeide hij: „*Kairatoe* [2]) is een zoon van *Noesa Ina* en een kind van *Siwa*! En de klein-kinderen doen elkander kwaad?" —

1) Patah = gebroken; in tweeën.

2) Plaatsnamen worden in gesprekken wel als persoonsnamen gebruikt.

De oude man had zijn hoofd gebogen; in rust lagen zijn handen op zijn knie gevouwen.

De Pendéta hernam: „God had een Zoon en zond Hem naar de aarde om vrede te geven aan de zoekende harten der menschen. Hij wil ook de kinderen van Siwa weer tot elkaar brengen en gaat zoekend langs het strand of Hij ook een hart kan vinden dat vrede wil. *Ama*, zullen wij samen de kinderen van *Noesa Ina* bij elkaar roepen en hen naar den zoon van God brengen, die van de zee komt en langs het strand gaat en zoekt?"

„Ge vergeet Heer, dat een Raad van priesters achter mij staat!"

„*Ama*, gij hebt mij verteld van de stammoeder en hare drie kinderen. Zal ik je vertellen van de bruid van den Siwa-vorst, die neerdaalde van der bergen top, waar de bronnen zijn en de negen rozen op één stengel groeien en de melati-bloem blank rust op haar blad?"

„Meent gij het verhaal van *Anina*, Heer?"

„Neen, *Ama*, ik dacht aan de *Waélemasé* [1]) en de wachtende bruid [2]).

„Vertel, Heer; ik zal luisteren".

De Pendéta wenkte PISA'A en haar man en het meisje dat de *tikar* [3]) geopend had, om zich bij hen te zetten.

Het vuurtje werd opgestookt, en eenige takken daarop gelegd. Oranje-rood brandde het hout, met lustige,

1) De Waelemasé = de Lemasé-beek.
2) Zie: *Liefde-macht* (blz. 70 e.v.) verschenen bij uitgever dezes.
3) De mat.

dansende vlammen. De Pendéta dacht toen op eens aan zijn moeder, die hem toen hij klein was, sprookjes vertelde van de witte vrouwen van de wadden, in sluiers van nevelen gehuld, en met lange kleeden die achter hen aansleepten en ruischten van zij en brocaat. Hoe luisterde hij toen met schitterende oogen, met de armen op de tafel en zijn kin in de handen.

Nu verhaalde *hij*, eerst langzaam als zijn moeder, maar daarna alsof heel zijn ziel het zag: „Eens kwam van de bergen een jonge vrouw en op haar hoofd blonk een eenzame ster, die glinsterde en lichtte als een brandend vuur. Zij wandelde langs de kabbelende beek en in haar hand had zij negen melati-bloemen en negen roode rozen. Om hare heupen had zij een gordel van rood geverfde rotan-banden [1]; meer kleeren had zij niet, en als zij liep, was het alsof zij zweefde. Hare oogen stonden droef en peinzend en zoekend staarde zij voor zich uit. Het losse haar golfde in dichte bundels over haar rug en de varens bogen hun bladeren over haar en de parkieten in de boomen keken nieuwsgierig naar beneden.

„Aan het strand stond zij, op het witte zand, en luisterde naar het lied van de golven, die zingend nader gleden, achter elkaar aan, in vele rijen, en zich neerlegden aan haar voeten. Van de rots kabbelde het water en viel juichend en klaterend naar beneden

1) Deze banden dragen de Seram-vrouwen nog; in het Maritiem Museum te Rotterdam zijn eenige exemplaren.

en de wind wuifde met de klapper-kronen en zong jubelend een lied.

„Iederen avond, tegen dat de zon onderging, kwam zij naar beneden van de bergen, de bruid van den Siwa-vorst, om hem te begroeten als hij kwam van de zee.

„De ster op haar hoofd zou hem den weg wijzen en de bloemen zouden hem zijn een zoete geur van hare liefde.

„„Waarom komt ge niet, waarom komt ge niet!" fluisterde zij. „Ik wacht al sinds maanden".

„Achter haar gluurden tusschen de struiken, twee schuine valsche oogen en een breede kop, als met groen-bronzen platen beslagen, grijnzend vol wellustig genot. Breede handen met nagels als van tijgerklauwen, groeven zich diep in het zand. De achterbeenen zetten zich schrap en de staart bewoog langzaam heen en weer, maar schuifelde niet op het zand.

„„Altijd die zee en altijd dat lied", zuchtte zij.

„„Die bruid moet ik hebben", dacht de oude krokodil, die daar gluurde en loerde en zich gereed maakte om zijn prooi te bespringen.

„De golfjes vlijden zich om hare voeten en kabbelden angstig tegen haar op, als om haar te waarschuwen en haar te helpen; het schuim omringde hare fijne enkels en de wind riep de wolken, om naar het Westen te gaan en de maan te bedekken.

„„Ik kan niet meer wachten. Waarom komt ge niet", klaagde zij.

„Toen stond de oude groene krokodil op en legde zijn klauwen op haar schoon jong lichaam en droeg haar in de grot, die daar is bij de Lemasé-beek.

„En 's avonds, in nevelen gehuld, mag de jonge bruid naar buiten komen. In het zingen van de zee, het wuiven van de bladeren en het vallen van het water, hoort ge haar lied van weemoed en verlangen.

„Steeds klaagt zij en roept angstig om den zoon van den ouden Siwa-vorst".

Toen de Pendéta geëindigd had, loosde PISA'A een zucht, en het jonge meisje, dat met groote oogen, onbewegelijk mede had toegeluisterd, legde haar hoofd op den schouder van PISA'A en sloeg den arm om haar leest. De oude priester knikte met het hoofd en zag naar zijn schoonzoon.

„*Ama*, weet ge wie de bruid is?

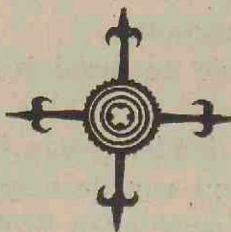
„Neen, Heer!"

„De *ziel* van de kinderen van Siwa en Noesa Ina is die bruid. Zij komt van de bergen en zoekt vrede aan het strand. Zij wacht den bruidegom, den Zoon van God, dien wij Jezus noemen. En terwijl zij wacht, komt de zonde als een monster en neemt haar in zijn klauwen en brengt haar gevangen in zijn hol.

Nu ben ik gekomen om te zeggen: O jonge bruid met uw ster en uw bloemen: de bruidegom komt, als de morgenstond! Hij zal je verlossen van den nacht. Uw ziel zal leven en vrij worden en juichen als *Toealé-rawit*, de morgenster, die den dag aankondigt. — Daarom, *Ama*, maak vrede en wees vroolijk, want uw ziel en de ziel van de kinderen van Siwa kan gered worden".

De Pendéta stond op en vroeg verlof om heen te gaan. Daarna ging hij aan boord van zijn schip, want de morgenvogel riep en de maan daalde neer in het Westen.

In zijn kajuit legde hij zich neer om te slapen en de stuurman liet het anker ophalen. De landwind dreef de boot met geopende zeilen naar het Oosten, waar straks de zon zou opgaan.

MAPINA SI OEMA was een oude vrouw. Gebogen was haar lichaam en lang schenen haar armen; grijs was heur haar, dat in een bundeltje, zoo klein als een kolibri-vogeltje, achter op het hoofd saamgebonden was. Hare oogen waren als stukjes houtskool die glansen op 't vuur.

Daar brandde dan ook een vuur in haar hart, maar het verteerde haar niet, het maakte haar onrustig en daarom gloeiden de oogen. Zij was krankzinnig. Als de maan opging, zocht zij in de stilte, langs den oever der rivieren, de nevels met hare handen op te vouwen; maar iedere keer brak het weefsel van de grijze sluiers en werden haar oude handen nat.

Zij wilde die kille nevels vouwen en plooien om ze op haar onrustig hart te leggen, dat zoo brandde en schroeide door 't vuur dat daar lag.

En des morgens even nadat de zon opging, zocht zij de dauwdroppel uit de *boenga pitjah-piring* [1]), die rood opgloeide en de droppel kleurde als een robijn.

1) Een bloem als de vuur-roode Collornia coccinea.

Maar iedere keer als zij hare bevende vinger op dien robijn-gekleurden dauwdroppel legde, spatte deze uiteen en maakte haar ouden vinger nat. Zij wilde dien koelen droppel op haar hart leggen, dat zoo schrijnde van de hitte die daarbinnen schroeide.

En des middags, als de zon op het hoogst stond, sloop zij met langzamen tred naar de grot van heesterbosschen, waarachter hoog riet stond aan den kant van een moeras, en boog zij over het droomend water. Dan zag zij haar bleek gezicht, waarin de rimpels gegroefd stonden en de oogen gloeiden. Maar zoo vaak zij hare magere vingers op haar brandende oogen wilde leggen in den spiegel van het heldere water, rimpelde dit en dreef het gezicht in kringen weg.

Moedeloos sleepte zij zich naar de grot van heesters en ging daar verscholen liggen tot de avond kwam.

Dan ging zij opnieuw zoeken, om den brand in haar hart te dooven en de pijn te stillen.

Maar telkens opnieuw weken de nevelen, spatte de dauwdrop en kringde het helder stilstaand water.

In het dorp zegt men dat MAPINA SI OEMA de geesten gezien heeft en dat men haar stil moet laten zoeken, maar de kinderen ver van haar houden.

Al de kinderen in het dorp zijn bang voor MAPINA SI OEMA. Tegen dat het nieuwe maan wordt, tooit zij zich met roode en gele en blauwe kralen en draagt zij op haar hoofd als een kroon de *lastari* met welriekende *kenangan*-bloemen versierd. Om hare heup zijn roode rotan-

gordels, maar kleeren draagt zij niet. — Arme MAPINA SI OEMA! Waarom is er geen rust in je en roept ge tot Noesa Ina, de stammoeder van je volk, met opgeheven handen en zwakke oude stem?

Het „Wee van Seram" is over haar gekomen; haar hart kon dat leed niet verdragen. Sedert schroeit het daar binnen, en knaagt er het verdriet.

MAPINA SI OEMA was eens een jonge vrouw, die haar man gelukkig maakte met haar liefde. Hare kinderen waren haar leven, en zij liefkoosde ze en verzorgde ze als een trouwe moeder. In het dorp zag men haar gaarne en de vriendinnen van het Anaïte-spel [1]) waren allen getrouwd en hunne mannen waren bevriend met haar man.

Werkzaam was haar dagelijksch leven; maar haar lichaam bloeide en haar mond lachte met vroolijken klank. —

Na een warmen dag, toen de *padi* [2]) groen en wuivend op de *ladang* stond en haar man en drie kinderen in het tuinhuisje zaten, zond hij haar naar het dorp om tabak en sirih-pinang te halen.

1) Men zie de uitvoerige toelichting op blz. 48. — 2) De rijst.

Dien nacht zou men in den tuin blijven waken, want de herten uit het bosch wilden de groene *padi* eten. Toen zij in het dorp was aangekomen, werd zij door een vriendin opgehouden. Middelerwijl waren haar man en kinderen in slaap gevallen. Pas als het eb werd aan de kust, zouden de herten uit de bosschen komen en van de heuvel-rijen afdalen naar den tuin, waar de *padi* op de *ladang* golfde.

Rustig sliep haar man. Het jongste kind lag in zijn armen en de twee andere droomden ook mede. Daar kwam geen *Kastoeri* [1]) om hen wakker te maken en geen *Kakatoea* [2]) om hen op te schrikken met zijn klagend geschrei.

Toen MAPINA SI OEMA terug kwam in haar tuin, was de *padi* platgetreden en antwoordde haar man niet op haar schrik-geroep. Ook de kinderen zwegen op den schreeuw van de moeder. . . . . Vrienden vonden haar liggen, vóór het tuinhuisje. Zij was als dood . . . ! Zóó was het „Wee van Seram" over haar gekomen.

Uit een nabij gelegen dorp waren snellers naar het tuinhuisje geslopen en zij hadden de slapenden vermoord.

1) Parkiet — 2) Witte papegaai.

Van af dien dag brandde een vuur van leed in MAPINA's hart.

Eerst laaide een woede op in haar dorp. Haar dorpsgenooten wilden wraak nemen. Toen kreeg men medelijden met MAPINA. En later, toen zij oud was geworden, vertelde men dat zij geesten gezien had en liet haar rustig zoeken. Maar de kinderen waren bang voor haar.

Toen de Pendéta in het dorp van MAPINA SI OEMA kwam, sloop zij langs den weg, zoekend met neergeslagen oogen. Hij hoorde, hoe zij al maar voor zich uit mompelde: HENAI! HENAI!

Eensklaps zag zij den Pendéta en bleef zij bevend staan. Met hare lange handen streek zij zich de grijze haren uit het gezicht.

Diep medelijden bewoog de Pendéta, toen hij het lijden van deze arme krankzinnige weer zag, dat lijden dat zoo diep gegroefd stond in de rimpels van haar gelaat, en in de angst van hare oogen. Hij nam hare hand en fluisterde: „*Ina* [1]) MAPINA hebt ge nog geen rust gevonden"?

Zij lachte wezenloos en wees op haar schamel ontblootte borst. — „HENAI! HENAI!" fluisterde zij, steeds maar, als in een verren droom met hare gedachten.

Toen zeide de Pendéta: „HENAI NOEROE'E heeft zijn gewijd zwaard verloren. Zijn zoon is niet terug ge-

1) Ina = moeder.

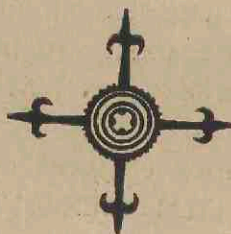
komen. God heeft hem bezocht en zijn ziel is gewond".

Was het een ontwaken na langen slaap, dat haar rond deed zien, dat haar oud lichaam oprichtte en haar oog opende?

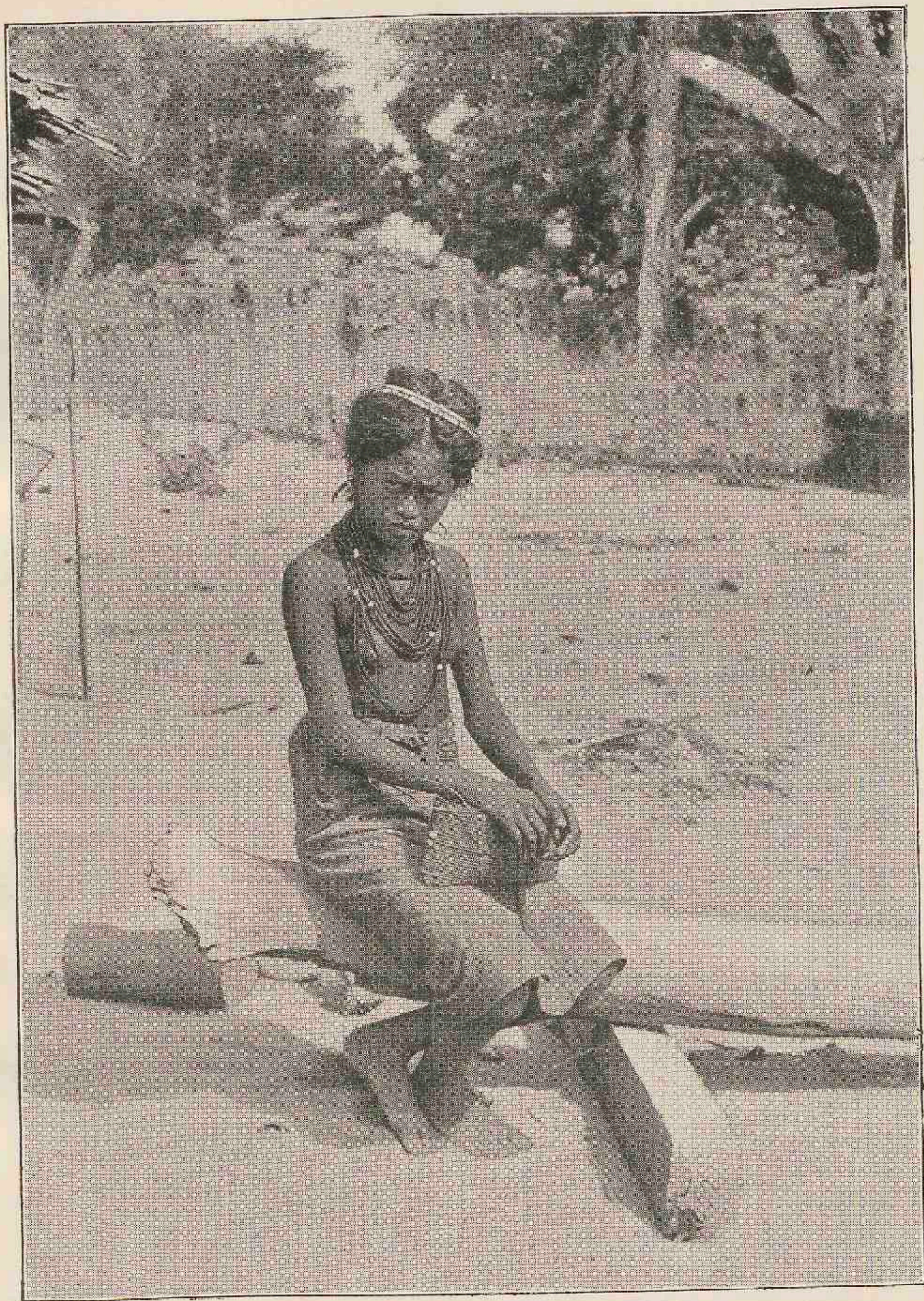
„Als *Noesa Ina* komt, zal zij mij in haar armen nemen en naar mijn man en kinderen brengen op de *Hatoe Moerina* [2])", lachte zij.

„Het hart van MAPINA zal niet meer schrijnen, want de zoon van den grooten Koning komt om den brand van haar hart te blusschen. Hij heeft erbarming en zal de wonden van MAPINA balsemen".

„De zoon van den grooten Koning!", zuchtte zij, en sloop verder langs den weg naar de grotten van heesters, waar, achter het riet, het droomend moeraswater lag.

1) Een bergtop achter Sléman, aan de bocht van Sawaï.

. . . De Pendéta was haar beste vriend geworden en als hij des avonds vertelde van den Heiland der wereld . . . . zat zij steeds dicht bij hem en keek met ernstige groote oogen, die verlangden en dachten . . . . .

(Blz. 113)

De Pendéta ging naar de Goeroe-woning. Daar kookten op het erf huwbare meisjes de rijst en de schoolkinderen waren ijverig bezig hen te helpen.

Aan het hoofd der meisjes stond ANINA, een slank en vroolijk meisje, dat steeds vriendelijk was en handig de blanke rijstkorrels afwaschte.

De Pendéta was haar beste vriend geworden en als hij des avonds vertelde van den Heiland der wereld, die rond ging om de menschenharten vrede te geven en hen naar God te brengen, zat zij steeds dicht bij hem en keek met ernstige groote oogen, die verlangden en dachten. Dan waren hare wenkbrauwen gefronsd en in rust lagen hare handen op haar knie. Onbeweeglijk zat zij dan; haar rank figuurtje boog iets voorover om goed te luisteren. Na het feestelijk eten waarop de Pendéta zijn schoolkinderen tracteerde, — rijst, geraspte kokosnoot en gebakken pisang —, zou hij weer vertellen en ANINA weer tegenover hem zitten, om de goddelijke woorden van liefde die Jezus eens sprak, in te drinken en weg te bergen in haar hart.

Neen, ANINA was nog niet gedoopt. Priester-macht en priester-vrees verhinderden dit; maar haar verlangen dreef haar naar de woorden van den Heer.

Lustig kringelde de rook lichtblauw op. Tusschen de rolsteenen, waarop de pannen stonden, gloeiden de vuurtjes; de rijst pruttelde en sudderde en het water schuimde bruisend.

De Pendéta had de rijst gegeven, een deel der

knapen de kokosnoten. De Pendéta kocht de pisangs; een deel der meisjes bracht de olie om te bakken. Met de helpsters mee zat men een uurtje later in rijen te smullen, met borden van pisangbladeren en vorken van menschen-vingers.

Wat was dit vroolijk en prettig! Van de heel kleine bewaarschool-kindertjes af, tot de jongens uit de hoogste klas, at men met de helpsters en den Goeroe en Pendéta, totdat alle rijst op ging en al de pisangs verdwenen waren.

Toen vertelde de Pendéta een verhaal, ook van eten en drinken, en van een trouwfeest [1]).

„De groote Koning van het Westen had zijn Pendéta's „uitgezonden langs de stranden, tot de bergen, door „de bosschen en over de rivieren van alle *Wemalé* [2])- „en *Aloené* [2])-stammen van Seram, tot een bruilofts- „maal uit te noodigen; want de zoon van den grooten „Koning wilde trouwen.

„Maar de *Wemalé* en *Aloené* wilden niet komen.

„Toen gingen de Pendéta's naar den grooten Koning „en zeiden: „Heer Koning, de *Aloené* en *Wemalé* ge- „„looven ons niet; zij willen niet komen.

„De groote Koning trok zijn grijze wenkbrauwen „op, zette den gouden voorhoofdsband recht en sprak: „„Ik heb al de *Aloené* en al de *Wemalé* uitgenoodigd. „„Gaat heen en zegt, dat de rijst reeds gewasschen is,

1) Het verhaal — Matth. 22: 1—14 — wordt hier naar zijn strekking weergegeven, in den vorm die de Alfoer het best begrijpt.

2) Zie voor de toelichting van deze namen, op blz. 19.

„„dat de kokosnoten geraspt zijn, dat de pisangs reeds „„gebakken zijn in zoete olie en dat de rijst gekookt „„zal worden".

„De Pendéta's gingen weer over zee, over de heuvels „en bergen en riepen tot al de *Aloené* en *Wemalé*: „„Komt naar het groote bruiloftsmaal, de groote Koning „„roept".

„Maar de mannen en de vrouwen bleven in hunne „huizen of op hunne erven; de een ging naar zijn tuin- „huisje, de ander naar zijn sagoe, de ander naar zijn „palmwijn-boom en toen de Pendéta's al maar riepen: „„De groote Koning roept U om naar zijn feest te „komen", werden vele mannen boos, en scholden en „vloekten. Eenige stampten boos op den grond, namen „aarde in den mond en dreigden de Pendéta's.

„Toen gingen de Pendéta's weer over de zee naar „den grooten Koning en klaagden hun leed.

„De grijze Koning ging recht op zijn' troon zitten; „zijn hand legde zich op zijn breed blinkend zwaard; „zijn stem werd zwaar als de donder en zijn oog „vlamde in toorn.

„Toen zond hij soldaten om die mannen en vrouwen „te straffen en hij zeide tot de Pendéta's: „Gaat weer „„over de zee en over de heuvels en de bergen en „„over de rivieren en roept alle menschen die gij ziet, „„want de rijst is bijna klaar en de pisangs liggen „„reeds bruingebakken op de bladeren".

„En de Pendéta's riepen al de jongens en meisjes

„en jonge vrouwen en jonge mannen die zij zagen, en „brachten hen naar het huis waar de bruiloft zou zijn. „De vloer boog van de vele menschen [1]).

„Toen kwam de grijze Koning binnen; de gouden „voorhoofdsband glinsterde: het witte kleed van den „vorst blonk als de witte wolken die den top van den „*Hatoe Wolonoke* [2]) omhullen.

„En toen hij al die jongens en meisjes en jonge „vrouwen en jonge mannen aanzag, was daar één „man die zijn hoofddoek slordig om zijn haar gebonden „had en die hoofddoek was vies en was vuil. Hij „had een boos hart, een hart dat gespleten [3]) was en „kwaad dacht. Hij was onverschillig en bekommerde „zich zelfs niet om de vormen.

„Dit zag de grijze Koning. Want hij weet of een „mensch goed wil worden of kwaad wil worden. En „als om nog vooraf te waarschuwen, om zijn hoofd„doek netjes om zijn haren te binden en om de vormen „in acht te nemen, — want als een mensch op een feest „komt eet hij toch niet als een dier en bewijst men eer „aan den gastheer — zeide de grijze Koning: „Vriend, „„hoe zijt gij hier binnen gekomen zonder een schoonen „„hoofddoek, ja zelfs zonder je hoofddoek op te binden [4]).

1) De huizen der Alfoeren staan op palen.

2) Een hooge bergtop.

3) Deze Alfoersche uitdrukking doet denken aan de tong van een slang.

4) De Alfoer draagt geen andere kleeding dan een schaamgordel en een hoofddoek. Als de Pendéta zou vertellen van een „bruiloft-kleed" zou men hem niet verstaan, maar als hij spreekt van een „hoofddoek", begrijpt men hem wel. —

„Hij nu wist niets te zeggen. Hij deed zelfs geen „poging om haastig zijn hoofddoek op te binden. Hij „krabde zich zelfs niet achter de ooren omdat hij „verlegen werd, maar hij keek onverschillig rond en „deed alsof de Koning niet tot hem sprak. Toen „joeg de Koning dien man naar buiten, waar het duister „en koud was.

„Niet lang daarna kwam de zoon van den grijzen „Koning binnen. Hij was hoog van gestalte, zijn oogen „waren als gouden oogen en glansden van de liefde „die in zijn hart woonde. Zijn stem was zacht als de „stem van een bruidegom die teere woorden spreekt „tot zijn bruid en in zijn hand droeg hij een witte „leliebloem, om te laten zien dat hij vrede bracht.

„Al de harten van de kinderen en mannen en „vrouwen die daar waren, openden zich als een bloem „voor de morgenzon en zij juichten van blijdschap, „omdat zij voelden dat de Koningszoon hen lief had.

„Daar was een zacht wonderlijk blauw licht in het „huis, als in de grot van *Hatoe Patola* [1]). En de Konings- „zoon gaf aan ieder der menschen, klein en groot, een „kleinood, dat zij moesten wegbergen in hun hart. Dat „zou hen steeds herinneren aan zijn woorden van „liefde en trouw, en van reinheid spreken.

„De Koningszoon was de bruidegom van de

1) Een berg bij Lokokaïr, 300 M. hoog, in welks top een grot is, met een blauwachtig invallend licht. Voor de Alfoeren, is dit natuurverschijnsel het heerlijkste wat zij zich kunnen voorstellen.

„menschen-harten; zijn naam was Jezus en hij maakte „en maakt nog de menschen tot kinderen van God, „den Grooten Koning van land en van zee”.

Stil zaten de kinderen te luisteren toen de Pendéta vertelde. ANINA leek een beeldje van brons. Maar hare oogen spraken een taal van verlangen, die alleen in het Christelijk geloof haar bevrediging kan vinden.

Des avonds toen de lamp aangestoken was, en de Pendéta bij den Goeroe zat, liet hij dezen de geschiedenis vertellen van den tocht van den Heer in het land der Samaritanen, waar Jezus in een dorp slecht ontvangen werd. ANINA kwam ook daar aan de voeten van den Pendéta zitten en luisterde naar het gesprek der beide mannen.

De Pendéta wenschte dat de Goeroe zóó de Bijbelsche verhalen zou vertellen, dat de menschen hem konden begrijpen en daarom moest hij alles plaatsen in de lijst van het Alfoersche volksleven.

Dit is niet gemakkelijk en eischt groote kennis van land en van volk. Maar de Goeroe streefde er met ernst naar, zich die eigen te maken, al was hij nog niet lang in dit dorp.

Hij kwam van Ambon, waar men evenals in Holland, van geslacht tot geslacht reeds in het Christelijk geloof is opgevoed en waar de Bijbelsche verhalen in den lijst van het Heilig Land, reeds het eigendom der menschen zijn geworden op den langen weg van Zondagsschool, Catechisatie, godsdienstoefeningen en Christelijk gemeenschapsleven.

Maar hier op de Noordkust van Seram, stonden de Pendéta en zijn goeroes tegenover het vasthoudend en bangmakend Kakehan-verbond en den Mohammedaanschen invloed, die ieder keer weer de indrukken van het Christelijk onderwijs wegnamen en de leeringen tegenspraken.

Deze Goeroe nu, was zeer gewillig en deed zijn best om zich aan te passen bij het volksleven op zijn standplaats. — Na eenige aanwijzingen en verbeteringen van den Pendéta ontvangen te hebben, vertelde de Goeroe in het Alfoersch, terwijl de Pendéta en ANINA luisterden[1]):

„De pleegkinderen van Jezus gingen eens in een „dorp om visch en sago en klappers te koopen en om „een oud man, die daar woonde, te vragen of hun „Heer en zij, in zijn huis mochten overnachten. Want „de regentijd was aangebroken en de Noordenwind „was hevig. Maar de Alfoeren van dat dorp waren erg „boos op den ouden man en jaagden de pleegkinderen

1) Het verhaal — (Lucas 9 : 51—56) — wordt hier naar zijn strekking weergegeven in den vorm, die de Alfoer het best begrijpt. (Zie Orgaan der N. Z. V. Juli 1910).

„van den Heer uit het dorp, scholden hen, en wilden „niet, dat Jezus daar kwam slapen. Toen was één „van die pleegkinderen, Johannes, erg boos en zei: „„Heer, alles wat Gij van God vraagt, geeft Hij U. „„Vraag nu van God om den bliksem naar beneden te „„slingeren en het dorp te verbranden en de menschen „„te dooden"". – „Maar Jezus legde Zijn hand op „den mond van Johannes, en zeide: „Je weet niet wat „„je vraagt, want ik kwam niet om de menschen kwaad „„te doen, maar om hen te helpen en hen te verzorgen".

ANINA keek met opgeheven hoofd naar den Pendéta en toen deze haar vroeg, „zoudt ge ook met de anderen de pleegkinderen van den Heer hebben weggejaagd", zeide zij als peinzend, langzaam: „Ik zou hun sirih-pinang aangeboden hebben en hout hebben gebracht om vuur aan te leggen. Want als het regentijd is en de Noordenwind blaast, is het koud. Ook zou ik sago-broodjes uit de *tagelaja*[1]) genomen, en hun die gegeven hebben als ik geen visch had. — Onze priesters dreigen en maken ons bang. Als wij niet doen wat zij zeggen, moeten wij veel ellende verdragen en ons leed wordt groot".

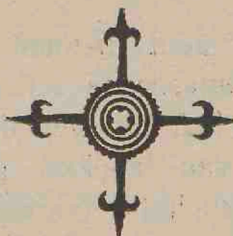
Zij keek schuw naar buiten of daar ook menschen waren die haar konden hooren. Maar er was niemand in de nabijheid, en na een oogenblik van zwijgen, zeide zij: „Ik zou wel een Christen willen worden

1) Een vierkante korf met deksel.

en mijn hart aan den Koningszoon geven en aan U" — en zij streek met hare hand over de voeten van den Pendéta — „maar als ik het doe, dan zullen vader en moeder boos zijn".

Toen legde de Pendéta zijn hand op het hoofd van ANINA en zeide: „Wacht maar totdat de Koningszoon je sterk maakt en moed geeft. Hij zal je den dag wel zeggen, waarop ge spreken moet".

Twee dagen bleef de Pendéta in het dorp, waarna hij verder ging met zijn boot over de kalme blauwe zee.

Knie aan knie zaten de mannen aan het eind van de *Bailéo* [1]) op een lange, vierkant gekapte balk. Vóór hen brandden eenige *damar* [2])-pitten.

De voornaamste plaats in het midden was leeg. Links en rechts daarvan zaten vier sober gekleedde bruine gestalten, met niet meer dan een schaamgordel van *foeja* [3]) gekleed.

Het raven-zwart lang haar, was in een ronden doek saamgebonden en in de ooren droegen zij ringen van zilver of tin.

Alleen over die acht mannen gloeide het licht. Groot waren de fantastische schaduwen achter hen op den wand; bleek lichtte boven de mannen die daar zaten, een reeks van bijelkaar gehangen schedels, spookachtig met hun holle oogkassen.

Rondom het geestenhuis was het stil; alleen het ruischen van de bladeren in de hooge boomen werd gehoord en niet ver in het donker van den nacht stroomde haastig een beekje voorbij.

1) Geestenhuis. — 2) Een hars-soort. — 3) Geklopte boombast.

Sinds eenige uren zat men bijeen en wachtte geduldig zonder op den voortgang van den tijd te letten. Het werd laat, maar HENAI kwam niet.

Eindelijk sprak een kleine tengere man met scherpe oogen, die men den bijnaam „Havik" gegeven had: „HENAI NOEROE'E blijft lang weg; hij is zeker nog niet tot een beslissing gekomen".

Men antwoordde hier niet op. Men bleef als in gedachten verzonken, en keek naar het gloeien der damarpitten, wier zwarte walm naar het dak opkringelde.

De *Maoewen Pari* [1]) zat met zijn kin rustend op de hand en keek schuin naar den jongen man, die geen geduld had en over het niet komen van den voornaamsten priester durfde te oordeelen.

Eenige oogenblikken later hoestte de *Maoewen Lalaména* [2]) en zonder zijn hoofd op te heffen, zeide hij langzaam: „HENAI NOEROE'E is oud geworden; hij zal ingeslapen zijn en vergeten hebben dat wij hem hier wachten".

Weer was het stil en oogenschijnlijk wachtte men geduldig. Nu en dan knetterde een damar-vlam en verminderde het licht. Maar de jongste der priesters rukte met zijn vingers de omgewikkelde bladeren van de damar-pit af en de vlam brandde weer helderder en lustiger op.

Eenige uren waren wachtend en droomend voorbij-

1) Priester van den eersten rang.

2) Priester van den tweeden rang; tevens de priester die als peet optreedt bij de opneming van nieuwe leden in het verbond.

gegaan, toen de *Maoewen Pari* naar de leege plaats schoof, en daarop ging zitten, en zeide: „HENAI NOEROE'E is niet gekomen; wij zullen nog eenige oogenblikken wachten. Hij is een oud man; misschien heeft hij eerst wat willen rusten en zijn gang naar hier is niet meer zoo vlug als vroeger. Denkelijk is hij reeds op 't pad. Ik zou den jongste onzer willen vragen hem tegemoet te gaan, al is het ook tot zijn huis. Als hij daar nog is, laat hij hem dan tot hier geleiden, want HENAI NOEROE'E vergat nooit te komen".

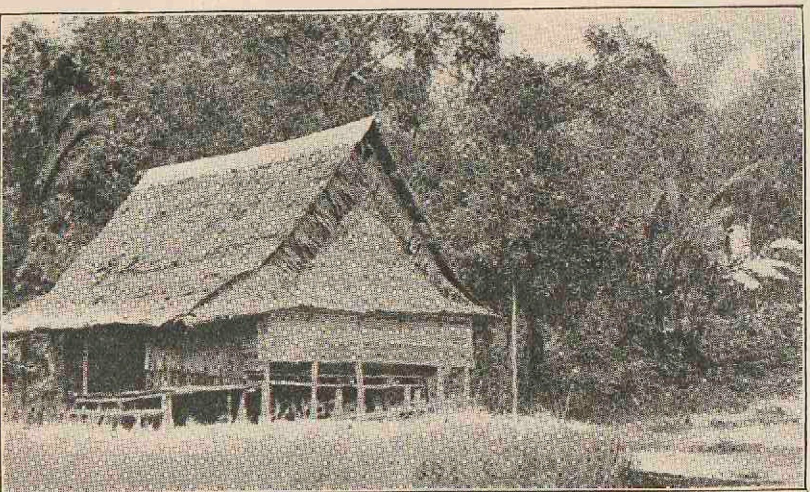
De eerbied voor den ouden man deed hem zoo spreken.

De jongste der priesters stond zwijgend op. Hij hing zijn *masakété* [1]) aan den linker-schouder onder den arm, nam de *parang* die naast zijn voeten lag, greep zijn geweer en ging naar buiten. Daar daalde hij het trapje af en ging hij langs een smal kronkelend voetpad, tusschen hoog opgaand struikgewas in een oud bosch, naar het dorp van HENAI. Zijn oogen boorden door de duisternis; zijn voeten gleden zacht over de vochtige bladeren die over den weg lagen. Onhoorbaar, ging hij vlug met lichten gang. Maar hij ontmoette den verwachtten ouden priester niet.

Bij het dorp gekomen, keek hij met scherpen blik om zich heen en toen hij niemand zag, ging hij achter de huizen om, over de erven, naar de woning van

1) Hier: Proviand-taschje.

DE WONING VAN HENAI NOEROE'E

. . . Bij het dorp gekomen keek hij met scherpen blik om zich heen, en toen hij niemand zag, ging hij achter de huizen om, over de erven, naar de woning van HENAI NOEROE'E . . . (Blz. 124)

HENAI. Hier klom hij zachtkens een trapje op, gluurde naar binnen. Toen zag hij bij het walmend licht van een damar-pit den ouden man gehurkt zitten, met het hoofd rustend in zijn hand.

Hoe stil hij ook gekomen was, de oude man scheen hem gehoord te hebben, want hij keek op en staarde naar de deuropening.

Een oogenblik bleef de jonge priester nog staan gluren. Om zijn mond kwam een glimlach toen hij den ouden man onderzoekend naar de deuropening zag zien. Toen hoestte hij even en klopte op den drempel van de woning.

De oude man ging recht op zitten en zeide: „Kom maar hier INANÉ; ik heb je komen gehoord en ik weet reeds dat ge door de anderen gezonden zijt om mij tegemoet te komen".

INANÉ sprong lenig naar binnen en hurkte naast den ouden man neer, en zeide: „Toen ik op den weg was naar hier, keek ik rond of ik *Ama*[1]) zag en hem begeleiden mocht naar de vergadering. Maar de weg was ledig en ik verblijd mij dat ik u nu hier vind. De vrienden wachten op uw komst; eenige damar-pitten zijn reeds opgebrand. Het zal niet lang duren of de morgen breekt aan. Waarom zullen de menschen ons zien, als wij terug komen van het huis in het bosch?"

De oude man keek een oogenblik voor zich uit en

1) Vader.

zeide met wijfelende stem: „Ik wilde gaan; maar daar is iets wat mij tegenhoudt en ik weet niet wat dit is. Ik geloof dat de tijd van vergaderen niet goed is".

„*Ama*, de vrienden wachten. Als gij in de vergadering komt, zullen de gedachten weer helder worden; wij willen zoo gaarne uw beslissing hooren".

„Dat *is* het juist; ik kwam nog niet tot eene beslissing".

„Als ge nu gaat, zullen de vrienden je kunnen helpen, *Ama*. Laat ons gaan; zij wachten".

„Neen, INANÉ, ga gij terug en zeg dat wij een anderen keer zullen vergaderen".

INANÉ stond langzaam op en ging terug naar het geestenhuis, langs 't donkere pad in het dicht oud bosch.

HENAI NOEROE'E bleef gehurkt zitten en gaf zich over aan zijn overpeinzingen.

Het plan was geweest dien nacht een *hongi* te organiseeren. Ook hadden de medepriesters er bij hem op aangedrongen, om het bloed van zijn zoon te wreken. Maar sinds de Pendéta van hen heen gegaan was, had HENAI geen rust gevonden en was zijn wil niet meer veerkrachtig. Hij was besluiteloos geworden en het was, alsof het behandelen van de adatzaken hem meer vermoeide dan anders. Er kwam een onverschilligheid over hem, die hij vroeger nooit gekend had.

INANÉ vertelde aan de wachtenden, hoe hij HENAI bij de brandende damar-pitten in gepeins had aangetroffen en deelde mede, waarom hij in dezen nacht niet meer kwam.

Toen lachte de „Havik", de jonge man met de scherpe oogen en zeide: „Nu HENAI's zoon niet is weergekeerd, is hij een oude vrouw geworden. Straks gaat hij nog houtjes sprokkelen in het bosch, om een vuurtje onder de slaapbank aan te leggen".

De *Maoewen Pari* stond op en ging naar den „Havik", plaatste zich vóór hem en sprak dreigend: „Zwijg, je mond lekt als een oude prauw [1]; je weet niet wat je zegt. Je lijkt wel een jaarvogel, die zich overal laat hooren waar hij vliegt".

Zwijgend keerde hij zich om; de anderen volgden hem en daalden mede het trapje af. Achter elkaar loopende gingen zij naar hun paalwoningen, zonder onder weg ook maar één woord te spreken. Afscheid nemen deden zij niet van elkaar en een hand gaven zij elkaar ook niet; dit was geen gebruik.

Den volgenden morgen ging de *Maoewen Pari* naar het erf van HENAI. Deze zat in een *kain* gewikkeld bij een vuurtje, dat PISA'A voor hem aangelegd had. Zonder iets te zeggen zette hij zich bij HENAI neer, en hief zijn wenkbrauwen even op, bij wijze van groet. PISA'A bracht de sirih pinang, waar beide mannen hun deel van namen.

Na een poosje zwijgen, opende de oude man het gesprek.

„Ik kwam niet, omdat ik niet tot een beslissing kan

1) Deze uitdrukking herinnert aan een spreekwijze der Amboneezen: „*moeloet botjor*" = lekke mond. Vermoedelijk houdt de Alfoersche uitdrukking verband hiermede.

komen. Het is alsof al mijn kracht verdwenen is. Een kind heeft een wil en drijft zijn wil door; maar ik heb geen wil meer, ik ben moede geworden".

„Ama, wij willen het gewijd zwaard terughalen en uw zoon wreken".

„Als ik was gelijk eenige maanden geleden, zou mijn bloed in mij koken. Dan zou ik ook reeds op weg zijn. Maar sinds ik de Pendéta gesproken heb en hij mij van zijn God vertelde die de wraak veracht en van den Koningszoon die de kinderen van *Noesa Ina* zoekt om hun vrede te geven, ben ik zwak geworden en is het bloed loom in mij".

„Wat de Pendéta met *Ama* gesproken heeft is mij onbekend, maar *Ama* is een oud man en bij hem is meer wijsheid dan bij den blanke, die uit het Westen komt en uw zoon wel kan zijn".

„Zeker, maar hij komt van het Westen. En weet ge niet dat van daar de zoon van den *Siwa*-vorst moet komen? De Pendéta zegt, dat die zoon, de Koningszoon is, die niet wil dat wij elkander vijandig zijn. Hij vertelt, dat hij een bode van dien Koningszoon is. Ik was boos op hem; maar zijn woorden waren scherp als de punt van onze oorlogspijlen en zij waren zacht als de stem van eene moeder die haar weenend kind in hare armen troost. In *mijne* boosheid weende mijn hart om mijn zoon en in *zijn* boosheid weende zijn hart om ons volk. Hij noemde ook onze vijanden, kinderen van *Noesa Ina* en van *Siwa*".

„*Ama*, wij zaten gisteren samen en wilden een *hongi* uitzenden om wraak te nemen voor uw leed. Men zal om ons lachen als wij ons niet wreken. Onze eer zal verdwijnen en de porceleinen schalen in de geestenhuizen zullen een geluid geven alsof zij gescheurd zijn [1]), wanneer daar geen bloed op gesprenkeld wordt van den vijand in *Mompokor*".

„De Pendéta zegt, dat de Koningzoon eens alle wraak wegnam door zijn eigen bloed voor anderen te geven, en dat daarom wraak geen vrede meer geeft".

„*Ama,* toen *Noesa Ina* eens ging baden, lag op den bodem van het meer een groote platte schelp. Zij blonk en schitterde glanzend wit, als het water boven haar kabbelde. Toen deed *Noesa Ina* haar roode gordel af en waadde naar de diepte, waar het water tot haar hals kwam. Zij trachtte met haar teenen de schelp te grijpen, maar door de wier was de schelp in het water te glad. Toen dook zij onder. Zij greep de schelp met hare handen en bracht haar naar boven. In het licht, was zij zoo wit als hare tanden en de onderkant was licht gekleurd als de kleur van haar huid. Ge weet dit *Ama*".

„Ja dit weet ik. Ga voort; ik luister".

„Die schelp was zoo groot als een van onze borden en als de zon op haar scheen, speelden daarin al de kleuren die daar zijn. Nog nooit had *Noesa Ina*

1) Zie de noot op bladzijde 130.

zoo'n mooie schelp gezien en zij genoot van het spelen der kleuren, als de zon er op scheen.

Op zekeren dag had haar zoon ASA de schelp in zijn hand en hij zag al het moois wat daar in was. SIWA kwam bij hem staan en wilde ook zien naar de kleuren en den glans. Toen sloeg ASA met de schelp naar SIWA en de scherpe rand sneed hem in de hals, dat het bloed op zijn borst droop en op zijn schouder. *Noesa Ina* kwam op het schreien van SIWA aanloopen en zeide: „SIWA zal ASA straffen en zijn bloed zal ook vloeien". Met een doorn prikte zij hem in zijn borst, negen maal links en negen maal rechts boven elkaar en naast elkaar; het bloed ving zij op in de schelp; als bloemen lagen de bloeddroppels daarop. *Noesa Ina* zette met kracht de schelp op den grond en zij klonk zoo fijn als de klank van onze offerschalen, tot twee maal negen vadem 1). — Ge weet dit, *Ama*".

„Ja, ik weet het. Ga voort, ik luister".

„Sinds dien, dragen wij op onze borst het teeken van ons verbond, om nooit te vergeten, dat bloed om bloed schreit. En daarom sprenkelen we ook bloed op onze offerschalen. Toen *Noesa Ina* later het bloed van die schelp wilde wegwasschen, kon het niet; het was alsof er negen roode rozen op die schelp lagen".

HENAI boog bevestigend zijn hoofd en luisterde geduldig naar het aloude verhaal dat hij reeds kende.

1) De klank van de offerschalen wordt naar vademen gemeten. Zoolang men de trilling hoort maakt men nl. haastig het manuaal, alsof men vademen telt. — De goede aanslag op een bord eischt eenige oefening.

Noesa Ina keek met groote oogen van verbazen naar die bloemen en staarde langen tijd zwijgend daar naar. Toen ging de borst diep ademhalend op en neer en zuchtte zij. Den geheelen dag liep zij heen en weer, heen en weer, en zuchtte. Zij vond geen rust, en den geheelen nacht lag zij met open oogen te staren; al maar te staren. Den volgenden morgen riep zij haar drie zonen, ASA, SIWA en LIMA [1]). Eergistermorgen, sprak zij, ging de zon op, rood als bloed. Het was alsof onze vader ziek was in zijn hoofd. Hij riep lange breede witte wolken, om als sluiers zijn hoofd te omwinden en zij werden oranje-rood. Langen tijd bleef onze moeder *Poelané* [2]) naar hem zien. Maar eindelijk ging zij in haar kamer, want zijn oogen gloeiden en het roode licht maakte haar bang. Des avonds was ook de maan rood als bloed. — Gistermorgen is er een boosheid in ASA gekomen en hij wondde SIWA aan den hals. Toen onze vader rood werd, werd ook onze moeder rood. Rood maakt rood en bloed stort bloed. En daarom ieder keer als de een den andere kwaad doet, zal hem kwaad ontmoeten". Zoo sprak *Noesa Ina.*

„*Ama*, bij *Mompokor* is ons kwaad gedaan . . ."

Toen antwoorde HENAI: „Wij zullen geen wraak nemen, want bloed stort bloed. Weet gij niet dat *ik* de ouders van NAITEOEN overviel en dat het bloed over mijn zoon en mij kwam? Wij moeten ophouden

1) Men zie nader op bladzijde 100. — 2) De maan.

en ik denk er over om vrede te sluiten". Weet gij niet, dat MAPINA SI OEMA nog steeds rondgaat en zoekt. Ook het bloed van *haar* man en kinderen zal over mij komen, of over mijn dochter. Dat wil ik verhinderen. De Pendéta zegt, dat de toorn van zijn God komt over kinderen en kindskinderen, maar dat Hij vergiffenis geeft aan hem die schuld bekent".

„*Ama*, het is niet goed dat gij veel met dien Pendéta spreekt: hij is niet van ons volk en kent ons niet".

„Neen, hij is niet van ons volk, maar hij kent ons beter dan velen der andere blanken. — Een man uit *Marahoenoe*[1]) is hier gekomen. Hij was Christen geworden en bezocht mij. Lang zaten wij samen en hij vertelde mij het wonder dat in zijn dorp is gezien. NOESA INA is daar gekomen en heeft hare kinderen bezocht".

„Is NOESA INA naar een Christen-dorp gekomen, *Ama*?"

„Luister wat mij de man van *Marahoenoe* vertelde: „De Pendéta had met de mannen van zijn dorp ver- „gaderd en met hen besproken, dat zij een klappertuin „zouden aanleggen voor de gemeente. De Pendéta „ging met den dorpsraad en den Goeroe naar het bosch „en zij zochten een stuk grond uit. Daarna gingen de „mannen van *Marahoenoe* boomen branden en boomen „kappen; eenige bunders grond maakte men schoon. „De Pendéta ging eens kijken en toen alles gereed

1) Een dorp op de Noord-kust van Seram.

„was, gaf hij de klappers die geplant zouden worden. „De klappers werden geplant, ver van elkaar, veel „verder dan wij gewend zijn ze te planten. Waar wij „drie klappers planten, liet hij er één planten. En toen „gebeurde het wonder, dat uit één klappernoot drie „uitspruitsels kwamen. NOESA INA had hare kinderen „bezocht en hare goedkeuring gegeven op hun werk. „Toen werkte men met lust en men verblijdde zich, „dat de Pendéta hun dat werk gegeven had en velen „in dat dorp wilden Christen worden. Vier manen „werden nieuw. Toen kwam een blanke man met „zijn boot vóór de monding van de rivier bij *Mare-„hoenoe*, om versch drinkwater te scheppen. De hoofden „van het dorp gingen naar dien blanken man en vertel-„den hem het wonder van de drie uitspruitsels. De blanke „man lachte en ging met de hoofden mede om het „wonder te zien. Men dacht, dat die blanke man lachte „omdat hij zich *verheugde* in het wonder. De harten „van de dorpshoofden openden zich en zij lieten hem „daarin zien. Zij kwamen met hun allen bij de drie „uitspruitsels van de klappernoot. Eerst keek die blanke „man: toen lachte hij weer en liet zijn tanden zien [1]). „Daarna riep hij: „Hak twee uitspruitsels af, en laat de „middelste stam groeien. Want waar één moet groeien, „kunnen er geen drie groeien, en waar één moet „vrucht dragen, kunnen geen drie vrucht dragen".

„Hij wilde een der hoofden zijn kapmes afnemen

1) Lachen en tevens de tanden laten zien, acht men bij de Alfoeren niet passend.

„en twee der spruiten afslaan. Maar men werd vol van „vrees. Men werd boos; de harten sloten zich. De „vrouwen en meisjes die meegekomen waren, gingen „langzaam naar huis en het kapmes gaf men niet. — „De Regent zeide: — „Wij wachten tot onze Pendéta „komt, want dit is *zijn* tuin". — „Zoo is dat zijn tuin? „Dan laat je Pendéta je maar werken en hij wordt rijk", „lachte de man. — Deze blanke leerde hun toen dat „een klapperboom meer vruchten zal geven wanneer „hij één stam heeft op één wortel, dan *drie* stammen „op één wortel. Maar hij wist niets van onze stam- „moeder".

HENAI vertelde langzaam de woorden van den man van *Marahoenoe,* alsof het zijn eigen verhaal was geworden en de *Maoewen Pari* zat in spanning te luisteren.

Het vuurtje was sinds lang uitgegaan. De warmte was ook niet meer noodig, want de zon was hooger geklommen en de schaduwkoelte van den lemonboom, waaronder men zat, was reeds aangenaam. De buren waren naar den tuin gegaan en de andere bewoners van het dorp volgden hen meerendeels langzaam.

Een der mannen zag zijn hond niet en riep met zware stem: *Koe! Koe! Koe!* Hij keek rond of hij het dier ergens zag; maar 't kwam niet. — Een vrouw zocht haar varken om het uitgeperste klapper te geven en riep, *Bola! Bola! Bola!* met schelle doordringende stem. Knorrend kwam het dier met zijn krulstaart

kwispelend, aanrennen. De weggeloopen hond kwam ook aanstuiven. Het varken schrok, en rende angstig in de struiken, waarop de vrouw uit haar humeur raakte en een steen opraapte om den hond te gooien. — De man en zijn hond verdwenen. De vrouw riep „*Jale bola maï*[1])" en knorrend kwam het varken weer te voorschijn en ging naar de witte klapper-pulp.—

De beide mannen deden alsof zij niets zagen en niets hoorden.

HENAI vertelde verder: „Toen de maan vijf keer „nieuw was geworden, kwam de witte boot van de „Pendéta voor de kust van *Marahoenoe* en ging hij „aan land.

„De Regent en dorpshoofden ontvingen hem en zij „dachten: wij brengen den Pendéta niet dadelijk naar „den klapper met de drie uitspruitsels. Wij zullen zien „of hij iets weet van de verhalen van ons volk.

„Toen de Pendéta op de voorgaanderij van de „goeroe-woning zat en wij op de banken langs den „wand zaten, zeide de oudste van ons: „Heer, wij „„hebben iets nieuws te vertellen; maar wij zeggen het „„u nog niet. Wij vragen of wij morgenochtend bij u „„mogen komen en of u dan met ons mede wilt gaan".

„„Zoo hebt ge nieuws? Kunt ge 't nu reeds niet „„zeggen? Dan kan ik er van avond over denken".

„„Heer, het is beter dat we 't u nog niet zeggen. „„Maar wij vragen van u, vandaag niet naar den klapper-

1) Varken, kom hier!

„„tuin te zien. Wij willen morgenochtend gaarne met u „„mede gaan".

„Toen werd de Pendéta zeer nieuwsgierig en met „een grapje trachte hij achter het geheim te komen. „Maar geen der mannen opende zijn mond en de Pen- „déta vroeg de Goeroe naar het nieuws. Maar deze hielp „de mannen en toen de Pendéta 's avonds ging slapen, „wist hij het nog niet. Den volgenden morgen, toen de „dauwdroppels nog aan de grasstengels hingen en de „bladeren nog nat waren, gingen de mannen naar den „klappertuin; de vrouwen, jongens en meisjes verlieten „hunne vuurtjes. Zij gingen ook mede, en kwamen „langzaam achteraan. Niemand zeide iets.

„Het was een lange sleep van menschen; men liet „den Pendéta vóórgaan en zijne beenen werden nat „in het lange gras.

„Bij den klappertuin ging de oudste vóór en hij leidde „den Pendéta naar den klapper, die drie uitspruitsels „had. Zwijgend wees hij er met zijn hand naar.

„Lang bleef de Pendéta naar het wonder kijken; „hij lachte niet en zijn tanden liet hij niet zien. De „menschen keken allen in spanning naar hem en „niemand sprak een woord. Zijn oogen schitterden; „eindelijk nam hij de hand van den Regent en zeide: „*Kamaré*[1]), ontvang mijn gelukwensch. De verhalen „van de priesters van je volk vertellen van NOESA INA

1) Alfoersche titel voor Hoofd, Regent.

„en hare drie kinderen. God laat je zien dat de drie „volken van Seram van ééne moeder afstammen. Allen „„moeten nu weer één volk worden door Hem. ASA „„en SIWA en LIMA, zijn allen kinderen van één vader „„en gij allen zijt broeders. Zorg goed voor deze drie „„stammetjes en maak er eene omheining om, dat de „„varkens de *palmit*[1]) niet afbijten. Stel iemand aan, „„die in 't bizonder voor *dezen* boom zorgt en als het „„zeer warm geweest is, moet men des avonds aan zijn „„stam een bamboekoker water uitgieten. Want dit is „„iets zeldzaams. Even zeldzaam als de *moestika*[2]) in „een *melati*-bloem".

„Toen was er blijdschap bij al de mannen van het „dorp. Hunne monden lachten; rappe handen hakten „takken en plantten ze om den jongen boom met de „drie stammen.

„Wilt ge nog zeggen dat deze Pendéta ons volk niet „kent en dat het niet goed is, dat ik met hem spreek?

De *Maoewen Pari* boog zijn hoofd Hij keek nadenkend voor zich uit en wilde antwoorden; maar de „Havik" kwam aanloopen en zette zich bij de twee mannen neer. Zonder te wachten dat hij door den ouden man werd aangesproken, vroeg hij met een brutaal gezicht: „*Ama*, ik kom eens zien of gij ziek zijt: hoe gaat het? Wij hebben gisteravond vergeefs

1) Het jonge uitspruitsel van de klapperpalm.

2) Moestika = versteening. Aan de Moestika's schrijven de inlanders een bovennatuurlijke kracht toe. Men zet ze gaarne in ringen en draagt ze als talisman.

gewacht". — Hij keek den *Maoewen Pari* even terzijde aan, maar deze vertrok geen spier van zijn gezicht.

HENAI, de oude priester, staarde voor zich uit en zonder zijn hoofd om te keeren, bromde hij met norsche stem: „Je belangstelling is nieuw voor mij en zorg voor mijn welzijn heb ik nooit eerder bij je aangetroffen. Ga naar INANÉ en zeg dat hij hier moet komen, dat ik hem roep".

„Hij is in den tuin, *Ama*".

„Ga dan naar den tuin".

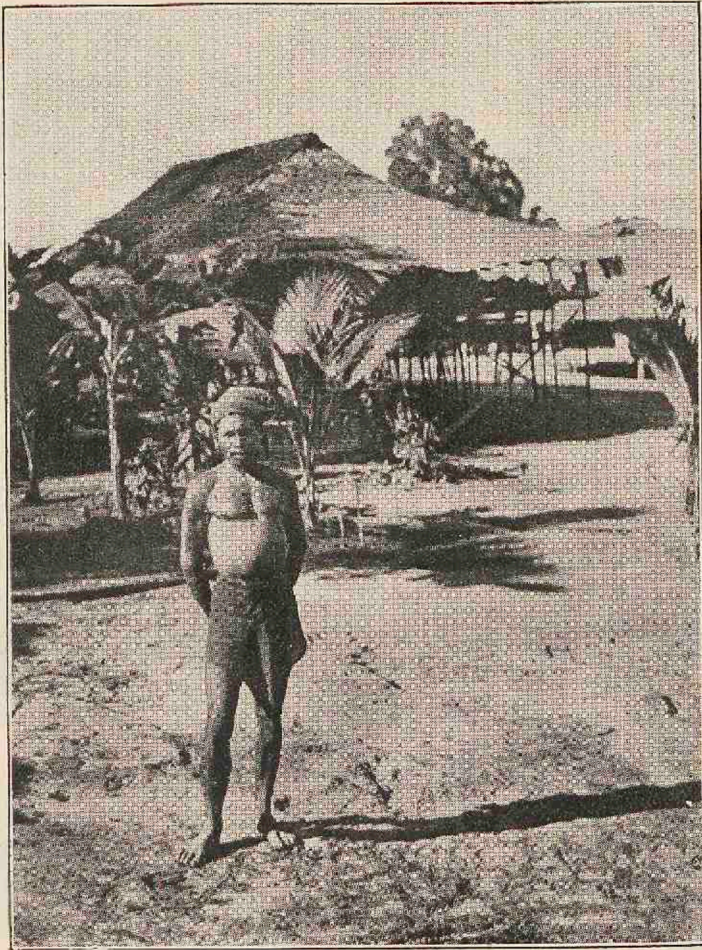
De „Havik", die nauwelijks zat, stond op en groette den ouden man. Bij zijn heengaan keek hij boos naar den *Maoewen Pari*.

„*Ama,* wenscht gij dat ik heen zal gaan, nu gij INANÉ geroepen hebt?

„Neen, blijf! Ik heb woorden voor je beiden. INANÉ is niet naar zijn tuin, dat weet de „Havik" ook wel. Zoo dadelijk zal hij wel hier komen.

De beide mannen stonden op en begaven zich naar het afdak onder de woning van den ouden priester, waar zij op INANÉ wachtten.

Er was een groote stilte in het dorp, ouders en kinderen waren naar den tuin. In den glans van den morgenzon blakerde de trillende lucht boven den zandigen weg, en blonken de bladeren als groen email. Onder de huizen lagen de magere kippen met open vlerken in het mulle zand en groeven zich kuilen met klappende wieken. Het witte morgenlicht was scherp

. . . Zijn bruinkleurig lichaam was welgevormd. Hel rood kleurde een driehoekig gevouwen doek over zijn schaamgordel en om de lendenen . . . (blz. 139)

en deed de oogen pijn. Geen wolkje was aan den hoogen blauwen hemel die een groote, onmetelijke koepel geleek van blauw staal. Geen zuchtje wind bracht eenige koelte aan.

In het scherpe licht over den zandigen weg kwam INANÉ aanloopen; het geweer had hij over den schouder en zijn parang in de hand. Vlug en lenig ging hij, en het scheen alsof hij de warmte niet voelde. Zijn bruinkleurig lichaam was welgevormd. Hel-rood kleurde een driehoekig gevouwen doek over zijn schaamgordel en om de lendenen.

„*Ama* heeft mij door den „Havik" laten roepen; nu ben ik gekomen".

Met deze woorden zette hij zich bij het tweetal neer. Toen wachtte hij, tot de oude man zou spreken. Deze keek den lenigen INANÉ met welgevallen aan en zeide na een poosje denken: „Ik heb je laten roepen omdat ik met je beiden een zaak wil bespreken, die ik sinds eenige dagen in mijn hart heb overlegd. Gisterenavond was het nog duister in mij; maar in mijn slaap werd het licht. Ik ben een oud man geworden en naar de *Bailéo* zal ik niet meer gaan; want wat eens mijn kracht was is nu mijn zwakheid en wat eens mijn hart bezat, is nu vreemd voor dat hart geworden".

De *Maoewen Pari* en INANÉ keken elkaar aan, maar zwegen.

„Ik vrees dat wij ons volk verkeerd geleid hebben en dat de adat verouderd is. Zij is als een oude vrouw

geworden, die niet meer kan gaan waarheen zij wil. Het jongere geslacht is haar ontgroeid en de macht van de Compania is grooter geworden. — De mohammedaansche Radja en zijn priesters, trekken ons en roepen aan onze ooren, om met hen mede te gaan. Maar zij hebben ons dom gehouden en veel afgenomen en hun raad was steeds tot onze schade. De Pendéta is gekomen en vele dorpen op de Noordkust van Seram volgen hem en wij allen hebben zijn gang gezien en de menschen die *hem* volgen, hebben *wij* gevolgd. De man van *Marahoenoe* vertelde ons van de komst van NOESA INA, en de Pendéta vertelde van de komst van den Koningszoon uit het Westen. De mohammedaansche priester wien ik dit vertelde, zeide: „Die koningszoon is Mohammed de profeet, die van Mekka komt. Maar een profeet is geen koningszoon. En Mohammed kwam eenige eeuwen nà den koningszoon", zegt de Pendéta. Ik denk dat wij goed doen als wij den Pendéta niet meer tegenwerken. Wij moeten ophouden met de oude gewoonten; want door vrees komt er geen vrede en door wraakneming komt bij ons zorg. Ge weet dat onze macht wankelt en onze invloed vermindert. Als wij op den ouden weg voortgaan, zullen wij de Compania met de nieuwe geweren op onzen weg ontmoeten en zal ons leed geschieden. Wij moeten onze hoofden buigen en geen wraak nemen voor de zaak van *Mompokor*; en mijn verloren zwaard moeten wij niet terug halen. Mijn schoonzoon zegt, dat PISA'A

en hij Christen willen worden. Ik zal hen niet tegenhouden; ik wensch dat ook gij hen hun gang zult laten gaan. De „Havik" zal veel kwaad spreken bij de menschen; maar gij beiden moet veel goed spreken bij de menschen".

„Wilt gij ook Christen worden, *Ama*?" vroeg de *Maoewen Pari*.

„Neen, ik ben te oud. Maar ik wil naar MAPINA SI OEMA [1]) gaan en ik wil haar naar ons dorp brengen, als de Regent van haar dorp het goed vindt, — en voor haar zorgen".

„*Ama*, heeft de Pendéta dit gezegd?" vroeg INANÉ.

„Het was alsof de Pendéta mijn hart in zijn handen had en zachtkens opende. Met heldere oogen keek hij daarin en zag waar het pijn deed. Hij zeide: „De „Koningszoon zoekt uw hart; maar daarin groeit veel „mos als aan de stammen en twijgen der boomen. Nu „kan je hart niet rustig kloppen; dat mos moet ge los„maken; dan is je hart niet meer gedrukt". — Ik lachte om hem en om zijn woorden. Maar later, in mijn slaap, was het alsof de Koningszoon tot mij kwam en over mij heen boog. Hij streek met zijn hand zachtens over mijn hart; dit opende zich en hij plukte het groene mos weg. Toen werd het licht en alle pijn verdween. Ik vergat ook mijn zoon en mijn zwaard. Maar het beeld van MAPINA SI OEMA keek mij aan;

1) Zie bladzijde 107 tot 109 en 132 bovenaan.

en hare oogen waren groot en klaagden. En nu moet ik naar haar dorp en haar halen".

„*Ama*, dit is nooit eerder gezien of gehoord", zeide de *Maoewen Pari*.

„Neen, maar ik heb ook nooit eerder een bezoek van den Koningszoon gehad. Zijn hand is sterk als ijzer en zacht als de veeren van een duif. Hij is krachtig als een held en vol mededoogen als eene moeder voor haar ziek kind".

„*Ama*, vroeger hebt ge ook in je slaap vele dingen gezien. Toen hebt ge ons geleid over de paden der bergen en hebt ge ons geràden in de vergaderingen. En steeds dacht ge dat ge op den goeden weg waart. Nu zegt ge dat ge gedwaald hebt en niet goed gezien hebt. Mag ik zeggen, dat ik vrees dat ge nu verkeerd ziet en mag ik u raden om nog geen besluit te nemen?"

„Zeker *Maoewen Pari*, dat moogt ge zeggen en raden. Ik zelf heb dit ook overlegd. Maar toen was het de eer die mij deed *droomen* en nu is het de smart die mij doet *zien*. Toen was het de krachtige man die *wilde* en nu is het de oude man die *wenscht*".

„*Ama*, de krachtige man ziet soms beter dan de grijsaard, wiens oogen verduisterd zijn".

„Zeker, INANÉ. Maar de krachtige man ziet naar buiten en de oude man ziet naar binnen en daarom is zijn oog duister van het vèr zien naar buiten. Nu er echter rust in zijn leven is gekomen, ziet hij alles daar binnen veel duidelijker. En die machtiger is dan de

eer en die sterker is dan mijn kracht, heeft zijn hand op mij gelegd, en ik kan niet anders dan *zijn* wil doen. Ik heb steeds om mij zelven, maar nooit aan anderen gedacht. Nu mijn zoon is verdwenen, denk ik aan anderen die nooit terug kwamen".

„*Ama*, op den *Hatoe Wolokone* zijn de geesten der gesnelden, die zonder hoofd voor den Grooten Geest komen; zij voelen Hem en zoeken rust bij Hem; maar Hij kent hen niet omdat zij geen hoofd hebben. Nu zoeken zij met uitgestoken armen en met wankele schreden. De een loopt tegen den ander aan en de een stoot den ander. De steenen op den hoogen bergtop zijn scherp en wonden hunne voeten; maar bloed komt niet uit hunne wonden, en daarom schrijnen deze en martelen. De dorens aan de slingerplanten prikken en steken de beenen en omstrengelen hen. Zij vallen met hun borst, — de mannen en de vrouwen — in de dorens en deze steken in hun vleesch. Zij hebben geen mond om te eten en geen mond om te drinken, zij lijden honger en dorst. Als het hier geregend heeft gaan de nevels als sluiers naar boven en zweven tegen den berg op. Daar omwikkelen zij de naakte lichamen en deze bibberen van de koude; een vuur is daar niet. Zij loopen rond en slaan de armen om elkaar heen; maar de doodskoude wordt nog killer door de natte nevel-sluiers. Dan loopen ze snel als de wind en de nevels wapperen hen na, tot de stem van den grooten Geest klinkt als de donder. Zijn medelijden zendt dan

het vuur van den bliksem, omdat hij klagen hoort en zuchten en steunen en roepen vanwege de kou. Maar hij weet niet wie daar zoo lijden, omdat die geesten geen hoofd hebben. En als het volle maan is, dan liggen allen onder de lage struiken, omdat de koude van den sterrenhemel doordringt tot het gebeente. Des daags omhullen dichte wolken den berg; nu en dan valt een steen naar beneden; daar stonden dan veel geesten op en daarom scheurde hij zich los. Daar zijn al die anderen en *daar is ook uw zoon, Ama*, en als we geen wraak nemen, zal uw zoon daar blijven".

Het was tegen den middag toen de zon op het hoogst stond aan den wolkloozen hemel, dat de *Maoewen Pari* dit vertelde De warmte was drukkend geworden, maar de oude man rilde alsof hij het koud had. Het was niet vanwege de koorts, — vertelde INANÉ later aan den Pendéta — maar omdat HENAI in zijn gedachten de zielen der gesnelden zag en daarbij zijn zoon, in dat droevend benauwend leed, dat nooit met rust laat en eindeloos pijnigt.

De oude man boog zijn hoofd en zeide: „Ik wil den zoon van den grooten Koning, als hij weer bij mij komt in de slaap van den nacht, vragen om mij te vertellen of onze ouden gelijk hebben. Want de Pendéta vertelde mij eens dat hij de zielen der menschen opzoekt en in zijn armen neemt, zooals ik eens mijn zoon droeg".

De beide mannen gingen langzaam opstaan. Zij

DE HATOE WOLOKONÉ

. . . *Ama,* op den *Hatoe Wolokoné* zijn de geesten, die zonder
hoofd voor den Grooten Geest komen; zij voelen
Hem en zoeken rust bij Hem, maar Hij kent
hen niet omdat zij geen hoofd hebben.

(Blz. 142, 143)

groetten den ouden priester, die zoo oud was geworden nu het „Wee van Seram'' weer tot hem kwam en het snijdend verhaal van den *Maoewen Pari* hem gewond had.

Eenige weken later zou HENAI NOEROE'E, getrouw aan zijn voornemen, naar het dorp van MAPINA SI OEMA gaan. Wie zal echter zeggen of hij haar van den Regent zou hebben gekregen en of zij zou zijn medegereisd?

PISA'A had alles voor de reis gereed gemaakt. Maar tegen den morgen dat men in een prauw zou afvaren, riep HENAI NOEROE'E zijn dochter en zeide met zwakke stem, alleen nog dit eene: „Kind, de Koningszoon is „in mijn slaap tot mij gekomen. Hij boog zich over mij „heen en fluisterde, dat mijn ziel met *hem* medegaat".

Toen kreet de jonge vrouw als een Alfoersche die bedroefd is; zij greep de hand van haren vader.

Maar zijn oogen staarden en zagen haar niet meer. De Koningszoon bracht hem in Zijn armen naar het land van de eeuwige vreê.

